

Yunus Emre Divanı

Burhan Toprak

Odunpazarı Belediyesi Yayınları: 3
Kültür Dizisi: 3

Yapım

Yazıvi İletişim Hizmetleri

Dizi Editörü

İsmail Köse

Grafik Tasarım

Hatice Kot

Kapak

Harun Tan

Baskı

Promat Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş.

Adile Naşit Bulvarı, 122. Sok. No: 8 Esenyurt

Basıldığı yer ve yıl

İstanbul, Ekim 2006 (3. Baskı)

Yayın kodu

ISBN 975-6881-02-x

Yunus Emre Divanı

Burhan Toprak



ESKİŞEHİR ODUNPAZARI BELEDİYESİ

ÇİFTELER CADDESİ, ESKİŞEHİR

Tel: (0 222) 217 30 30

opkultur@odunpazari.bld.tr

*Burhan Toprak'ın bu eseri,
ilk defa 1933'te Ahmet Halit Kütüphanesi tarafından
Burhan Ümit imzasıyla iki cilt halinde basılmıştır.
Risale-i Nushiyye ile
Niyazi-i Mısri'nin ve Bursalı İsmail Hakkı'nın incelemelerini
içine alan üçüncü cilt 1934'te
Burhan Toprak adıyla
Akşam Matbaası,
ve 1960'ta İnkılâp Kitabevi tarafından
basılmıştır.*

Sunuş

Nerdeyse 700 yıldır Türk milleti tarafından dilden dile aktarılmış, türkü ve ilahilere söz olmuş, yer yer atasözü misali dilden dile dolaşmış mısralarıyla Türk kültür ve medeniyetinin teşekkülüne büyük katkılar sağlamış bir gönül adamının, 'Yunus Emre'mizin Divanı önünde durmak gerçekten de heyecanların en büyüğü.

Odunpazarı Belediyesi olarak, kültür ve sanat adamlarının yanı sıra şiire, edebiyata ve bir medeniyet tasavvuru olan tüm hemşerilerimizin beğenisine sunduğumuz bu kıymetli '**Yunus Emre Divanı**' ile, hem yıllar öncesine karşı omuzlarımızda hissettiğimiz büyük sorumluluğu hafifletmiş, hem de yıllar sonrasına bugünkü duyarlılığı işaret eden nadide bir eser bırakmış oluyoruz.

Hangi yılda doğduğu kesin olarak bilinmemekle beraber, **Eskişehir**'e bağlı **Sarıköy**'ün, Yunus'un memleketi olduğu sanısından, Yunus'un bir "Sakarya çocuğu" inancından yola çıkarak, şiirlerinde ahlak, din, aşk, kardeşlik gibi konuları işleyip günümüzün modern dünyasında ihtiyacımız olan 'hikmet'lere işaret eden Yunus Emre'nin, bütün insanlığa hitap eden mısralarındaki derin manaları kavrayabilme çabamızı bu eserle taçlandırıyoruz.

Yunus Emre'nin sadece ülkemiz sınırları içinde değil, bütün bir "Türk ve Türkçe Coğrafyası"nda da tanınıp sevildiği ve tamamı hikmetli şiirlerinin çok geniş kitleler tarafından okunduğu bir gerçektir.

Türkiye'nin pek çok yerinde Yunus Emre'nin mezarının bulunduğu iddiasıyla oluşturulan türbeler de Türk halkının Yunus'a verdiği değerın bir işaretidir. Anadolu'da kargaşanın egemen olduğu bir dönemde birlik düşüncesini işleyen, söylediklerini herkesin en kolay anlayabileceği halkın kullandığı sözcükler, deyimler, kavramlarla zenginleştiren ve arı duru bir Türkçe ile halkına seslenen Yunus'un benimsenmesinde bu **öz ve biçim** özelliklerinin de önemi inkar edilemez.

Hemen hepimizin bildiği hikâyeye göre: Yunus yıllar yılı tekkeye ağızsız-dilsiz hizmet eder. Günlerden bir gün **Taptuk**'un sofrasında bir güzel muhabbet olur. Taptuk sevinçli ve de coşkuludur. O gün **Yunus-ı Guyende** adında bir ozana; bize bir şeyler söyle der. O ozanın dili tutulur o gün, hiç bir şey bulup söyleyemez. Bunun üzerine Taptuk oduncu Yunus'a dönüp; Haydi sen söyle der. Ve Yunus birden başlar içinde birikenleri söylemeye, esip savurmaya, incileri dökmeye...

Burhan Toprak Bey'in deyimıyla "Yunus Emre'nin bu altın destanı bize kendisi kadar, Anadolu halkının da yüreğini ve özlemini anlatır."

Çok bildiğimiz bir başka söylence de Yunus'un şiirlerini beğenmeyip yok eden **Molla Kasım**'la ilgilidir:

*Yunus'un yaşadığı yıllarda Molla Kasım diye biri yaşar. Molla Kasım'a Yunus'un şiirlerini yazılı olarak getirirler. Molla Kasım okuduğu her şiiri **yakmaya** başlar. Binlercesini yaktıktan sonra kalanları da suya atar. Derken;*

*Yunus Emre bu sözü **eğri büğrü** söyleme
Seni sigaya çeken bir **Molla Kasım** gelir.*

*mısralarıyla karşılaşır. Molla Kasım bunu görür görmez yakmadığı ve suya atmadığı şiirleri bir **hazine** gibi saklar. Söylenceye göre bu yüzden, şiirlerinden binlercesini göklerde melekler, binlercesini denizlerdeki balıklar, kalan binlercesini de insanlar söylemiş. Yunus'un **Hak** ve **halk şairi** olduğunu anlatmak bakımından tarihçilerden daha bilimsel, daha ileri bir düşünüşle yüklüdür bu kanaat.*

Taptuk'un kapısının eşğine serilip, "Bizim Yunus mu?" sözleriyle cana gelen Yunus Emre'nin, **Burhan Toprak Bey** tarafından hazırlanan 'Yunus Emre Divanı'nı gündemine alan ve yayınlanmasını sağlayan **Odunpazarı Belediyesi Kültür Müdürlüğü** başta olmak üzere tüm emeği geçenlere teşekkür ediyorum. 'Bizim Yunus'un, "*Bir bahçeye girmek gerek / Hoş teferrüc kılmak gerek / Bir gülü yaylamak gerek / Hergiz ol gül solmaz ola*" dediği gibi deyip sizleri bu büyük insanlık aşığının iklimiyle başbaşa bırakıyorum.

Burhan Sakallı
Odunpazarı Belediye Başkanı

İçindekiler

- Sunuş / 5
Yirmi yıl sonra / 12
Başlangıç / 15
Yunus Emre'nin altın destanı / 46
Kara toprağın altında / 51
Hey benim ömrüm kuşu / 52
Acep nola benim halim / 53
Bir dem gelir / 54
Ne söylerler ne bir haber verirler / 55
Aşıma zehri katil katmışam ben / 56
Ayrık geri gelmeyesin / 57
Eliften beyi bilmiyen / 58
Gündüzleri olmuş gece / 59
Gelen geçer, konar göçer / 60
Bencileyin gülmedik baş / 61
Bırak ikiliği / 62
Senin kokun duydu canım / 63
Sorarlar bir eyyam gelir / 64
Şol kahr ile kazandığın / 65
Ger taş isen eriyessin / 66
Kabre vardığım gece / 67
Yüz bin peygamber / 68
Evliyaları alan dünyasın / 70
Geçer bu eyyamlar / 71
Beni irşat eden / 72
Dağlar ile taşlar ile / 73
Son ucu / 74
Bir sâkiden içtim şarap / 75

- Çırağıma kastedenin / 76
Dünyaya çok gelip gittim / 77
Kapıda kaldı şeriat / 78
Gayri yüze nice bakar / 80
Yetmiş iki millete / 81
İncil ile Kur'anı / 82
Kaçan suna Azrail el / 83
Değilim kal-ü-kıylde / 84
Ol sahib-i Kur'an benim / 86
Yusuf bulunur Ken'an bulunmaz / 87
Sensin bize bizden yakın / 88
Cana kıyan gelsin / 89
Canı yamaya verdik / 90
Hakikatin kâfiri / 91
Huri ile Gllmanı / 92
Suçumu örter hırkam / 93
Göz açıp yummuş gibi / 94
Aşkın ile mest olalı / 95
Dertliler bulucağız / 96
Bu değirmeğil bana / 97
Bir ile bir ol / 98
Dolap / 99
Allah / 101
Âşık kişi / 102
Ne oldu / 103
Sen derviş olamazsın / 104
Şöyle sanırlar beni / 106
Bu baktığın irak nedir / 107
Bildiklerim unutmuşum / 108
Baştan ayağa yâreyim / 109
Vay ana kim / 111

Ecel ere ölem bir gün / 112
İlminde gark olalı / 113
Bana Seni gerek Seni / 114
Seni Haktan yığıanı / 115
Canlar feda / 116
Eteğın at edinip / 117
Medet / 118
Kani armağanın / 119
Gözüm Seni görmek için / 120
Beklerim bu nazik teni / 121
Hiç gönlüne gele mi / 122
İşidirim sözünü / 123
Ne gülmen gülmektir / 124
Kan yaş akıtır aktan karadan / 125
Gördüğüm Seni sanayın / 126
Bunca varlık var iken / 127
Bir gün / 128
Aşk gelicek cümle eksikler biter / 129
Gelmez ise / 130
Bir şaraptan içmek gerek / 131
Bana bu ten gerekmez / 133
Baştan ayağa yâreyim / 134
İzinin tozuna sürsem yüzümü / 135
Her kaçan anarsam Seni / 136
Şöyle garip bencileyin / 137
Allah Sana sundum elim / 139
Gördü gözüm / 141
Elhamdü-lillâh / 143
Sakıngıl / 144
Söyler isem Sensin sözüm / 145
Aşkına düşen kişi / 146

Korktuğumla yâr oldum / 147
Nideyim gönlümü / 148
Canlar canını buldum / 149
Ben gelmedim dâva için / 150
Anlamadan eyledik / 151
Her dem yeni dirliktedir / 152
Şol göz ki Seni gördü / 154
Cenneten dahi ileri / 155
Âşık canı ölmeye / 156
Şekeri ayruğa sunup / 157
Andan ayrı buçuk saat / 158
Şol benim şeyhimi / 159
Bir ben vardır bende / 160
Eğer yarlıgamazsan / 161
Acep bu benim halim / 162
Aşkına Muhammedin / 163
Kördür münkirin gözü / 164
Dost elinden ölürsem / 166
Gerçek erin halini / 167
Sen viran olmayınca / 168
Ne verirsen elin ile / 169
Yalvar / 170
Şol Cennetin ırmakları / 171
Güzel Kâbetullah / 173
Çıktım erik dalına / 174
Bir gez gönül yıktın ise / 176
Aşk bezirgâni / 177
Bu ne acayip uğrı / 179
Muhammed / 180
Şerh-i gazel-i Yunus Emre / 181
Sözlük / 195

Yirmi Yıl Sonra

YUNUS EMRE divanını, üçüncü baskı dolayısıyla yeniden gözden geçirdim. Son çeyrek yüzyıldan beri, şahsiyeti etrafında büyük ilgi uyandıran sanatçının, daha kusursuz bir divanını hazırlamayı çok isterdim. Fakat bildiklerimizden başka bir yazma bulunamadı. Mucize yardım etmezse; bilinen yazma'ların değerini değiştirecek bir keşfin de olacağını ummuyorum. Türlü yazma'larda görülen bin iki yüz şiirden, ona ait olanlar -beklemekten yorulan inancımın göre-yüz elliye bulmaz. En halis parçalarından biri ölçü olarak kabul edilir ve bazı karşılaştırmalar yapılırsa, bu gerçek kendiliğinden belli olur.

Birinci ve ikinci baskılarda; o kadar titizlikle seçtiğim üç yüz elli gazeli okurken; şimdi azap duyuyorum. İncilerin arasında ne kadar sahte inci!

Yazdığım önsözde kahramanımın dinî oluşuna göre tertiplemediğim plânı, teferruat düşkününü bir tarihçi ressam gibi, metinde gerçekleştirmek istiyorum. Herhangi bir parçasında rastladığım ve bu şahsî olgunlaşmayı tamamladığını sandığım beyit, mısra bütünü Yunus Emre'ye mal etmek için yeter bir sebep olmuştu. Kaygım ona olabileceği kadar, çok taraflı bir şahsiyet sağlamağa çalışmaktı.

Oysaki bu davranış, Yunus'a hizmet değildi. Belki onun mânevi portresini çirkinleştirmektir.

O, ne lâübalidir, ne yobazdır; ne softa, ne de sahte bilgin. Ve şüphesiz söylediği bir avuç söz bile ölmezliğine yeter.

Taş baskısında ve benim baskılarımla birçok yazma'larda yer alan, meselâ şu meşhur "Münâcât"ı şaire mal etmek, şaşkınlıktan başka bir şey değildir. "Şol cennetin ırmakları" ilâhisini verenin, aşağıdaki saçmaları yazmasına imkân var mıdır?

Habs içinde ölmeyeyin deyu aç
Mısmıl-u murdar yedüm bir iki kaç
Nesne eksilttüm mü milkinden senin
Rızkın alıp seni muhtac mı kodum
Ya öynün yiyüp aç mı kodum
İlâh...

Bu safsatanın mahiyetini anlamak için derin bir sanat bilgisine lüzum yoktur. Lâkin hepimiz buna benzer hatalara düştük. Başta ünlü bilgin Bursalı İsmail Hakkı olduğu halde...

Niyazi-i Mısri:

Çıktım erik dalına anda yedim üzümü

diye başlayan şiire yazdığı tenkidi şöyle bitirir:

"Bu kasidenin bir misali buna benzer ki, buzağının burnuna kirpi derisinden burunsalık bağlarlar. Tâ ki anası depsin; emzirmesinden deyu... İmdi; nâmahrem olanlar, her beytin südünü emmek istedikçe, her beyit hakikî südünü vermez, reddeder. Bu kaside şaşılacak bir şeydir. Misli gelmediğinden ancak Yunus Emre'ye mahsustur. Allah sırrını takdis etsin."

İşte bu kasidenin taklidini, kalpini Bursalı İsmail Hakkı gibi 105 eser yazan, İslâm âleminde meşhur bir müellif, doğru sanacak kadar aldanmış, oturup tefsir etmiştir. Taklidin metnini veriyorum:

Çıktım badam dalına anda yedüm üzümü
Ol dem ki üzüm yedüm varmadan seyran ettüm
Bostancı bana eydür ne çok yoldun kozumu
Ol bana uğru dedi ben ana bütan ettüm

Bir öküzlü Tatar der, ne boğazladın kuzumu
Dikilmedik bağçenin bitmedik narın yedüm
Yükler ile götürdüm toyurmadum özünü (*)
İlâh...

*Şöyle böyle bir zevk sahibi, burada, asıl ile kalpı yanyana getirince,
hükümünü verir. Oysaki taklitçi, Âşıkî adındaki zavallı:*

Âşıkî bu feleğin devrinde sema' eyler

cümlesiyle imzasını bile atmış bulunmaktadır.

*Biraz önce itiraf ettiğim gibi, ben bir peşin hükümle hareket etmiş -
tim. Kısacası, hepimiz aldandık.*

*Bu sefer her ne pahasına olursa olsun, bir ilâhiyatçı, bir tarihçi
veyahut tenkid yoluyla sanat eseri vermeğe özenen estetikçi gibi
değil; sadece realiteyi ele alan onun değerini belirtmeğe didinen
tenkitçi olarak çalıştım. Birinci baskıda bin iki yüzden, üç yüz elliye
indirdiğim gazelleri, yirmi yıl sonra, yarıdan daha aza indirmeğe
mecbur oldum. Şüphe uyandırana, tereddütsüz karaladım. Kaliteyi
bozan çokluğu, hiçe saydım. Böylece, çoktan beri aydınlar arasında,
hasreti çekilen gerçek nüshanın meydana çıkmış olduğunu tahmin
ediyorum. 1934'teki üç cilt, şimdi bir cilde indi. Yunus Emre'ye ait
olduğu öne sürülen "Risale-i Nushiyye" ile, Bursalı İsmail Hakkı'nın
tefsirlerini birinci baskının üçüncü cildine almıştım. Uzmanlardan
başka kimsenin tecessüsünü kurcalamıyacağını sandığım için, onları
bu kitaba almadım. Ama Niyazi-i Mısri'nin, canlı tefsirine kıyama -
dım, 1934'teki incelemeyi olduğu gibi buraya geçirdim.*

Burhan Toprak
Feneryolu, 30 Temmuz 1950

Başlangıç

*YUNUS EMRE'yi bulmadan önce Türk edebiyatının havasından
bunalıyordum. Saz şairlerini lüzumundan fazla tekdüze,
lüzumundan fazla sade, bir kelime ile bayağı buluyordum. Divan
edebiyatına gelince: Bu edebiyatın kendisine mahsus Cachet'si,
bedi ve beyan kaideleriyle tesbit edilmiş teşbih, istiare, mecaz
vesairesi; klişeleri; gül deyince arkasından bülbül, gülşen, bahar,
saba; bâde deyince yine arkasından bezm, sâki, mahbup, cânan,
sâgar, piyale kelimelerini sıralaması, nihayet biteviye aynı temaları,
aynı düşünceleri gevelemesi, en büyüklerinde bile beni deli edecek
kadar öğrendiriyordu. Meselâ Bâki'nin şu cins mısraları:*

Sâki uzat ayağını sen tâ dehanıma!

*

Şer'a uymaz nidelüm nâle vü zâr eyler ise

Gerçi kanuna uyar zezeme-i musikar

Nef'inin şu cins beyitleri:

Saf-ı rezminde Rüstem bir tehi-terkeş sipâhidir

Der-i cûdunda Hâtem bir gedâyi biser ü pâdır

Ne aşâğılık bir övme!

*Senin karşında savaşta Rüstem gibi büyük kahraman, ok kuburu
boş bir sipahidir. Cömertliğinin kapısında Hâtem -Arabın en
cömerdi- başsız ve ayaksız bir dilencidir.*

Sayısını istediğimiz kadar çoğaltabileceğimiz bu mısraların düşünce ve ahlâk bayağılıkları o kadar belli ki üzerinde durmağa lüzum yok. Divan edebiyatının bu ahlâk sefaletini ve mânevî hiçliğini unutmak elden gelse yine sevilecek birçok şiirler, okunup ezberlenecek birçok gazeller bulmak mümkün... Fakat onların da müthiş bir yüz karaları var: Made in Persia sevgisini veriyorlar. Ben bir eserle ilgilenmek için daha önceden değilse bile, hiç olmazsa aynı zamanda ve aynı sıkı bağla sanatçıya sarılmayıp. Oysaki Divan edebiyatının sözde üstadlarına bir türlü ısınmıyorum. Akl-ı küllün kendisinden ders okuyabileceğini nazımla söyleyen o mağrur Nef'i'yi padişahın atını tasvir ederken yahut biraz önce işaret ettiğim beyitte olduğu gibi alçakça birisini överken görmek, onun hesabına beni utandırıyor. Bu adamların hain, yalancı, riyakâr olduklarını zannediyorum.

Âşık-ı sâdik benem Mecnun'un ancak adı var

diyen Fuzulî, meşhur bir gazelinde:

Demâdem cevrlendir çektğim bî-rahm bütlerden
Bu kâfirler esiri bir müselman olmasın yâ Râb
Görüp endişe-i katlimde ol mâhî budur derdim
Ki ol endişeden ol meh peşiman olmasın yâ Râb

diyor. İlk beyit düpedüz bayağı ve bir zampara ağzına yakışacak nazma çekilmiş bir sözdür. Merhametsiz put gibi güzellerden biteviye eza ve cefa çekiyor. Sevgili kendisini öldürmek kararından dönmese diye titriyor. Bu şiirde zerre kadar samimiyet yok! Hepsî yalan, yapmacık, uydurma. Hele o Evkaftan kendisine verilen aylık dokuz akçenin nereden arttığı hikâyesi, nihayet Şikâyetname bu en sevimli divan şairini tahammül edilmez bir derecede çirkinleştiriyor.

İşte bu tikslenme, beni edebiyatımızdan uzaklaştırmıştı. Sevdiğim yazarların hemen hepsi yabancı idiler. Ama onlara da bütün bütün kendimi verecek kadar ısınmıyordum. Üzerinde doğup büyüdüğüm toprak, dedelerim ve kanım beni onlardan ayırıyordu.

Bir gün Alp dağlarında, sanatoryomda, Pascal'ı okurken, aklıma, lisenin son sınıflarında hocamın aylarca okuttuğu Yunus Emre geldi. Pascal'da fevkalâde önemli bulduğum şeyleri Yunus'ta da görmüş gibiydim. İstanbul'a yazdım. On beş gün sonra Divan geldi. O günden itibaren bir dua kitabı gibi Yunus Emre Divanı'nı yanımdan ayırmadım.

Yunus bana hiç kimsenin veremeyeceğini vermişti. André Gide tasarladığı öğrencisine der ki:

"Sana şimdiye kadar hiçbir kimsenin yapmadığı kadar içten ve samimi seslenmek istiyorum. Herbirinde önüne serilen gerçeklerden daha çoğunu arayarak birçok kitapları birbiri arkasına açıp kapattığın... Yine beklediğin ve dayanamayacağımı anlıyarak, coşkunluğunu ümitsizliğe bırakacağın gece saatinde sana gelmek isterdim. Yalnız senin için ve yalnız bu saatler için yazıyorum. Öyle bir kitap yazmak istiyorum ki, onda hiçbir şahsî düşünce ve heyecan görünmesin ve sen onda yalnız kendi coşkunluğunun pırıltılarını görüyorsun sanasın.

Sana yaklaşmak ve senin tarafından sevilme istiyorum."

Yunus Emre işte böyle bir şairdi ve böyle bir kitap yazmıştı. Bana, doğduğumdan beri hiç kimsenin seslenmediği gibi samimi ve içten seslendi. Gece yarısı birçok kitapları açıp kapattıktan sonra coşkunluğum ümitsizliğe dönerken her vakit onun sesini duydum. O, bu kitabı, sanki yalnız benim için ve böyle kriz saatleri için yazmıştı.

Ben; o Divanda, yalnız kendi coşkunluğumun yankısını görüyordum.

O, benden bana gelen bir ses gibiydi; bu yüzden onu çok sevdim.

Gün geldi; yedi asırdan beri Türkçe konuşulan memleketler üzerine

gölgesini yayan bu büyük şairin Azerbaycan'dan Macaristan'a kadar; cahil, âlim, şeyh, kâfir, mümin, herkes tarafından, hiç olmazsa, birkaç parçasının ezber bilindiğini öğrendim, şaşmadım. Âşık Paşa'lardan, Kaygısuz'lardan, Necip Fazıl'a kadar sayısız şairler üzerinde etkisi olduğunu gördüm, yine şaşmadım. Niyazi-i Mısrî; kendisinin dediği gibi, Yunus'un bir şiirini tefsir etmek için sekiz ay düşünüp çalışabilir. Gece rüyasında bile şuur altı Yunus ile uğraşır. Ve Yunus ona rüyasında tefsirinin bir bölümünü değiştirebilir. Ondan sonra Şeyh İsmail Hakkî da bu şiiri tefsir eder. Ve Yunus için "Anın nazmettiği marifetler lisan-ı Türkî üzre hiç kimseye nasip olmamıştır ve cümle andan sonra gelip nazm-ı maarif edenler anın sofrasında tufeyli olmuşlardır" der. Bundan daha tabii ne olabilir? O'nun göz yaşlarıyla yazdığı şu mısralar için:

Cennet Cennet dedikleri birkaç köşkle birkaç Huri
İsteyene ver sen anı bana seni gerek seni!

Son zamanların üstadı Şeyh Üftade: "Leyse kema yenbagi—Yolunda değil, hoş değil!" diye dursun. Doğruluğu kesin olan bir şey varsa Olanlar Şeyhi İbrahim Efendi: "Lisan-ı kadim üzre mâna icra eylemiş er, Yunus Emre Hazretleridir" dediği vakit mübalâğa etmemiştir. Yunus Emre Türk Ortaçağının en büyük yıldızıdır. Onun divanı da bizim Divina Commedia'mızdır. O kitapta, ruhun büyüklüğü, varlığın geçiciliği, kendi talihimizi yaratamamak felâketi, varlığımızın kadın ve erkek taraflarının -aklımızla hassasiyetimizin- mücadelesi, insanlığın bütün sefalet ve yüksekliği, ıstırap ve tesellisi vardır. O kitap -taki ıstırap, bacağı kesilen adamın ıstırapı kadar doğrudur. Göz yaşı göz yaşıdır, iştihak iştihaktır, heyecan kelimeleri doldurur ve kelimeler karşımızda kuru kafalar gibi sırtmaz. Metafizik düşünceler karşısında her zaman kayıtsız, içgüdüleri çamurunda boğulan insanların prensibine bu kitapta rasgelinez. Zira onun her mısrasının

amacı kendi gerçeğine yönelmelidir. Burada sanat oyun değildir ve kalb ile kafa faciası bütün şiddetiyle kendisini gösterir. Bu divanda zevk fırtınaları, korkuları, ümitleri, pişmanlıkları, isyanları, şüpheleri, teselli ve imanları ile bütün bir insan hayatı vardır.

Bu kadar büyük bir ihtirasla sevdiğim bu adamın hayatını, nasıl yaşadığını ve bu şiirlerini yazarken neler düşündüğünü, hangi manzaralarda yorgun gözlerini dinlendirdiğini, hangi aile içinde yaşadığını, yararak bize içini gösterdiği yüreğinin nasıl heyecanlarla çarptığını, nasıl kırıldığını, ümitlerini kaybettiğini ne kadar öğrenmek isterdim. Fakat bunları inceleyen bilgi bize bu yönde doğru, hattâ ortalama hiçbir şey öğretmiyor. Onun doğduğu ve yaşadığı memleketten bahsederken Köprülüzade Fuat Bey: "Yunus Emre, Sivrihisar civarında, yahut Bolu ilçelerinden Sakarya suyu civarındaki köylerden birinde yetişmiş bir Türkmen köylüsü idi" diyor (İlk Mutasavvıflar s. 297). Sonra kaynaklar veriyor: "Sivrihisarlı olduğu Bektaşî geleneğinde belirtilmektedir. Bolulu olduğunu Şekayık mütercimi söylüyor. Şemseddin Sâmî, Sakarya ve Porsuk nehirlerinin birleştiği yerde yaşadığını gösteriyor" diyor. Ve Kamus-ül A'lâm müellifinin bu bilgileri Lâmiî'nin Nefahat tercümesine yaptığı eklerden aldığını ilâve ederek şu cümle ile meseleyi bağlıyor: "Yunus'un nereli olduğu hakkında kesin bir hüküm vermek kabil olmamakla beraber, onu Bolu ilçelerinden bir yerde doğmuş saymak pek yanlış sayılmaz" s. 297.

Bence Yunus Emre Hicrî Yedinci asrın son çeyreği ile, Sekizinci asrın ilk yarısı arasında yaşamıştır. Gibb'in Velet Efendi ile birlikte:

Tarih dahi yedi yüz yedi idi,
Yunus canı bu yolda kodu idi.

Beytine dayanarak, onun Yedinci asrın son ve Sekizinci asrın ilk senelerinde yaşamış olmasına hükmetmesini doğru bulmuyorum. Eğer bu şiir Yunus'un ise Yunus bu şiirinde şüphesiz sade gerçek "Conversion- dine dönüş - uyanma" tarihini söylemiştir. Oysaki bu Conversion'un ilk gençliğinde mi, yoksa Tolstoy'da olduğu gibi ihtiyarladığında mı olduğunu keşfetmek bizim için çok güçtür. Bu konuda Melyoransky'nin görüşlerine tam katılmakla beraber, onun da Yunus'un hayatını yüz sene ileri atmasını kabul etmiyorum. Zira Yunus Emre'nin divanını dikkatle okuyan ve idealinin gelişmesini biraz titizlikle takip eden, Yunus'un tarikate çocukken değil, belki bir hayli yaşadıktan sonra girdiğini kolayca anlar. Divanımdaki sıralama bu düşüncemizi isbat etmektedir. Ölümüne gelince; yine Köprü lüzade Fuat Bey: "Elimizdeki vesikalara göre ölüm tarihini belli olarak söylemek maatteessüf kabil değildir" diyor.

Mezarı

Burada sözü Profesör Fuat Beyefendi'ye bırakıyorum:

"Zaman ve mahall-i vefatı hiç malûm olmıyan Yunus Emre'nin medfeni hakkında da çok büyük bir ihtilâf vardır. Bununla beraber Anadolu'da Yunus Emre'ye isnat edilen medfen ve makamları sayalım:

1—Bursa'da, Çelebi Sultan Mehmet ile Emir Sultan arasındaki Şibli mahallesinde Abdürrezzak Dergâhı'nda Yunus Emre ve Âşık Yunus ile Abdürrezzak namına üç mezar ve bir de kitabe vardır. Efsaneye göre Yunus Emre burada medfundur. Lâkin bu medfen kat'iyen Yunus'un değildir. Eski tarihî menbalarda buna dair hiçbir kayıt yoktur. Nihayet bir asırdan beri halk arasında şâyi olmuş zayıf bir rivayettir. Bahusus Yunus Emre'nin Âşık Yunus adlı bir halifesi olduğu rivayeti ise tamamiyle asılsızdır.

2—Kula ve Salihli kazaları arasında Emre adlı yetmiş haneli bir köyde kârgir bir türbenin eşliğindeki mezar, keza Yunus'a ve türbe de

Taptuk Emre ile evlâd ü ahfadına izafe ediliyor. Lâkin medfeni ziyaret etmiş olan Bursalı Tahir Bey, mezar taşlarının hiçbirinde yazı olmadığını, yalnız Yunus'un taşında ufak bir balta resmi kazılmış bulunduğunu ve bu taşın altmış, yetmiş yıllık bir taş olduğunu söylüyor. Gene bu mezar da Yunus'a ve Yunus'un şeyhine aittir iddiası vârit olamaz.

3—Erzurum'a bir buçuk saat mesafede Palandöken silsilesi eteğinde şarktan Erzurum ovasına nazır Dutçu kariyesinde yine Taptuk ile Yunus Emre'nin türbeleri vardır. Dutçu kariyesinde her namazdan sonra Yunus'un ruhuna müminler Fâtîha ithaf ederler ve yazın Erzurum'dan birçok ziyaretçi gelerek "Yemen ellerinde Veys-el-Karani" ilâhisini okurlarmış. Lâkin Yunus'un ömrünü daha ziyade Garbi Anadolu'da geçirdiğini tahmin ettiğimiz için bu iddia da doğru olamaz.

4—Bursalı Şeyh İsmail Hakkı da "Şerh-i Rümuzat-ı Yunus Emre"sinde Yunus Emre ile Şeyhi Taptuk Emre'nin ve hattâ onun da Şeyhi Sinan Efendi'nin kabirleri bir kubbe altında, Keçiborlu kasabası kurbündeki Gadir-i Âzim'in canib-i şarkisinde olan Püşte tarafında bir kariyede olduğunu söylüyor. Yalnız İsmail Hakkı'nın söylemiş olduğu bu sözü de teyit edecek vesika yoktur.

5—Nihayyet Lâmiî Çelebi, Nefahat tercüme ve zeylinde, Yunus'un Porsuk suyunun Sakarya'ya karıştığı yerde medfun olduğunu söylüyor." s. 307-309.

Fuat Beyefendi, kendi deyimleriyle, tamamiyle müsbet olmamakla beraber diğer rivayetlere nazaran daha makul gördüğü için bu son rivayeti benimliyor.

6—Bütün rivayetlerden sonra ben de, boş araştırmacılara yeni bir tartışma konusu olmak üzere, Hazine-i Evrakın elenmesinde çıkan şu son vesikayı -hiç önem vermiyerek- sunuyorum. Devletin resmî kayıtları arasında olan bu vesikada; Yunus'un Medine-i Lârende'de gömülü olduğu ve kendisinin orada bir zaviyesi bulunduğu, son

mütevelli ve zaviyedarı Seyit Ali'nin çocuksuz öldüğü ve yerine Sofuzade İsmail'in tayin edilmesi için Lârende Kadısının Sadarete baş vurduğu görülmektedir. Yukarıda yapılan işlemler görünüyor. İşlem 1135 ile 1175 yılları arasındadır. Bu vesikaya göre Yunus yahut halifeleri bir tekke kurmuş olacaklar. Yine Yunus, Lârende'de ömrünün son günlerini geçirmiş olacak. Bu hususta birçok araştırmalar yapıp ihtimaller ileri sürülebilir ve belki de bütün bu ihtimaller hakikat olabilir, meseleyi meraklılarına bırakıyor ve sadece vesikanın metnini veriyorum.

"Der-i devletmekine arz-i dâi-i kemine budur ki Medine-i Lârende'de medfun merhum ve mağfurünleh Yunus Emre zâviyesinin vazife-i muayyene ile bâ-berât-ı şerif-i âlişan zâviyedarı ve vakfın mütevellisi olan Seyit Ali bilâvelet fevt olup zâviyedarlık ve tevliyeti mahlûl ve hizmet-i lâzimesi hâli ve muattal kalmağla yerine erbab-ı istihkaktan işbu bâis-i arz-ı ubudiyet Sofuzade İsmail Halife dâileri her veçhile lâyıq-i âtifet ve mahall-i merhamet ve tevliyet-i merkumenin uhdesinden gelmeğe kadir kimesne olmağla tevliyet ve zâviyedarlık vezaif-i mersumesiyle müteveffayı mezbur Seyit Ali mahlûlünden merkum İsmail Halife dâilerine tevcih ve yedine berât-ı şerif-i âlişan sadaka ve ihsan buyurulmak ricasiyle vâki-i hal hasbeten lillâh-il-müteal pây-e serir-i âlâya arz ü ilâm olundu. Bâki emir menleh-ül-emrin-dir.

Hurrirre fil-yevm-el-hamisaşer min Şevval-il-mükerrem sene hamsin ve seb'ine ve mietin ve elfin.

El-Abid-el-dâ-i lid devlet-il aliyte-til-Osmaniyye İbrahim el-Kadı bimedineti Lûrende."

Lâkin, bütün bunlar gerçekleşse de, Yunus'un mezarını ortaya çıkarsak ne olacak? Hiç. O halde Yunus Emre'nin mezarı üzerinde niçin ısrar etmeli? Büyük bir ruhun artığı nedir? O öldükten sonra tamamiyle kendisinde, yani bizdedir. Padişahlara, Enderun şairlerine, sultanlara, vezirlerine muhteşem türbeler yapılabilir.

Ama bu gölge saltanattan tiksinen insanlar da vardır. Bu cins adamlar için -yani gerçek adamlar için- dünyanın bütün türbeleri küçük ve dardır. Eğer bugün Rusların, Almanların ve İngilizlerin, sonunda Türklerin yaptıkları bütün araştırmalardan sonra Yunus Emre'nin hiçbir izi bulunmuyorsa, Şüphe etmeyelim ki Büyük Adam bu sonu kendisi istemiştir. O, devamı olana bağlanmış ve akıp giden; yıkılıp, toza, çamura dönenenden istiyerek sıyrılmıştır.

*

Yunus'un Ümmiliği

İlim altı yüz elli yıldan beri Yunus Emre'ye hiçbir hizmet etmemişse de, onun şahsiyetini acınacak bir tarzda déformé etmiştir. İlk Yunus Emre'nin ümmiliğini besbelli bir gerçekmiş gibi göstermiş; Yunus'u tabiatle barıştırmış ve koca şairi halk mürşidi, vâizi yapmış, nihayet Yunus'u bir tarikat kuracak düşünce kabiliyeti gösterememekle suçlandırmıştır. Bunları birer birer inceleyelim.

Köprülüzade Fuat Bey: "Elde mevcut bütün vesikalara göre Yunus Emre'yi ümmî bir derviş addetmek icap ediyor" s. 302, diyor ve vesika sahiplerinin bize bazı cümlelerini naklediyor.

Şekayık mütercimi: "Zahir halde okumağa dili varmayıp hâme gibi huruf-i teheccinin edasında kasır" olduğunu söylediği gibi, Aşık Çelebi de, okumak kasdettiği halde huruf-i tehecciyi ikmale dili dönmediğini iddia etmekte imiş, Gibb, ümmî olup olmadığına kararsız imiş; yalnız Melyoransky itiraz ediyor ve Yunus'un yazı ve okuma bildiğini söylüyormuş.

Köprülüzade Fuat Bey ise: "Biz Yunus'un eline kalem almadığı hakkındaki itirafını ve eski kaynakların bu husustaki ifadelerin aynen ve sarahaten kabul etmiyoruz" dedikten sonra ilave ediyor: "Onda ne Celâleddin-i Rumî'nin belâgat-i Acemânesi, ne de Aşık Paşa'nın vükuf-i mütebahhıranesi vardı. Lâkin bu sade Türk dervişi, İran edebiyatındaki kavaid-i belâgate pek vâkif olmamakla beraber, her

halde Mevlânâ'nın Farisî şiiirlerinden zevkiyap olacak kadar edebiyat-ı Farisiyeye âşiyana idi."

Fuat Beyefendi, Yunus'un Türkçeden başka Mevlânâ'nın Farsça şiiirlerini okuyacak kadar Farsça bildiğini söylemektedir. Ben buna, Yunus'un Arapça da bildiğini ve gençliğinde bütün medrese ilmini öğrendiğini ilave etmek istiyorum. Bu görüşümü isbat için bir mucize yapacak değilim. Sadece Yunus'un divanından bazı mısraların Arapçalarını bulup karşı karşıya koyacağım, bu karşılaştırmadan Yunus'un Arapça, Hadis, Kur'an, Tefsir, felsefe, tarih ile ne derece uğraşmış olduğu kendiliğinden meydana çıkacaktır.

Yunus:

Uçmak hot bir duzaktır, eblehler canın dutmağa

Hadis:

Ekserü ehlil Cennetil bülhü

Cennet ahalisinden çokları sâf ve budala insanlardır.

Yunus:

Sendedir assı ziyan ne iş gele benden bana

Ayet:

Lâmlikü linefsihi nef'an ve lâ darran illâ mâşâallah

Ben Cenab-ı Hak dilemedikçe kendime zarar veya fayda sağlamağa kudretli değilim.

*

Yunus:

Dağlar yerinde ırıla, gökler heybetten yarıla
Yıldızlar bağı kırıla, düşe yere galtan ola

Üç ayetten alınmıştır:

Ve izelcibalü süyyiret. İzessemaün feterat. Ve izelkevakinün teseret.
Dağlar yürütüldüğü zaman, gök yarıldığı zaman, yıldızlar döküldüğü zaman.

*

Yunus:

Seni Haktan yıganı her ne ise ver gider

Kelâm-ı Evliya

Küllü ma elhâke an mevlâke fehüve dünyake

Seni Allahtan alıkoyan her şey senin için dünyalıktır.

*

Yunus:

Belki ebedi varsın, ölmek fâsitler râhıdır!

Hadis:

Elmü'minune lâyemutune bel yünkalüne min darilfenâi ilâ dârilbekayi.

İman edenler ölmezler, belki geçici dünyadan, süren dünyaya götürülürler.

*

Yunus:

Süleyman'a yol gösteren şol bir karıncaymış

Sure-i Neml'den alınmıştır. Süleyman Aleyhisselâmın karınca ile konuşmasını işaret ediyor.

*

Yunus:

Ol benim sevdiğim nigâr ol benden fâriğ
Ne varıp hoş görünem iki cihanda fâriğ

Ayet:

İnnallahe leganiyyün anil'alemine
Allah bütün âlemlerden müstağnidir.

*

Yunus : Gerekse İlliyyin de yüz bin gez minber uram

Ayet: İnnel'ebrare lefi İlliyyine

İyiler İlliyyin'e Cennetin en güzel yerine giderler.

*

Yunus:

Her kanceru baktum ise, hep görünen cümle Hak

Ayet:

Feeynema tüvellû fesemme veçhullahi
Nereye yüzümü çevirirsen orada Allahın yüzü vardır.

*

Yunus:

Kur'an eydür ki itteku, yine eydür ki tezreu
Ne kim dersen de bana, koma beni benden yana

Hadis:

Lâtekilni ilâ nefsi
Beni bana koyma, bırakma

*

Yunus:

Düz döşedüm bu yerleri, çöksü urdum bu dağları

Ayet:

Vel arda fereşnâhâ velcibale evtaden
Yerleri ben döşedim, dağları yer üzerine baskı yaptım.

*

Yunus:

Bile rızkını, nahnü kasmna pinhan

Ayet:

Nahnü kasmna beynehüm maişetühüm
Ben dünyada kullarımın rızkını taksim ettim.

*

Yunus:

Levlâke ana delil oldu, ansız yer ü gök var olmadı

Hadis-i Kudsî:

Levlâke levlâke lema halâktül'eflâke
Sen olmasaydın, sen olmasaydın, gökleri yaratmazdım.

*

Yunus:

İbadetler başıdır terk-i dünya

Hadis:

Terkü dünya re'sü külli ibadetin
Hadisin tam tercümesidir.

*

Nihayet Yunus bir şiirinde:

Okursun tasrif, kitap, nice bina, irâp

diyor ki hiç olmazsa bugünkü aydınlar kadar kültürlü olmasaydı Yunus bunları nereden bilecekti?

Delillerimi böylece bir hayli uzatmak mümkündür. Fakat sanırım ki bu kadarı yeter. Şairlerimizin değil, birçok âlimlerimizin bile ana dilinden başka iki dil bilmedikleri bu devirde olsun artık Yunus Emre'nin ümmîliği efsanesini ortadan kaldıralım.

Ihtimal ki bu teklifime Yunus'un sözlerini harfi harfine alanlar, nasıl olur Yunus'un kendisi:

Biçare Yunus ne bile, ne kara okudu ak!

demiyor mu, diye itiraz edeceklerdir. Fakat Yunus Emre'yi harfi harfine kabul edecek zamanı bilmek lâzımdır. O burada dünyalık ilimlere karşı olan kin ve nefretini gösteriyor. Dünya ilimlerini o kadar unutmak istiyor ki onlara hiç elini sürmediğine kendisini kandırmağa çalışıyor. Bildiklerini, kafasıyla öğrendiklerini söküp atmak istiyor. Sonsuz bir cahilleşme (Désinstruction) ile ümmîliğe, ruhun o sâf, o bâkir huzuruna ermek için bilgisini biteviye inkâr ediyor.

Doğrusu ruh ateş içinde yanarken bütün ilm-i simya ve ilm-i cifri, sarf ü nahvi, bitmez tükenmez ulûm-i Arabiye dedikodularını, mantık kaidelerini bilmek neye yarar? Şüphesiz ki, Blaise Pascal'ın dediği gibi: Bâtınî ve mânevî ilimleri bilmek bizi reel'i ilgilendiren bilimlerin cehaletinden her zaman teselli edebilir.

Andre Gide bu cahilleşmeyi daha açık ifade ile anlatıyor:

"Başkaları kitaplarını bastırır veya çalışırken ben aksine kafamla öğrendiklerimi unutmak için üç yılını gezi ile geçirdim. Bu cahilleşme güç ve uzun, ama insanların zorla öğrettikleri bütün bilgilerden faydalı oldu ve bu gerçekten yeni bir oluşun başlangıcı idi."

Bu cümlelerden sonra, cahilleşmeye çalışmanın kendisine verdiği büyük hediye, yani hayat aşkını, yaşamayı, yaşamayı duymayı anlatıyor:

"Hayatla ilgilenmek için yapmağa mecbur olduğumuz gayretleri

tasarlayamazsın. Ama şimdi, o bizi ilgilendiriyor, ona sarılıyoruz - her şeyde olduğu gibi- ihtirasla!"

Doğrusu, istediğimiz gibi yeni olmak için beğenmediğimiz eskiyi unutmak zorunda değil miyiz? O halde şimdiden sonra Yunus'un ümmîliği bahse konu olamaz sanırım.

Yunus ve Tabiat

Fuat Bey, değerli kitabının 331. sahifesinde: "Mutasavvıfâne bir vecd ü huşu içinde bazan aşkın ulvi ve esrarâlût mahiyetinden, bazan kıyamet gününün hevlengiz velvelesinden, bazan Cennetin sütlü ırmaqlarından ve ilâhî bülbüllerin vahdaniyet nağmelerinden bahseden Âşık Yunus, bütün Türk mutasavvıfları gibi tabiate karşı lâkayt kalamaz. Sakarya ormanlarında dolaşan Yunus'un eserlerinde az çok bir tabiat zevki mevcuttur" diyor.

Son cümle çok yumuşak ise de yine bu hükme uyamam. Değil Yunus gibi gözü sade kendisini gören bir mutasavvıfta, hattâ müslüman metafiziğinde, tabiat denilen şey yoktur. Sadece devamı olmayan bir kaza ve atom silsilesi vardır. Nitekim sanatta da figür ve şekil süresinin inkârı görünür. Şekli küçük görme, Müslüman sanatının en belli karakteridir. Yunus'ta maddî, concret hiçbir unsur yoktur. Her şey mücerrettir ve onlara şekil verilmemiştir. Daha ileri giderek diyelim ki, İslâm mistiğinde tabiat kelimesi bizim bildiğimiz mânada mevcut olmadığı gibi, biz kullanırsak da yine yerinde değildir. Müslüman sanatlarının estetiği hakkında güzel bir etüdünde Massignon, Müslüman bahçe sanatından bahsederken bu noktaya dokunuyor:

"Batı'da klâsik bahçe tasavvuru, ufuklara açılan geniş plânları, uzaklıkları aksettiren büyük havuzları, merkezin idaresi altındaki ağaçları ile etrafı zaptetmek için hepsine ortadan hâkim olmak isteğini aksettirir."

"Oysaki Doğu bahçelerinde mahremiyet aranır. Önem çevrede de-

ğil, ortadadır. Ekseriya çorak bir alan canlandırılarak yapılır. Su getirilir ve etrafı tecessüsün aşamıyacağı yüksek duvarlarla örtülür. Bahçe içinde üçgen veya beşgen şeklinde yığın yığın sık ağaçlar ve çiçekler vardır ki çevreden merkeze gidildikçe daha çok sıklaşır. Nihayet ortada köşk vardır. Burada alınan intıba, tabiatın ve maddî âlemin reddi ve inkârıdır. Peyzajlı bahçelerin tersine, hülyalı bir âlem yaratarak birliğe ve bütün düşüncelerimizin göbeğine, köküne yol gösterir. Bu, nerede ise düşüncenin kendi içinde dinlenmesi, kaybolmasıdır. Yoksa klâsik bahçelerde olduğu gibi tabiati fethetmeğe doğru bir çıkış değildir."

İslâm sanatlarının tabiatı ne kadar inkâr ettiklerini isbat için bir ek daha:

Chasterton: "Bir Doğu halısındaki çiçekler ve hayvanlar hemen hemen işkenceye uğramış gibi görünüyorlar" diyor. Massignon *düzeltiliyor*: "Tamamiyle doğru değil. Taş kesilmiş demeliydi."

Haklıdır. Yunus Emre'ye gelince, bu şair tabiate değil kendisinden, düşüncesinden, aşkıdan başka her şeye o kadar kayıtsız kalmıştır ki, kocaman divanından maddî hayatı hakkında en basit bir bilgi çıkarmağa imkân yoktur.

Yanlış Anlaşılmanın Sırları

Bunun sebepleri bir çoktur. İlkönce Doğu'da tenkid denilen şey yoktur. Suarès yalan söylemiş değildir. Bundan başka yapmacığın, süs ve zekânın, nüktenin daima hâkim bulunması, nihayet Doğu'da despotisme dolayısıyla doğruyu sembol ile söylemek felâketi, sevenlerin sonsuz ve sınırsız taraftarlığı insanı ilâhileştirmek için - sanki buna lüzum varmış gibi- asıl onu insan yapan çizgileri mânevi çehresinden silmeğe çalışmak ihtirasi; bütün bu ters hükümlere sebep olmuştur.

Yunus Divanı

Ömrünün sonunda susmanın ve meçhul kalmanın güzelliğini anlıyan Yunus; divanını tertip etmek zahmetine girmedir. Hattâ eserini inkâr etmek büyüklüğünde bulundu. Belki de bütün hayatının jurnalı olan bu autobiographie'yi kimserin okumasını istemiyordu. Onun; bütün insanlığın denemelerini yapan büyük şahsiyetine âşık olanlar belki bir asır, belki iki asır sonra eserini yazıp meydana çıkardılar. Ama bu şahesere neler karışmadı? En doğru bir yazma olarak Fatih Camii Kütüphanesi'ndeki yazmada bile bulunan şu gazel divanın ne kadar bozulduğunu gösterir:

Bu fena mülkünde bir nice nice hayrân olam
Nice bir handân olam ya nice giryân olam

Geh, feleklerde meleklerden dilekler dileyem
Gâh Arşe şems olam gerdun olam gerdan olam

Adımım attım yedi dört on sekizden ben öte
Dokuzu yolda koyam Şah emrine ferman olam

Dost ferah kıldı terahtan ben teberra eyledüm
Sureti insan olam hem can olam hem kân olam

Gâh bir müfti ü müderris geh mümeyyiz geh temyiz
Geh bir müdbir-i nâkıs naksile noksan olam

Geh batnı Hut içinde Yunus ile söyleşem
Geh çıkam Arş üstünde bin can olam Selman olana

Gâh inem esfellere Şeytan ile şerler düzem
Geh çıkam Arş üzre vü seyran idem cevlân olam

Geh işidürem işitmezem istemezem acep
Nice bir nisyan olam hayvan olam insan olam

Gâh ma'kulât ü mahsulât ü takrir ü beyan
Gâh maksurat olam geh sahib-i keyvan olam

Nice bir surette insan ü sıfatta cânver
Nice bir dilkû olam ya kurd ü ya arslan olam

Nice bir tecrid ü tefrit ü mücerret münferit
Ya nice cin nice insü nice bir şeytan olam

Nice bir aşk meydanında nefis atın seğirttürem
Ya nice bir başımı top eyleyüp çevgân olam

Gâh birlik içre birlik eylesem ol bir ile
Gâh dönem derya olam katre olam umman olam

Gâh Düzahta yanam Fir'avn ile Hâman ile
Gâh Cennet'e varam Gilman ile Rıdvan olam

Gâh bir gâzi olam efrenk ile cenk eyleyem
Geh dönem efrenk olam nisyan ile isyan olam

Geh bir mechul-i merdut olam ü Nemrut olam
Geh varam Ca'fer olam Tayyar olam perran olam

Nice bir âmi olam nâmi olam câmi olam
Nice bir kâmi olam nakâm olam nâdan olam

Gâh ola odlar yakam diller yıkam canlar yakam
Geh varam arşa çıkam geh şah geh sultan olam

Nice bir dertler ile odlara yanam yakılam
Nice bir şakir olam zâkir olam mihman olam
İlâh...

*

Hele o budalaca devriyelere, o Sırdan bahsedeni şiirlere tahammül etmek çok zordur. Fakat bunlar yine neyse; budalalık anıtı ile zekâ eseri karşı karşıya gelince kolayca ayrılır. Ama bizdeki divan şekli her şeyi berbat ediyor. Harf sırasıyla şiirlerini sıralamak, yani şairin altmış, doksan ve on beş yaşlarında yazdığı a sonu ile biten şiirleri - ni yan yana koymak, şairin kişiliğini yamalı bohça haline getiriyor. Bu gazelleri okuyanların bu kadar garip, zıt intibalar alması bu noktadan tabii sayılmalıdır.

*

Bu bakımdan yüzyıllardan beri sürüklenip gelen uygunsuzluğu devam ettirmek istemedim. Şairin yirmi üç yaşındaki şiiriyle altmış beş yaşındaki nutkunu yan yana koymayı uygun bulmadım. Şairin bir idée etrafındaki şiirlerini grup halinde, daima gelişmeyi düşünerek bir araya getirmeyi istedim.

Bir adam bir şey söyler ve birinci sahifede söylediğini ikinci sahife - de inkâr ve reddederse garip olur. Lâkin yirmi yaşında söylediğini hayatının ortasında reddetmesi pek tabiidir. Aklıma gelen ilk adı söylüyorum: Giovanni Papini. Bu adamın ilk gençliğinde yazdığı yazılarla yirmi sene sonraki yazıları bir araya gelse, kendisine deli demek lâzım gelir. Oysaki o sadece yeni bir gelişmedir.

Biz bu kitabımızda yazarın ruh gelişmesini takip ederek, şiirlerini mümkün olduğu kadar gerçeğe göre düzenlemeğe çalıştık.

*

Bastığımız Divan

Bu eseri meydana getirmek için İstanbul'da, Ankara'da, Konya'da; özel koleksiyonlarda ve kütüphanelerde mevcut olan divanların hepsini inceledik. Tamam veya noksan dokuz yüz kadar şiir topladık. Bunların içinde, biraz önce divana yabancı şiirlerin karıştığını söylerken verdiğimiz örneğe benzeyen, yüzlerce parça vardı. Meselâ:

Sanatın yeğreği namaz imiş hoş ne pişe

diye başlayan şiirde:

Evinde helâlîne beş vakit namaz öğretgil
Öğüdün dutmaz ise yazuğu yoktur boşa

hükümünü veren bir beyit vardır ki; Yunus'un düşünceleri ile, üslû - biyle taban tabana zıttır. Ankara'da Maarif Vekâleti Kütüphanesin - deki bir mecmuanın yüz yirmi beşinci sahifesinde baştan aşağı kafi - yesi, vezni feci bir tarzda bozuk olan bir gazelde şu beyitleri görü - yoruz:

Nefsile dürtüşenler Hızır ile kavuşanlar
Sırta kadem basup savuşanlar
Bizdendir bizdendir bizden
Hu deyüp demürleri eriden
Emredüp kayaları yürüden
Himmet ile bir taş doğdu karıdan
Bizdendir bizdendir bizden

Bu cins şiirlerin Yunus Emre'ye ait olmayacağını anlamak her halde büyük bir zekâ işi değildir. Tabii bu takım tekerlemeleri attık. Bu -

nun için elimizdeki parçaları ciddi bir eleştirmeye vurunca sayısı bastığımız miktara düştü. Belki bulamadığımız, elimize geçmeyen da - ha eski divanlarda ve göremediğimiz cönklerde daha başka şiirler vardır. Fakat gerçeği çok yakın ihtimalle Yunus'a ait şiirlerin bun - dan fazla olmayacağına inanıyoruz.

Gazellerin seçilmesinde son derece titiz olmakla beraber insafı da elden bırakmadık. Seçmede gazelin tamam, teknik bakımından doğ - ru veyahut doğruya yakın olmasına ve mânasının da Yunus'un dü - şünce ve mizacına aykırı olmamasına dikkat ettik.

*

Divanların Karşılaştırılması

Kitabımızın sahife sonlarında hiç not bulunmaması divanları karşı - laştırmadığımız hissini verecek ve belki de bizi, uzmanların sert tenkidlerine uğratacaktır. Ama hemen haber verelim ki, divanımız, esaslı surette yazma nüshalarla karşılaştırılmıştır. Bundan başka mısra, beyit, variante - değişiklikleri, yahut beyit fazlalıkları bizce tesbit edilmiştir. Lâkin bu yazma nüshaları inceleyenler bilirler ki, pek az istisna ile Yunus Emre'nin hemen her parçası muhtelif di - vanlarda türlü değişiklikler gösterir. Bazan bir parçada üç beş keli - me yanlıştır. Bunları doğrultmak için sahife altına notla inmek lâ - zımdır. Kimi vakit mısralar değişir, kimi vakit de üç beş beyit fazla - dır. Eğer bir divanı ele alıp bütün öbür yazmalardaki değişiklikleri sahife altına koymak lâzım gelseydi, ciltlerle kitap yazmak, faydasız bir fantezi için Yunus'u okunmaz bir hale getirmek icap edecekti. Ben kestirmeden giderek, kütüphanemde çok eski olduğunu tahmin ettiğim nüsha ile Fatih Camii Kütüphanesi'ndeki yazmayı esas ola - rak aldım. Onlarda bulunmayan şiirleri nerede bulduysam topladım. Değişik beyitler varsa en uygun olanını seçtim ve öbürlerini attım. Bu kadar kesin davrandığım halde, oldukça hacimli olan bu kitap meydana geldi. Eğer gazellerin tefsirini başka bir esere ayırmasay -

dım ve bütün nüshalardaki variante'ları da ilâve etseydim, kitabım enstitü ve üniversite kütüphanelerinde tozlanmaktan başka bir şeye yaramıyacaktı. Ben bu hazin âkıbeti değil, Yunus Emre'nin yaşayan bir şair gibi okunmasını, benim sevdiğim gibi başkaları tarafından da sevilmesini istiyordum.

*

Gördüğüm Yazma Divanlar

Hususî kütüphanemdeki 1 numaralı nüsha:

Tarihi ve hattatı belli değildir. Yazısı nesihtir ve güzeldir. Üslup farkı olduğu için, iki hattat tarafından yazılmışa benziyor. Bazan kelimeler huruf-i imlâ ile yazılmıştır. Harekelidir, 149 sahifedir. Mesnevisi yoktur, gazeller elifbe üzerine düzenlenmiş değildir. Her sahifede on bir satır mevcut olup her satıra bir beyit yazılmıştır. Makta bile bir satıra yazılmıştır. Her gazelde başlık vardır. Yüz doksan sekiz tanedir. Pek haraptır. İçinden birçok sahifeleri düşmüş ve bazı gazelleri noksan kalmıştır. Sahifelerin üzerlerindeki lekelerden, divanın ıslandığı anlaşılmaktadır. Bu nüshadaki gazeller, öteki yazmalarla birçok kelime ve beyit farkları gösteriyor. Ekseriya gazelleri öbür yazmaların gazellerinden birkaç beyit fazladır. Yazısı, ifadenin ve kullandığı kelimelerin çok eski olması bu divanın bütün gördüğümüz divanlardan daha eski olduğu inancını veriyor.

Fatih Camii Kütüphanesi'ndeki divan:

Fihrist numarası 3889'dur. Tarihi ve hattatın adı yoktur. Birinci Sultan Mahmut Vakfı'ndan gelmiştir, üzerinde vakfiyesi vardır. Yazı nesihtir, fevkalâde güzeldir. Bazan huruf-i imlâlî, bazan huruf-i imlâsızdır. Harekelidir. 209 yapraktır. Mesnevisi başta münâcât sonadadır. Her sahifede onbir satır vardır. Mesnevisinin ve gazellerinin birinci sahifeleri tezhiplidir. Her satırda bir mısra vardır. Birinci mısranın sonunda, ikinci mısranın başında altın suyu ile büyük

nokta veya çiçek vardır. Her gazelin başına "Eyzan lehu" gibi başlıklar konmuştur. 202 gazeli vardır. Kağıdı kalın âbâdidir. Kâğıt ve yazı bakımından sekiz yüz elli ile dokuz yüz seneleri arasında yazılmış olduğu zannediliyor. Cildi, kabadır. Anlaşılan, bu cilt sonradan yapılmıştır. En doğru yazmalardan biridir. Karşılaştırılmamıştır. Uzunluğu 17, genişliği 12.5 santimdir.

Hacı Selim Ağa Kütüphanesindeki divan:

Haşim Paşa fihristi No. 55. 28 Recep 1305'te yazılmıştır. Kâtibi Koca Yusuf Paşa torunu Şeyhülislâm Ahmet Muhtar Efendi'nin oğlu Şurayi Devlet âzasından Ali Haydar bin Ahmet Muhtar'dır. Yazı rık'adır. Huruf-i imlâ ile yazılmıştır. Hareke yoktur. 139 yapraktır. Satırları bazı sahifelerde 25, bazı sahifelerde daha azdır. Her satırda iki mısra vardır. Son beyitleri iki satırdır. Huruf-i heca üzerine tertiplidir. İçinde 641 gazel vardır. Mesnevi sondadır ve eksiktir. Yanlışı çoktur. Karşılaştırılmıştır. Hangi nüshadan kopya edildiği söylenmiyor. Uzunluğu 25, genişliği 18 santimetredir. Fıstıklı renkte Venedik kâğıdı üzerine yazılmıştır. Kâğıt hârelidir.

Üsküdar'da Rüfâî Asitanesi Şeyhi Hüsnü Efendi divanı:

Tarihi yoktur. Elli altmış sene önce yazılmıştır. Yazan belli değildir. Yazı rık'adır. Harekesiz ve huruf-i imlâdır. Mesnevi baştadır. Mesnevi ile gazeller dört yüzaltmış iki sahifedir. Sonuna "Çıktım Erik Dalına" gazelinin Niyazi-i Mısri ile Bursalı İsmail Hakkı'nın kritikleri ilâve edilmiştir. Sonucusu eksiktir. Teknik bakımından oldukça düzgündür. Öteki nüshalarla karşılaştırılmamıştır. Elifbe üzerine tertiplidir. Maktalar ayrı yazılmış değildir. Başlık yoktur. Yalnız her gazelin arası bir iki satır açık bırakılmıştır. En çok gazeli olan divandır. Sekiz yüz kırk sekiz gazeli vardır. Bu divan, Şeyh Hüsnü Efendi'ye Bursalı Tahir Bey tarafından hediye edilmiştir. Cildi âdidir. Uzunluğu 20, genişliği 14 santimdir.

Çarşamba'da Murat Molla Kütüphanesindeki divan:

Dâr'ül- Mesnevi'de, Şeyh Murat Efendi bölümünde, 404 numaralıdır. Hicri 1248'de yazılmıştır. Hasan Abdülcemil Kırımî-i Hamuşî hat - tiyledir. Yazı taliktir. Huruf-i imlâlıdır. Fatih nüshası gibidir. Lâkin o yazmadan alındığı söylenmiyor. Harekelidir. 65 varaktır. Mesnevi baştadır. Sahifesi 19 satırdır. Beyitler muhtelif şekilde yazılmışsa da, karşılaştırılmamıştır. Uzunluğu 24, genişliği 16 santimetredir.

Millet Kütüphanesi'ndeki divan:

*Emiri Efendi kısmında, Türkçe divanlar arasında 616 numaralıdır. Tarihi ve hattatının ismi yoktur. Bu divan iki defa toplanmıştır. İlk birisi tarafından toplanmış elifbe sırasıyla düzenlenmiş, bütün bir sahifeyi kaplıyan "Veyselkarani" manzumesiyle bittikten sonra, tekrar toplanan ikinci bir kısım divana eklenmiştir. Bu ikinci bölüm: Aşkın fırtınası aştı başımdan
Yeşil tonlu Emir Sultan merhaba
manzumesiyle başlıyor. Bu kısım da elifbe üzere tertip edilmiştir. Yazı, her ikisinde de taliktir. İki elden çıkmıştır. Huruf-i imlâlıdır. Hareke yoktur, 259 varaktır. Mesnevi baştadır. Maktalar ayrı ve bir satıra bir beyit olarak yazılmıştır. Her sahifede 17 satır vardır. Yan - lışları çoktur. Karşılaştırılmışsa da, onlar da doğru değildir. Ankara Maarif Vekâleti nüshasından çok daha kötüdür. Bazan bir şiir birçok defalar tekrarlanıyor. Yalnız "Yemen ellerinde Veyselkarani" şiiri beş defa tekrarlanmıştır. Mesnevi baştadır. 829 gazeli vardır. Uzun - luğu 18,5 genişliği 13 santimetredir. Cildi âdidir. Kâğıdı âbâdidir, ama değişiktir. Bu divan elli altmış yıl önce yazılmışsa benziyor.*

Selim Nüzhet Gerçek nüshası:

Tarihi ve hattatının adı yoktur. Ortalama 200 yıl önce yazılmıştır. Mesnevisiyle beraber 252 sahifedir. Her sahifede 19 satır vardır ve her satıra bir mısra yazılmıştır. Divan ciltlenirken formların tertibi

bozulmuş ve mesnevi 39'uncu sahifeden başlamış, 78'inci sahifenin nihayetine kadar devam ettikten sonra tekrar 18'inci sahifeye dön - müş ve 38'inci sahifeye kadar devam etmiştir. İçinde Mesnevi'den başka 202 gazel vardır. Fatih nüshasını kopya etmiştir. Kelime ve harekedeki yanlışlıklar çok değildir. Yazısı nesihdir.

Basılmış divan:

İki kere basılmıştır. Birincisi 1855'te, ikincisi 1924'te Sahaf Raih Yel - kenci tarafından önceki nüshadan kopya ettirilerek taş basmasıyla bastırılmıştır. 1924'te basılan divanın Mesnevisi baştadır. Gazeller 36 ncı sahifeden başlıyor. 188'inci sahifede bitiyor. Her sahifede 19 satır vardır. Hiçbir gazele başlık konmamıştır. Gazeller 333 tanedir. Çok yanlışlı vardır. Elifbe tertibi üzeredir ve hareketilidir.

Ortaköy'de Yahya Efendi Dergâhı'nda Hacı Mahmut Efendi Kütüphanesi'ndeki divan:

Numarası 3480 dir. Tarihi ve yazarın adı yoktur. Mesnevisi baştadır. Yazı taliktir, çirkindir. Harekelidir. Huruf-i imlâlıdır. 107 yapraktır. 281 gazeli vardır. 281 inci gazelden sonra Yunus'a ait olmayan dört beyit yazılı bir sahifeden sonra "Çıktım erik dalına" gazeliyle sözde onun şerhi olan dört buçuk sahifelik bir yazı varsa da saçmadır. En sonunda Hayalî imzalı bir şiir vardır. Her sahife 15 satırdır. Mesne - vilerde her satıra bir beyit yazılmıştır. Gazel kısmında bazan iki, ba - zan bir beyit görünüyor. Başlık yoktur. Kâğıdı hâresiz ve âdidir. Yanlış çoktur. Karşılaştırılmışsa da, onlar da yanlıştır. Cildi çok ye - nidir. Ortalama bin tarihlerinde yazılmıştır. Uzunluğu 20, genişliği 15 santimetredir.

Süleymaniye Kütüphanesi'nde Halet Efendi kısmındaki 688 numaralı divan:

Tarihi ve yazarı belli değildir. Başta, divanın dışında, fıstıkî kağıt

üzerinde bir gazel ve sonunda da, 94'üncü varaktan sonra başka bir gazel vardır. Nefeslerin toplamı 162'dir. Baştan 19 yaprak harekesiz olup nesihle yazılmıştır. 20'nci varaktan 41'inciye kadar hareketlidir. Bu kısımda nesih isede yazı ötekiden çok güzeldir. 41'inci varaktaki şiirin son iki beyti 93'üncü varaktadır. 42'den 55'e kadar yazı yine baştaki yazıdır, harekesizdir. 55'ten sona kadar hareketlidir. İki hattat tarafından yazılmıştır. Elifbe üzerine tertiplidir. 19'uncu yaprağın arkası 42'nci sahifededir. Yanlış ciltlenmiştir. Aradan birçok şiirler düşmüştür. Uzunluğu 17,5, genişliği 12,5 santimetredir. Mesnevisi yoktur.

Karşılaştırılmamıştır. Başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Kâğıdı âbâdidir. Harekeli olan kısımlar Fatih yazmasına yakın doğruluk tadır. 200-250 yıl önce yazılmıştır.

Üniversite'de Hâlis Efendi Kütüphanesi bölümünde 4762 numaralı divan:

189 yapraktır. Uzunluğu 19,8, genişliği 13,2 santimetredir. Her sahife 17 satır vardır. Yazı ince taliktir. Sarımtırak Venedik kâğıdı üzerine yazılmıştır. Yunus isimleri kırmızı renkli mürekkeple yazılmıştır. Vişne çürüğü meşinle süslüdür. Mesnevi baştadır. Mesneviden başka 695 gazel vardır. Tarihi yoktur. Harekesiz ve huruf-i imlâlidir. Elifbe üzerine mürettep değildir. Nüsha oldukça doğrudur. Bununla beraber içine Yunus'un olmıyan birçok gazeller karışmıştır. Karşılaştırılmışsa da bunlar her zaman doğru değildir.

Nuruosmaniye Kütüphanesi'ndeki divan:

Numarası 4904'tür. Sultan Osman Han ibni Mustafa Han vakfidir. Mecmuanın adı Câmî-ül-Meânî'dir. 940'ta İstanbul'da yazılmıştır. Bu dergide 41 eser mevcut olup hepsi 313 yapraktır. Yunus Divanı 173'te başlıyor, 195'te sona eriyor. 22 yaprak Yunus Emre'ye ayrılmıştır. Ama her satırına bir beyit yazılmış olmakla beraber nüsha şeklinde

eser tek mısrayla yürütülmüş ve bundan başka, ayrıca ve yine kenarda altı küçük dikdörtgen ile altı bölmeye ayrılmış büyük dikdörtgenin her bölmesine birer beyit yazılmıştır. Esas sahife 33 satırdır. Her gazelin sonu ile öbürünün başlangıcı arasında bir satır boş bırakılmıştır. Mesnevi başta olup yedi varaktır. Gazeller elifbe üzerine tertipli değildir. 196 tanedir. Başlık yoktur. Maktalar ayrı yazılmış değildir. Yazı taliktir. Harekesizdir. Huruf-i imlâ az kullanılmıştır. Yanlışı çoktur. Karşılaştırılmamıştır. Sahifenin uzunluğu 23,5, genişliği 14 santimetredir. Sahifelerin kenarları bölmelerin etrafı ve içi altın suyu ile ince çizgilerle çevrilmiştir.

Hususi kütüphanemizdeki 2 numaralı Yunus Divanı

Tarihi ve yazarı belli değildir. Yazı nesihdir. Huruf-i imlâ arasında kullanılmıştır. Harekelidir. 125 sahifedir. Sahifelerdeki satırlar 15 ile 17 arasında değişiyor. Bazı satıra bir beyit, bazı satırlara yalnız bir mısra yazılmıştır. Elifbe üzere tertip edilmiş değildir. 52'nci sahife ile 56'ncı sahife arasına başka ilahiler konulmuştur ve yazı da başkasındır. Mesnevi yoktur. Karşılaştırılmamıştır. Yanlışı çoktur. Kaba, yerli kâğıt üzerine yazılmıştır. Çok haraptır. 200 senelik bir esere benziyor. Hattat çok cahil olduğundan birçok yanlışlar yapmıştır. 171 gazel vardır. Cildi sarı renkte mukavvadandır. Uzunluğu 20,5, genişliği 15 santimetredir. 125'nci sahifeden sonra Ümmi Sinan'ın bir takım kasideleri vardır.

Ankara 'da Maarif Vekâleti Kütüphanesi'ndeki L 2/29 numaralı divan:

Hiçbir yerinde yazıldığı tarihi bildirecek bir işaret yoktur. Yazıdan, Hicri 1150 olduğu tahmin edilebilir. Mesnevisi baştadır, 770 gazel vardır. Her sahifesi 34 satırdır. 109 yapraktır. Yanlışları çoktur. Bu şiirlerin belki 400'ü Yunus Emre'nin değildir. İçinde birçok saçma sapan, budalaca şeyler vardır. Uzunluğu 23, genişliği 13 santimetredir.

Maarif Vekâleti Kütüphanesi'nde F 6/46 numaralı divan:

Kırşehir Bektaşî Dergâhı'ndan gelmiştir. Birinci sahifeye "Donanmâ - yi Mısıriyye Kumandanlarından, Mehmet Emin Bey'in vakfıdır" kaydı konulmuş ve 1255 tarihi atılmıştır. Maarif Vekâletinin ve Hacı Bektaş Dergâhı'nın mühürlerini taşımaktadır. Tarihi yoktur. Yazar da belli değildir. Cildi âdîdir. Yazı nesihlidir. Huruf-i imlâlidir. Harekesizdir. 152 yapraktır. Mesnevi baştadır. Mesnevi birinci sahifeden başlıya - cakmış, ama sahife boş bırakılmış ve dolayısıyla Mesneviden 8 be - yit atlamıştır. Mesnevinin her satırında bir beyit vardır. Makta vazî - fesini gören beyitlerde her satıra bir mısra konmuştur. Mesnevi 19 uncu yaprakta bitiyor ve onu Münacât takip ediyor. 41 inci sahifede nefesler başlıyor. Elifbe üzerine tertiplidir. 311 gazeli vardır. Gazel - ler, bir satıra bazan bir beyit olarak, bazan bir mısra olarak yazıl - mıştır. Arada boş sahifeler ve yapraklar vardır. Bunlara bazan ya - bancı hattatlar tarafından ilahiler, nefesler yazılmış, bazan da başı - bozukların imza ve adreslerini atmalarına vesile olmuştur. Nitekim XXX. yaprakta bir başıbozuk, Hicri 1315 senesi Rebiülevvelinin yirmi altıncı Çarşamba günü, kerimesi Fatma Fahire ve Konya Maarif San - dığı Emini Mustafa Efendi ve bir de Edirneli Derviş Kâzımla Hacı Bektaş'ın Dergâhı'na yüz sürdüklerini söylemektedir. Ondan sonra 13 sahife boştur. Nüsha yenidir. Taşbaskısı nüsha ile karşılaştırılınca bunun oradan alındığı meydana çıkıyor. Demek ki Yunus Emre'yi ilk defa bastırınlar Bektaşîlerdir. Karşılaştırılmamıştır. Kağıdı ucuz âbâdidir. Nüsha çok yıpranmıştır. Bütün bakımından oldukça iyi bir nüsha ise de hattat birçok imlâ ve kelime yanlışları yapmıştır. İçin - de bazan Emir Seyit mahlâsiyle biten gazeller vardır. Nüshanın uzunluğu 20, genişliği 15,5 santimetredir.

Maarif Vekâleti Kütüphanesinde Y 6/63 numarada yazılı divan:

Bu nüsha Birinci Dil Encümeni'ne kütüphane tarafından verilmişse de, Dil Encümeni bu nüshayı geri vermemiştir. Bu nüshanın kaybe - dildiği rivayet edilmekle beraber, çok değerli olduğu söyleniyor.

Tasnif

Yukarıdaki söylediğim gibi, divan usulü ile şiirleri sıralamak, şairle - rimizin bütün şahsiyetlerini yamalı bohçaya çeviriyor. Özellikle Yu - nus Emre gibi, bir sisteme sahip, belli bir noktadan hareket ederek, birçok duraklardan geçip bir olgunluk tepesine varan adamlar için eski usül, yaratıcının kişiliğini sifra indirecek kadar kötüdür. Yu - nus'u belki yüzlerce defa okuduktan sonradır ki onun eserini bir sı - raya koyma ihtiyacını duydum.

Bu sıralayacağım gazellerin ortaklaşa seciyeleri olacaktı. Yunus'un meselâ bir takım şiirlerinde büyük bir ölüm korkusu, sürekli bir kasvet, haykırış, günahlarından, hayatından şikâyet, sıtmalı bir ara - yış, duaya yakın bir inilti var. Kendisine âşık diyor. Lâkin bu, henüz yolunu bulamamış bir âşıktır. Âhireti düşünüyor, korkuyor. Fakat bu korku, henüz hiçbir şeye inanmayan bir adamın korkusudur. Sev - gili yârenlerini terketmenin, bir daha dünya güzelliğini göremeye - ceğini bilmenin azabı, yılan ve çiyana nasip olmanın dehşetidir. Aradığı şey nedir? Henüz pek iyi bilinmiyor. Belirsiz, fakat çok kuv - vetli bir özdeyişle kıvraniyor. Ne bulanık durumda olduğunu en gü - zel şiirlerinden birinde şöyle anlatıyor:

Bir dem div olur ya peri virâneler olur yeri
Bir dem uçar Belkıs ile sultan-ı ins ü can olur

Bir dem varır mescitlere yüz sürer anda yerlere
Bir dem varır deyre girer İncil okur ruhban olur.

Bu karakterlerdeki şiirler her halde Yunus'un kesin inanışından önce yazılmıştır. Bunları gerçek müslüman ve ermiş bir derviş olduktan sonraki gazelleri arasına nasıl koyabiliriz? Bu nutuklar şüphesiz, gençlik devrinin mahsulleridir. Kiliseye giden, İncil okuyup ruhban görüşünü taşımağa kalkan Yunus ile:

Canım kurban olsun senin yoluna
Adı güzel kendi güzel Muhammed

diyen Yunus arasında ne olursa olsun hiçbir ilgi yoktur. Onun için, Divanındaki sözleri, Oluşu göstereceğini diye, imansızlıktan irşada ve didaktik devreye kadar yedi bölüme ayırdım. Birinci bölüm İman - dan önce yazdığı şiirlerdir. Bunların karakterini yukarıda söyledim. İkinci bölüm şiirleri, üstünkörü teslimiyet devrinin şiirleridir. Yunus şimdi, manevî verimi kıt bir çağdadır. Taşkınlıkla, büyük lâflarla, nefisini feda ettiğini söylüyor. İnsanlara ve kendisine karşı acıdır. Ölüm korkusu azalmışsa da gene vardır. Biraz huzur bulmasına rağmen ruhanî feraha sahip değildir. Tasavvufun diyalektiği içinde boğulmuştur. Estetik ve samimî hiçbir değeri olmayan o mânasız Devriye'leri hep bu sırada yazılmışa benziyor.

Ulema-yı rüsumu hicveder ve kendisinin vakur, mustarip çehresine hiç yakıştırmayacak lâubali gazeller söyler:

Üçüncü bölüm şiirleri şüphenin uyanmağa başladığı devre aittir.

İkincinin karakterleri ile birlikte başka özellikleri de vardır. Din ve imana karşı kayıtsızdır. Şüphe ile beraber melankoli de meydana çıkar. Ölüm korkusu da canlanır. İlk hidayet devrindeki huzur ve sükûn kaybolur.

Dördüncü grup şiirleri (şaşkınlık ve mezalik-i akdam, ayakların kaydığı) zamana ait olanlardır. Bunlarda çıldırtan bir ölüm korkusu, intihar derecesinde ümitsizlik, feryat, yorgunluk, nihayet; kendini sezdiren ve ilâhî rahmetin yağacağını müjdeliyen garip bir hava vardır.

Beşinci kısım şiirleri tam ve gerçek inanış devrinin, hakikî Yunus'un mahsulleridir. Artık Yunus, Taptuk Emre'yi bulmuştur. Birden, gergin sınırlar gevşer, zira Allah'ın istediği her şeyi yerine getirmiştir. O zamana kadar kendisini terkedeceklerinden korktuğu şeyleri, acımadan, ıstırap çekmeden feda etmiş, ebedî hayata erişmek için ge-

çici hayatın zevklerine ölmüştür. Bütün fâni şeylerden, maddi veya mânevî sevgilerden, iptilâ ve ihtiraslardan, fikirlerden, zevklerden, sahip olmaktan, iktidar ve şöhretten vazgeçerek, mümkün olduğu kadar sadeleşmiş ve basitleşmiştir. Şikayetsizdir. Önceleri dilinden düşürmediği, ama yapamadığı miskinliği -kendi deyimince alçaklığı- Humilite'yi tatbika başladığı için, ıstırapı azalmıştır. Artık Devriyelelerini yazdığı zamanlardan çok uzaktayız. Assize'li San Francesco gibi Allahın fakirciği olmuştur, açıktır. Hiçbir sırrı kalmamıştır. Son nefesi çıkıncaya kadar insanı rahat bırakmayacak olan nefis, araya saldırışlarına devam ederse de, geçici buhranlardan başka bir netice vermez.

Altıncı grup şiirleri, İhtiyar sanatçının eserleridir. Yunus şimdi dış hayatın güzelliğini seçmeğe başlamıştır. Bununla beraber ölümden korkmaz. Ölüm onun gözünde alışılmış bir hal alır. İslâmiyete ve şeriate karşı saygılıdır. (Ölmeden önce öl) emrinin yerine getirilmesinden duyulan zevkle sarhoştur. Allah'ın kuzusudur.

Yedinci grup şiirleri (Talimî - didactique devre) adını verdiğimiz son yılların eserleridir. Bu sırada Yunus'un yazdığı şiirler Tolstoy'un ömrünün sonunda yazdığı (Sanat Nedir?) adlı kitabından değerli değildir. Bazı menkıbelerin, öğütlerin kuru ve soğuk bir nazımla ifadesidir. Taş baskısı divanının başında bulunan Mesnevi de bu çağa bağlıdır sanırım.

Yunus Emre'nin Altın Destanı

Hacı Bektaş, Rum diyarına geldiği sırada orada "Seyyit Mahmut Hayranî, Celâleddin-i Rumî, Hacı İbrahim Sultan" gibi bir takım büyük mutasavvıflar arasında bir de Emre adlı kuvvetli velâyet sahibi bir şeyh vardı. Hacı Bektaş'ın daveti üzerine bütün Rum erenleri onun nezdine geldikleri halde, bu şeyh her nedense davete gelmedi. Öbür Rum erenleri, Onun gelmediğini Hacı Bektaş'a haber verdiler. O da, Sarı İsmail adındaki dervişini gönderdi. Emre'yi yanına çağırtdı. Gelmemesindeki hikmeti sordu. Emre, "Perde arkasından çıkan bir elin kendisine nasip verdiğini, hazır bulunduğu o erenler bezminde Hacı Bektaş adlı hiç kimesne görmediğini" söyledi. Hacı Bektaş "O elin bir işareti olup olmadığını" sorunca, "Ayasında yeşil bir ben" gördüğünü anlattı. O vakit Hacı Bektaş elini uzattı. Ayasındaki yeşil beni hayretle gören "Emre", kendisine evvelce el veren mürşit karşısında bulunduğunu anlayınca üç kere heyecanla "Taptuk Padişahım" dedi. Ve adı o zamandan sonra Taptuk Emre oldu.

O bölge köylerinden birinde, Yunus adında, rençberlikle geçinir, çok fakir bir adam vardı. Bir yıl kıtlık oldu. Yunus'un fakirliği bütün arttı. Nihayet birçok kehanet ve inayetlerini duyduğu Hacı Bektaş'a gelip yardım istemeyi düşündü. Sığırının üstüne bir miktar alıç-yabani elma-koyup dergâha gitti. Pirin ayağına yüz sürerken hediyesini verdi; bir miktar buğday istedi. Hacı Bektaş ona lütufla muamele ederek, birkaç gün dergâhta misafir etti. Yunus geri dönmek için acele ediyordu. Dervişler Pire, Yunus'un acelesini anlattılar. O da: "Buğday mı ister, yoksa erenler himmeti mi?" diye haber gönderdi, gafil Yunus, buğday istedi. Bunu duyan Hacı Bektaş, tek

rar haber gönderdi: "isterse o alicın her tanesince nefes edeyim!" dedi. Yunus buğdayda ısrar ediyordu. Hacı Bektaş, üçüncü defa haber gönderdi. "İsterse her çekirdek sayısınca himmet edeyim" dedi. Yunus yine buğdayda ısrar edince; emrettiği buğdayı verdiler. Yunus dergâhtan uzaklaştı. Yolda, yaptığı kusurun büyüklüğünü anladı. Pişman oldu. Geri dönerek kusurunu itiraf etti. O vakit Hacı Bektaş, onun kilidinin Taptuk Emre'ye verildiğini, isterse ona gitmesini söyledi. Yunus, bu cevabı alır almaz hemen Taptuk Dergâhı'na koşarak başına geleni anlattı. O da Yunus'u dergâhın odunculuğuna tâyin etti. Yunus kırk yıl bu hizmette bulunduğu halde dergâha eğri ve yaş odun getirmedi. Uzun yıllardan sonra bir erenler meclisi kuruldu. Oradan şeyhi ile beraber oduncu Yunus hazır olduğu gibi, Yunus-i Güyende adlı tanınmış bir ilahici de vardı. Mecliste Taptuk Emre'ye çöşkunluk geldi. "Şevkimiz var, haydi sen de biraz terennüm et!" diye Yunus-i Güyende'ye seslendi. Ama bunu birkaç defa söylediği halde Yunus-i Güyende'den hiç ses çıkmadı. Nihayet oduncu Yunus'a dönerek: "Haydi, dedi, artık zamanı geldi, kilidin açıldı. Hacı Bektaş sözü yerine geldi, durma söyle!" bunun üzerine Yunus'un perdesi yırtılarak, kilidi açıldı ve ârifhane nutuklar, ilahiler söylemeğe başladı.

Hakikate varmak için geçirdiği çilekeşlik devrinde Yunus Emre'nin dergâha hiç eğri ve yaş odun getirmediğini farkedene Taptuk Emre, bir gün Yunus'a, "Dağda hiç eğri odun kalmadı mı?" diye sormuştu. Yunus: "Dağda eğri odun çok lâkin senin kapına odunun bile eğrisi yakışmaz" diye cevap verdi.

Rivayet ederler ki, her nedense, Yunus'a, şeyhi, kırk yıl seyahat etmesini emretmiş. O da tam kırk yıl gezip dolaştıktan sonra tekrar şeyhinin dergâhına gelmiş, "Ana Bacı"yı bularak şeyhin kendi hakkındaki düşüncesini sormuş. Ana Bacı da demiş ki:

"Yarın, sabah namazında, şeyhinin yolu üzerine yat, şeyh senin kim olduğunu elbette bana soracak, ben de ona Yunus diyeceğim. Eğer,

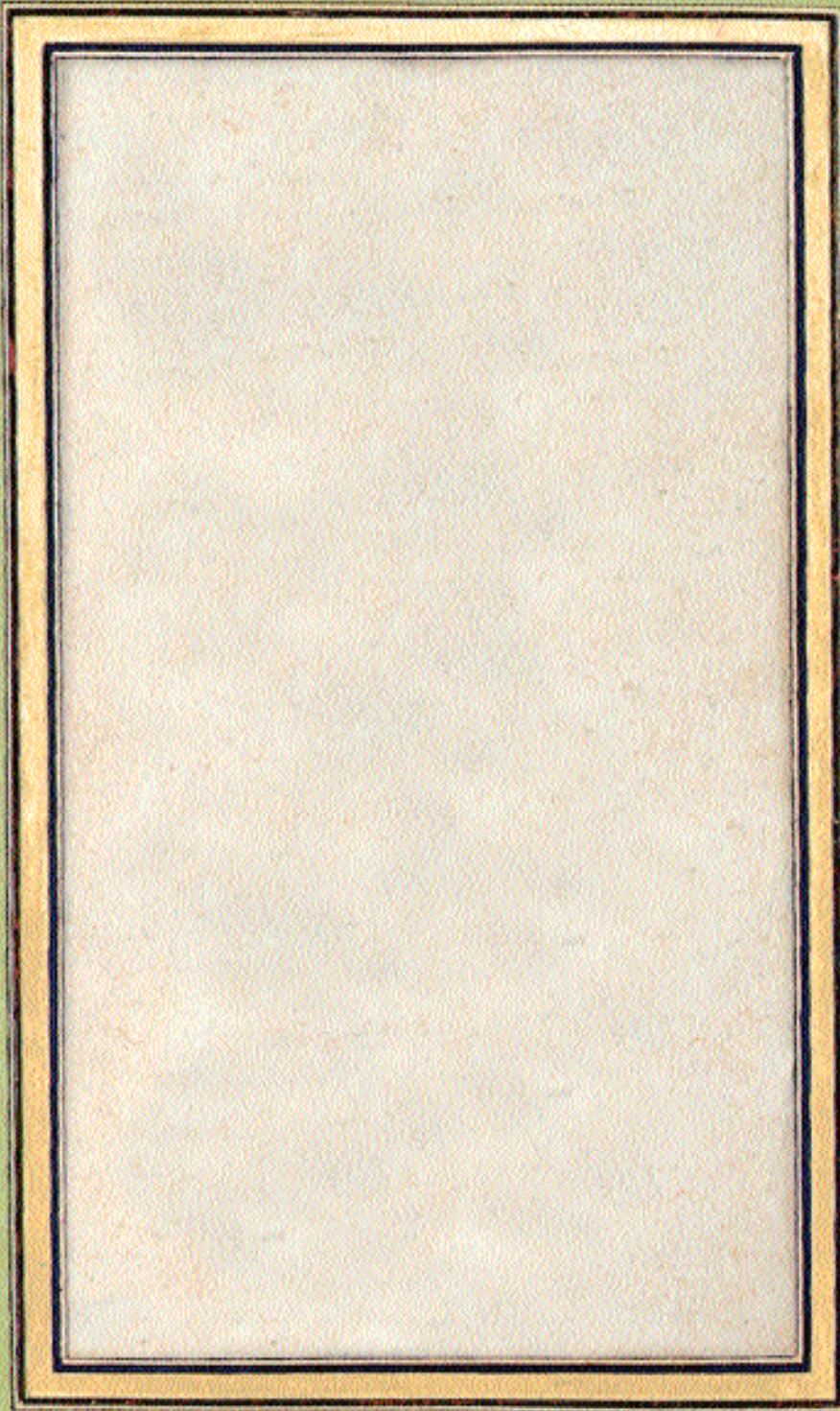
bizim Yunus mu diyecek olursa anla ki, artık çilen dolmuştur." *Ertesi sabah Yunus, bu nasihate uyarak yola uzandı. Şeyhi merak edip de, "Bizim Yunus mu?" diye sorunca, Taptuğun ayaklarına kapandı. Ve o günden başlayarak şeyhin müsaadesiyle hayata yeni doğarak ilâhî şiirlerini söylemeğe başladı.*

Salihli kazası civarında "Emre" adlı, yetmiş evli bir köyde, taştan bir türbenin içinde, Taptuk Emre ve çocukları ile torunları yatmakta -dır. Türbenin eşliğinde de, bir başka mezar vardır. Bu, Yunus'un bir çok mezarlarından biridir. Yunus Emre, kapı eşliğine kendisinin gömülmesini vasiyet etmiş... Şeyhini ziyaret edecekler, kendi mezarına basarak geçsinler diye.

Miskin Yunus, içinden geldiği gibi, durmadan ilâhiler ve nutuklar söylemiş. Onun ilâhileri o kadar çokmuş ki, bir kısmını hayvanlar, bir kısmını insanlar, bir kısmını da melekler söyleyip dururlarmış.

İstanbul, 1933

Divan



I Kara Toprağın Altında

Teferrüç eyleyu vardım, sabahın sinleri gördüm.
Karışmış kara toprağa, şu nazık tenleri gördüm

Çürümüş toprak olmuş ten, sin içinde yatar pinhan
Boşanmış damar, akmış kan, batmış kefenleri gördüm

Yıkılmış sinleri dolmuş, evleri belirsiz olmuş
Kamu endişeden kalmış, ne düşünür var halleri gördüm

Yaylalar yaylamaz olmuş, kışlalar kışlamaz olmuş
Bar tutmuş, söylemez olmuş, ağızda dilleri gördüm

Kimisi zevk ü işrette, kimi sâz ü beşarette
Kimi belâ vü mihnette, dün olmuş günleri gördüm

Soğulmuş şol kara gözler, belirsiz olmuş ay yüzler
Kara toprağın altında, gül deren elleri gördüm

Kimisi boynunu eğmiş, tenini toprağa salmış
Anasına küsüp gitmiş, boynun buranları gördüm

Kimi zarî kılıp ağlar, zebaniler canın dağlar
Tutuşmuş sinleri oda, çıkan tüfünleri gördüm

Yunus bunu kanda gördü, gelip bize haber verdi
Aklım vardı, bilim şaştı; nitekim şunları gördü

2

Hey Benim Ömrüm Kuşu

Hey benim ömrüm kuşu, kanda varasın bir gün
Ecel arayı yürür, ele giresin bir gün

Gele göğüse kona, tenin tutuşa yana
Bir kadeh şerbet suna, içe kanasın bir gün

Görmeğe gelenleri, hal hatır soranları
Sevgili yarenleri, görmez olasın bir gün

Yarenlerin geleler, seni tacilleyeler
Soyalar tonlarını, uryan olasın bir gün

Tap tımar eyle tene, yarak eyle bu cana
Şol yılanı çiyana, nasip olasın bir gün

Münker ile Nekir gele, gele karşında dura
Dilince sual sora, cevap veresin bir gün

Âşık Yunus nidesin, acep kanda gidesin
Erenler medisine, girmez olasın bir gün

3

Acep Nola Benim Halim

Bir korku düştü canıma, acep nola benim halim
Derman olmaz ise bana, acep nola benim halim

Canım tenimden üzüle, gitmek yaragı düzüle
Bu suret nakşı bozula, acep nola benim halim

Dünya tonların soyucak, yuyucu tenim yuyucak
İletip kabre koyucak, acep nola benim halim

Eller gidip ben kalıcak, sinde yalnız olucak
Münker ile Nekir gelicek, acep nola benim halim

Ne ayak tuta, ne elim, ne aklım kala, ne bilim
Cevap vermez ise dilim, acep nola benim halim

Mezardan duru gelicek, hak terazi kurulucak
Amelimiz görülecek, acep nola benim halim

Miskin Yunus eydür sözü, kan yaş ile dolu gözü,
Dergâhına tutar yüzü, acep nola benim halim

4

Bir Dem Gelir

Hak bir gönül verdi bana, ha! demeden hayran olur
Bir dem gelir şadan olur, bir dem gelir giryan olur

Bir dem sanasın kış gibi, şol zemheri olmuş gibi
Bir dem beşaretten doğar, hoş bağ ile bostan olur

Bir dem gelir söyleyemez, bir sözü şerh eyleyemez
Bir dem cehalette kalır, nesne bilmez nadân olur

Bir dem div olur ya peri, viraneler olur yeri
Bir dem uçar Belkis ile, Sultan-ı ins ü can olur

Bir dem varır meşicilere, yüz sürer anda yerlere
Bir dem varır deyre girer, İncil okur, ruhban olur

Bir dem gelir İsa gibi, ölmüşleri diri kılar
Bir dem girer kibr evine, Fir'avn ile Hâman olur

Bir dem döner Cebrâil'e, rahmet saçır her mahfile
Bir dem gelir gümrah olur, miskin Yunus hayran olur

5

Ne Söylerler Ne Bir Haber Verirler

Yalancı dünyaya konup göçenler
Ne söylerler, ne bir haber verirler
Üzerinde, türlü otlar bitenler
Ne söylerler, ne bir haber verirler

Kimisinin üstünde biter otlar
Kiminin başında sıra serviler
Kimi masum, kimi güzel yiğitler
Ne söylerler, ne bir haber verirler

Toprağa gark olmuş nazik tenleri
Söylemeden kalmış, tatlı dilleri
Gelin, duadan unutkan bunları
Ne söylerler, ne bir haber verirler

Yunus der ki, gör takdirin işleri
Dökülmüştür kirpikleri kaşları
Başları ucunda hece taşları
Ne söylerler, ne bir haber verirler

6

Aşıma Zehir-i Katil Katmışım Ben

Bu ömrün yok yere harc etmişim ben
Canım gör nice oda atmışım ben

Kimse kimesneye etmemiş ola
Anı kim kendime ben etmişim ben

Amelim rahatını, derdim götürdüm
Kamu assım, ziyana satmışım ben

Cihanda, bir sınık saksıdan ötrü
Güherlerim ziyana satmışım ben

Amelim her ne ki varsa riyadır
Acep ihlâsı ne unutmuşum ben

Giceye eresini kimse bilmez
Tul-i emel başın uzatmışım ben

Dügeli ömrümü, harcına sürdüm
Ziyandan bellidir, ne utmuşum ben

Aguya bal deyu parmak uzattım
Aşıma zehr-i katil katmışım ben

Biçare Yunus'un çoktur günahı
Hakkın dergâhına yüz tutmuşum ben

7

Ayrık Geri Gelmeysin

Yok yere geçirdim günü, ah nideyim ömrüm seni
Geldin geçtin bilmedim, ah nideyim ömrüm seni

Seni bahaya almadım, anın çün kadrin bilmedim
Sana vefadar olmadım, ah nideyim ömrüm seni

Ömrüm ipi üzülür, suret nakışı bozulur
Hayrım şerrim yazılısar, ah nideyim ömrüm seni

Ayrık geri gelmeysin, gelip beni bulmayasın
Bu devranı sürmeysin, ah nideyim ömrüm seni

İşte koyup gidisersin, beni garip edisersin
Kara yere girisersin, ah nideyim ömrüm seni

Hani seninle olduğum, şâd olubeni güldüğüm
Ya son ucu yâd olduğum, ah nideyim ömrüm seni

Miskin Yunus gidisersin, acep sefer edisersin
Eftiklerin bulusarsın, ah nideyim ömrüm sen

Elif'ten Be'yi Bilmeyen

Vaktinize hazır olun, ecel vardır, gelir bir gün
Emanettir kuşça canın, issi vardır, alır bir gün

Nice bin kere kaçarsan, yedi deryalar geçersen
Pervaz uruben uçarsan, ecel seni bulur bir gün

İşbu meclise gelmeyen, anup nasihat almayan
Eliften beyi bilmeyen, okur kişi olur bir gün

Tutmaz olur tutan eller, çürür şol söyleyen diller
Sevip kazandığın mallar, vârislere kalır bir gün

Yunus Emrem bunu söyler, aşkın deryasını boylar
Şol yüce köşkler, saraylar, viran olur kalır bir gün

Gündüzleri Olmuş Gece

Yer yüzünde gezdim, uğradım nice yiğitler yatır
Kimi ulu, kimi kiçi, key kuşağı berkler yatır

Kimi yiğit, kimi koca, gündüzleri olmuş gece
Kimi derviş, kimi hoca, mümin muhakkikler yatır

Doğru varırdı yolları, kalem tutardı elleri
Bülbüle benzer dilleri, danışment âlimler yatır

Ulu, kiçi ağlamışlar, server yiğitler komuşlar
Baş ucunda yay asmışlar, dökülübün oklar yatır

Atlarının izi tozlu, eginleri dürlü tonlu
Hüküm eder ay ile güne, şol usullü beyler yatır

Elleri dürür kınalı, hem karavaşlu dâyelu
Karga gibi kara saçlı, gül yüzlü hatunlar yatır

Uşacıklar, oğlancıklar, oynar güler bülbül gibi
Ayrılmışlar; anaları, sinlerini bekler yatır

El bağlamışlar kamsu, hak Çalaptandır umusu
Düğürlü kızdır kimisi, alınmadık haklar yatır

Yunus bilmez kendi halin, Hak Çalap söyletir dilin
Şol bedir ay gibi alnı ak, münevver yüzler yatır

Gelen Geçer, Konan Göçer

Bu dünya kimseye kalmaz, anadur ölümün zinhar
Kaçan kimse gider gelmez, anadur ölümün zinhar

Gelen geçer, konan göçer, nasip oldukça yer içer
Ecel ömre kefen biçer, anadur ölümün zinhar

Üstüne çün çöker dağlar, ecel gelir dilin bağlar
Kalır bu bahçeler bağlar, anadur ölümün zinhar

Kefen donun ola toprak, bitiser üstünde yaprak
Dola gözlerine toprak, anadur ölümün zinhar

Nice cem'ettin ise mal, alır vârislerin filhal
Sinde sen çekersin vebal, anadur ölümün zinhar

Pes anı sanma malındır, haram ise vebalindir
Helâl ise sualindir, anadur ölümün zinhar

Kalır ayrıklara malın, seninle gider âmâlin
İrişmez bir pula elin, anadur ölümün zinhar

Geri gelmez varan anda, kalır ol karannu sinde
Sevap işleyugör bunda, anadur ölümün zinhar

Günahkârsın günahın çok, günah için bir ahın yok
Varacak gayrı rahın yok, anadur ölümün zinhar

Yunus tak boynuna bendi, sonra halka ver bu pendî
Cihandan kes bu payvandı, anadur ölümün zinhar

Bencileyin Gülmedik Baş

Yürü fâni dünya, sana gelende gülmüş var mıdır
Bencileyin gözü yaşlı, ağlayu kalmış var mıdır

Söylerim bilmezem sözüm, yürürüm görmezem özüm
Bir oldu gecem gündüzüm, hiç böyle olmuş var mıdır

Benim baştan yüreğim baş, göz yumuldu çekildi baş
Bencileyin gülmedik baş, cihana gelmiş var mıdır

Döğdüm başım taşlar ile, kan akıttım yaşlar ile
Yarenler kardeşler ile, candan ayrılmış var mıdır

Âhır halkla helâllaşıp, her biriyle esenleşip
Bencileyin akli şaşıp, ağlayu kalmış var mıdır

Bunca zamanlar bilişip, âhır dönüp ayrılışip
Böyle bir dertlere düşüp, odlara yanmış var mıdır

Kanda yürüsem inlerim, hiç sesin gelmez dinlerim
Gelesin deyu gözlerim, gidende gelmiş var mıdır

Bu söylediğim sözleri, dertliler için söylerim
Acep bu benim sözümden, haberim almış var mıdır

A dostlar esenleşelim, tuz ekmek helâllaşalım
Ta ölünce ağlaşalım, ağlayıp gülmüş var mıdır

Ağlayıp bulmadım çare, çok yalvardım Peygambere
Yunus gibi yüzü kare, cihana gelmiş var mıdır

12

Bırak İkiliği

Sen sende iken menzil alınmaz
Bahri olmadan gevher bulunmaz

Er açtı yolu ayan eyledi
Tolun ay doğdu, hergiz tolunmaz

Er mânasından almayan cahil
Taştandır bağı hergiz delinmez

Er urdu yare, zahmi belirmez
Var! Bu yareme, merhem bulunmaz

Mağripten meşrik erin gözüne
Ayan görüne perde olunmaz

Ko ikiliği, gel birliğe yet
Bir olan canlar ayrı dölenmez

Yunus, ver canını Hak yoluna
Can vermeyince canan bulunmaz

13

Senin Kokun Duydu Canım

İlâhi bir aşk ver bana, kandallığım bilmeyeyim
Yavu kılayım ben beni, isteyuben bulmayayım

Al gider benden benliği, doldur içime senliği
Bu dünyada öldür beni, varıp anda ölmeyeyim

Şöyle hayran eyle beni, bilmeyeyim dünden günü
Daim isteyeyim seni, ayruk nakşa kalmayayım

Senin kokun duydu canım, terkini urdu cihanın
Hergiz belirmez mekânın, seni kanda isteyeyim

Aşkın bir od urdu cana, üss yürürem yana yana
Ciğerim gark oldu kana, nice zârî kılmayayım

Ko ben yanayım tüteyim, bülbül olayım öteyim
Dost bahçesinde biteyim, açluben solmayayım

Halim getirsem dile, kim bana söğçe, kim güle
Bâri yanayım derd ile, ben dillere gelmeyeyim

Mansurum çek dâra beni, ayan göster anda Seni
Kurban kılayım bu canı, aşka münkir olmayayım

Aşktır bu derdin dermanı, aşk yolunda verem canı
Yunus Emre eydür bunu, bir dem aşksız olmayayım

14

Sorarlar Bir Eyyam Gelir

Bir gün senin defterini dürerler bir eyyam gelir
Kamu aklını başına dererler bir eyyam gelir

Tevhide uydur sözünü, Mevlâya döndür yüzünü
Eynine kefen bezini, sararlar bir eyyam gelir

Azrail ala canını, unuttura her sanını
Kara toprağa tenini, kararlar bir eyyam gelir

Tenha kabrinde kalıcak, amellerin arz olucak
Mahşer yerine yalıcak, sürerler bir eyyam gelir

Yunus eydür evvel baştan, ayırır seni kardaştan
Ne ettin kurudan yaştan, sorarlar bir eyyam gelir

15

Şol Kahr İle Kazandığın

Ey dünyayı seven kişi, bir gün koyup gitmek gerek
Senin dileğinle değil, nâçardır ne etmek gerek

Gözün ile gördüğünü, şol hasretin olanları
Âkil isen an bunları, her kimseyi anmak gerek

Şol kahr ile kazandığın, bir gün kalırsar körlüğe
Şol mal ki körlüğe kalır, şaylığa harc etmek gerek

Kudret kandilinden senin destur ile indi canın
Bir gün geri gel deniser, şol sözü işitmek gerek

Ne hak buyruğun tutarsın, ne kul sözün işitirsin
Hiç bilmezsin ma'nâ nedir, ne dilde çağırmaq gerek

Uydun bu nefsin sözüne, battın günah denizine
Çirk getirdin can yüzüne, tövbeteğin tutmak gerek

Yunus; şimdi sen dil ile, ben Hakkı severim deme
Ol padişah hazretine, görklü meta'iltmek gerek

Ger Taş İsen Eriyesin

Sana ibret gerek ise, gel göresin bu sinleri
Ger taş isen eriyessin, bakıp görücek bunları

Şunlar ki çoktur malları, gör nice oldu halları
Son ucu bir gömlek imiş, anın da yoktur yenleri

Kani mülke benim deyen, köşk ü saray beğenmeyen
Şimdi bir evde yaturlar, taşlar olmuş üstünleri

Bunlar geri gelmeyeler, zühd-ü tâat kılmayalar
Bu beyliği bulmayalar, zira geçti devranları

Kani ol şirin sözlüler, kani ol güneş yüzlüler
Şöyle kaybolmuş bunlar, hiç belirmez nişanları

Bunlar bir vakit beyler idi, kapıcılar korlar idi
Gel imdi gör, bilmeyessin, bey hangisidir ya kulları

Ne kapı vardır giresi, ne yemek vardır yiyesi
Ne ışık vardır göresi, dün olmuştur gündüzleri

Bir gün senin dahi Yunus, benim dediklerin kala
Seni dahi böyle ide, nitekim etti bunları

Kabre Vardığım Gece

Yâ Râb nola halim, kabre vardığım gece
Eyi olmazsa amelim, kabre vardığım gece

Yâ Râbbena yandırma, günahlara bandırma
Çırağım söğündürme, kabre vardığım gece

Yâ Râbbena hayr eyle, Muhammed'e yâr eyle
Muhammed'e eş eyle, kabre vardığım gece

Yâ Râbbena şaşırma, yüzüm üzre düşürme
Zebâniler üşürme, kabre vardığım gece

Yâ Râbbena eşimden, eşimden yoldaşımdan
Aklı alma başımdan, kabre vardığım gece

Derviş Yunus'un sözü, kan ağlar iki gözü
Mahrum eyleme bizi, kabre vardığım gece

Yüz Bin Peygamber

Hor bakma sen toprağa, toprakta neler yatur
Kani bunca evliya, yüz bin Peygamber yatur

Cennette buğday yiyen, gaflet gömleğin giyen
Hem dünyaya meyleden, Âdem Peygamber yatur

Arkasiyle kum çeken, göz yaşıyle yuğuran
Kâbeyle temel kuran, Halil Peygamber yatur

Vücudunu kurt yiyen, kurt yedikçe şükreden
Belâlara sabreden, Eyyup Peygamber yatur

Balık karnında yatan, deryaları seyreden
Kabak kökün yastanan, Yunus Peygamber yatur

Kuyuda nihan olan, kul deyüben satılan
Mısıra sultan olan, Yusuf Peygamber yatur

Yusuful'un yavu kılan, kurt ile dâvi kılan
Ağlayıp gözsüz kalan, Yakup Peygamber yatur

Asâsin ejder eden, bahre urup yol eden
Fir'avnu helâk eden, Musâ Peygamber yatur

Ol Allahın Habibi, dertlilerin tabibi
Enbiyalar serveri, Resul Muhammed yatur

Hayber kal'asın yıkan, kâfiri oda yakan
Şahinler gibi bakan, Ali gibi er yatur

Ata ana gülleri, Kur'an okur dilleri
Fatmana oğulları; Hasan, Hüseyin yatur

İğnesin suya atan, balıklara getiren
Tacın, tahtın terkeden, İbrahim Etem yatur

Gündüzler sâim olan, geceler kaim olan
Ârifler sultanı, Bayezit Bestam yatur

Hakikat erleri, geçti dünyadan, her biri
Konyada; ol Mevlânâ Hüdavendigâr yatur

Çoktur Hakkın has kulları, fikr eyle bunları
Saysam erenleri, görsen ne sultanlar yatur

Yunus sen de ölürsün, kara yere girersin
Kara yer altında, çok günahkâr kullar yatur

Evliyalar Alan Dünyasın

Bilirim seni yalan dünyasın
Evliyaları alan dünyasın
Kaçan kurtulsa kuş kurtulaydı
Şahin kanadın kıran dünyasın

Sevdiğim aldın beni ağlattın
Dönüp yüzüme gülen dünyasın
Süleyman tahtın sen viran kıldın
Masumlar boynun buran dünyasın

Dünya, bununla yedi gez doldu
Âhır bizden de kalan dünyasın
Aşık Yunus, sema'la çarh urur
Bu çarhımızı bozan dünyasın

Geçer Bu Eyyamlar

Zikrullah eyleyip tevhit etmeğe
Geçer bu eyyamlar, ellere girmez
Hakkın doğru yollarına gitmeğe
Geçer bu eyyamlar, ellere girmez

Sen âsan et, doğru yolca gitmeğe
Varıp anda, kara yere yatmağa
Geceler supha dek, tevhit etmeğe
Geçer bu eyyamlar, ellere girmez

Aldatmasın seni dünya sefası
Giyesin kefen, koyasın libası
Vücudun şehrinde, ruhun hüması
Geçer bu eyyamlar, ellere girmez

Türlü donlar ile, kendin bezersin
Kitaplar okuyup, sözler yazarsın
Bildim dersin, niçin gafil gezersin
Geçer bu eyyamlar, ellere girmez

Yunus eydür, gelin imdi arkadaşlar
Dökelim gözümüzden kanlı yaşlar
Nasihatim budur size dervişler
Geçer bu eyyamlar, ellere girmez

Beni İrşat Eden

Ağla gözüm ağla, gülmezem ayruk
Gönül dosta gider, gelmezem ayruk
Ne gam bunda bana, bin gez ölürsem
Anda ölüm olmaz, ölmezem ayruk

Yansın canım, yansın aşkın oduna
Aksın kanlı yaşım aksın, silmezem ayruk
Göyündüm aşk ile, tâ kül olunca
Boyandım rengine, solmazam ayruk

Beni irşat eden mürşid-i kâmil
Yeter, bir el almazam ayruk
Varlığım yokluğa denişmişem ben,
Bugün, cana, başa kalmazam ayruk

Fenâdan bâkiye göç eyler olduk
Güneldim şol yola, dönmezem ayruk
Muhabbet bahrının gavvası oldum,
Gerekmez, Ceyhuna dalmazam ayruk

Dilerim fazlından ayırmayasın
Hocam, senden özge sevmezem ayruk
Söyler âşık dilinden bunu Yunus
Eğer âşık isem, ölmezem ayruk

Dağlar İle Taşlar İle

Dağlar ile, taşlar ile çağırayım Mevlâm seni
Seherlerde kuşlar ile çağırayım Mevlâm seni

Sular dibinde mâhi ile, sahralarda ahû ile
Aptal olup yahu ile, çağırayım Mevlâm seni

Gök yüzünde İsa ile, Tur dağında Musa ile
Elimdeki asâ ile, çağırayım Mevlâm seni

Derdi öküş Eyyup ile, gözü yaşlı Yakup ile
Ol Muhammed-i mahub ile çağırayım Mevlâm seni

Hamd ü şükrullah ile, vasf-ı Kulhüvallah ile
Daima zikrullah ile, çağırayım Mevlâm seni

Bilmişim dünya halini, terk ettim kıyl ü kalini
Baş açık, ayak yalını, çağırayım Mevlâm seni

Yunus okur diller ile, ol kumru bülbüller ile
Hakkı seven kullar ile, çağırayım Mevlâm seni

Son Ucu

Sen bu cihan mülkünü Kaffan Kafa tuttun tut
Ya bu âlem malını oynayuben yuttun tut

Süleyman'ın tahtına şâh olup oturdun bil
Dive, periye düpdüz hükümleri ettin tut

Fir'avn'ın hazinesin, Nuşirevan'ın genciyle
Karûn malına katıp, sen malına kattın tut

Bu dünya bir lokmadır, ağzında çiğnenmiş bil
Çiğnenmişe ne yutmak, ha sen anı yuttun tut

Ömrün senin ok biği, yay içinde dopdolu
Dolmuş oka ne durmak, ha sen anı attın tut

Her bir nefes kim gelir, keseden ömür eksilir
Çün kese ortalandı, sen anı tükettin tut

Çün denize gark oldun, boğazına geldi su
Deli gibi talpınma, ey biçare battın tut

Ölüm vardır bilirsin, niçin gafil olursun
Kamulardan ayrılıp, varıp sinde yattın tut

Yüz yıllar hoşluk ile, ömrün olursa Yunus
Son ucu bir nefestir, geç andan unuttun tut

Bir Sâkidan İçtim Şarap

Bir sâkiden içtim şarap, Arştan yüca meyhanesi
Ol sâkinin mestleriyiz, canlar anın peymanesi

Bir meclistir meclisimiz, anda ciğer kebab olur
Bir şem'dir bunda yanar, güneş anın pervanesi

Aşk oduna yananların küllü vücudu nur olur
Ol od bu oda benzemez, hiç belirmez zebanesi

Andaki mest olanların, olur Enelhak sözleri
Hallâc-ı Mansur gibidir en kemine divanesi

Ol meclisin bekrîleri, ol şah Ethem gibidir
Yüzbin olur her köşede, Belh şehrinin viranesi

Ey sat hezaran Bayezit, anda mugannîler çalar
Ütrük nefsek teal olur, ol çalgının teranesi

Yunus bu cezbe sözlerin cahillere söylemegil
Bilmezmisin cahillerin niçe geçer zemanesi

Çırağıma Kastedenin

Aşkın odu düştü cana, eritti yürek yağını
Kesti hevasetin kökünü, oda yandırdı bağını

Kazdı kahır kazmasıyle, canda cefa ocağını
Çaldı nefsin boynuna himmet eri bıçağını

Himmet suyu ile yudu, gönlün evin ap arıca
Hizmet kapısından ana sundu şükür ayağını

Her kim bize yanı yanar, Hak dileğin versin ana
Urmaklığa kastedenin düşem öpem ayağını

Kim bize taş atar ise, güller nisar olsun ana
Çırağıma kastedenin Hak yandırsın çırağını

Miskin gönlün, aşk elinden iki büküldü vücudu
Tövbe kapısından, sundun ana iman dayanağını

Gel imdi miskin Yunus, hevaseti elden bırak
Çalabım, sen rûzî eyle bize, kanaat bucağını

Dünyaya Çok Gelip Gittim

Beni bunda veribiyen, bilir ne işe geldim
Kararım yok dünyada, giderim yumuşa geldim

Dünyaya çok gelip gittim erenler eteğin tuttum
Kudret ününü işittim, kaynayuben cuşa geldim

Sert söz ile gönül yıktım, od oldum canları yaktım
Sırrımı âleme çaktım, bu halka temaşa geldim

Âşık oldum şol ay yüze, nisar oldum bal ağıza
Nazar kıldım kara göze, siyah olup kaşa geldim

Ben oldum İdris terzi, Şif oldum dokudum bezi
Davûd'un görklü âvazi, âh edip nalîşe geldim

Musî oldum, Tur'a vardım, koç oldum kurbana geldim
Ali olup kılıç saldım, meydana güleşe geldim

Ay oldum âleme doğdum, bulut oldum göğe ağdım
Yağmur olup yere yağdım, nur olup güneşe geldim

Kal-ü kıyden geçenlere, yolda gözü açanlara
Anlayuben seçenlere, vâkıa olup düşe geldim

Benim ol derter dermanı, benim ol marifet kânı
Benim Mûsi-i İmrânî, Tur dağından aşâ geldim

Yolum sana oldu durak, sabakın söyleyendir Hak
Yunus Emre'm dilinde, Hak olup dile düşe geldim

Kapıda Kaldı Şeriat

Aşk imamdır bize, gönül cemaat
Kiblemiz dost yüzü, dâimdir salât

Dost yüzün görücek, şirk yağmalandı
Anınçün, kapıda kaldı şeriat

Gönül secde kılar, dost mihrabında
Yüzün yere vurup, kılar münâcat

Münâcat için, vakit olmaz arada
Kim ola dost ile, bu demde halvet

Şeriat der, sakın şartı bırakma
Şart ol kişiye kim, ede hiyanet

Erenler nefesidir devletimiz
Anınla fitneden olduk selâmet

(Belî) kavlin dedik evvelki demde
Henüz bir demdir, ol vakt ü bu saat

Derildi beşimiz, bir vakte geldi
Beşi bir eyleyip, kim kıla fâat

Biz kimse dinine hilâf demezüz
Din tamam olucak doğru muhabbet

Doğruluk bekleyen dost kapısında
Gümansız ol bulur ilâhi devlet

Yunus ol kapıda kemine kuldur
Ezelden ebede dektür bu izzet

Gayri Yüze Nice Bakar

Acep değil deli olsa aşk oduna yanan kişi
Aşka yakın yürümesin iyi adın sanan kişi

Kim sakınır iyi adın, bıraksın elden aşk odun
Tezcek yoldurur kanadın, daldan dala konan kişi

Saldı beni uzak yola, şol gözlerim dola dola
Dertli halinden ne bile, yüreği sağ olan kişi

Âşıklar geçer ârından, dönmez olur ikrarından
Şimdi ayrılmış yârından, yalan dâva kılan kişi

Yürek yanar, yaşım akar, şu gözlerim yola bakar
Gayri yüze nice bakar, Hak cemalin gören kişi

Gözüm pınar olmuş akar, şol zârım ki Arşa çıkar
Mahv eyleyip varın yakar, mâsivayı koyan kişi

Yunus kodu yola başı, urur müddeiler taşı
Hiçtir münafığın işi, gelsin aşka doyan kişi

Yetmiş İki Millette

Gayrıdır her milleten bu bizim milletimiz
Hiç dinde bulunmadı, din ü diyanetimiz

Bu din ü diyanette, yetmiş iki millette
Dünya vü âhirette, ayırır âyatımız

Tahir suya banmadan, el ayak deprenmeden
Baş sücuda inmeden, kılınır tâatımız

Ne rükû vardır, ne sücut, ne kible vardır, ne mescit
Daima ol dostla becit olur münâcatımız

Gerek Kâbeye varalım, gerek mescide girelim
Gerek su ile yunalım, çün bize illetimiz

Su ne kadar arıda, yavuz huyun bile
Meğer bizi pâk ide, Haktan inayetimiz

Kimin sırın kim bile, çün erilmez bu hale
Yarın anda belli ola, Müslüman mürtedimiz

Yunus canı yenile, kim dostluğun anıla
Ansızın bir ün gele, bilesin kudretimiz

İncil ile Kur'an'ı

Mâna denizine daldık, vücut seyrini kılduk
İki cihan serteser, cümle vücutta bulduk

Gece ile gündüz, gökte yedi yıldızı
Levhte yazılan sözü, cümle vücutta bulduk

Musa'nın çıktığı Tur'u, gökteki Beytülmamuru
İsrafil'deki Suru, cümle vücutta bulduk

Tevrat ile İncil'i Furkan ile Zebur'u
Kur'andaki Âyeti nuru, cümle vücutta bulduk

Yüce görünen gökleri, göklerdeki melekleri
Yetmiş bin hicapları, cümle vücutta bulduk

Yedi göğü, yeri yeri, bu dağları denizleri
Uçmak ile Tamu'yu, cümle vücutta bulduk

Yunus'un sözleri hak, cümlemiz dedik sadak
Kanda istersen anda bak, cümle vücutta bulduk

Kaçan Suna Azrail El

Acep değil, senin için, bin can feda kılur isem
Senin varlığın can yeter, hoştur cansız kalır isem

Senin derdin olmasa sözüm acep kelecidir
Ne canım var, ne eydürem bir dem sensiz olur isem

Nice ki ben seni sevem, ecel eli ermeyiser
Kaçan suna Azrail el, ben seni canlanır isem

Ger suretim düşer ise, nice zeval ere bile
Ol kadimî kim sevenin, nice düşüp durur isem

Dahi Elestü belirmeden, ben âşıktım sen Mâşuk
Gözüm yüzüne tutam, yüz bin kaba girer isem

Dahi cihana gelmeden canım seni sever idi
Minnet değil Yunus, sana nice tapu kılur isem

Değilim Kal ü Kiyde

Cânem ben andan ezeli eşip geldim
Aşkı kılavuz tutup, ol yola düşüp geldim

Değilim kal ü kiyde, ya yetmiş iki dilde
Yâd yok bana bu elde, anda bilişip geldim

Geçtim hotbin elinden, el çektim düğelden
Ol ikilik belinden, birliğe bitip geldim

Dört kişidir yoldaşım, vefadâr râzdaşım
Üçle hoştur başım, birine buşup geldim

Ol dördün birisi can, biri din, biri iman
Biri nefsimdürür düşman, yolda savaşıp geldim

Bir kılı kırk yardılar, birin yol gösterdiler
Bu mülke gönderdilen, ol yola düşüp geldim

Aşk şarabından içtim, on sekiz ırmak geçtim
Denizler bendin deştim, ummandan taşıp geldim

Ben andan geldim bunda, yine varurem anda
Ben ana varasımı anda danışıp geldim

Azrail ne kişidir, kast idesi cânıma
Ben emanet issi ile, anda bitirişüp geldim

İmdi Yunus'a ne gam, âşık melâmet bednam
Küfrüm imana şol dem, anda denişip geldim

Ol Sahib-i Kur'an Benem

Ol kadir-i kün feykün, lûtf edici Sübhan benem
Kesmeden rızkını veren, cümlelere Sultan benem

Nuffedan âdem yaratan, yumurtadan kuş türeden
Kudret dilini söyleten, zikr eyleten Sübhan benem

Kimisini zâhif kılan, kimisine fûsk işleten
Ayıplarını örtücü, ol delil ü bürhan benem

Benem ebet, benem beka, ol kadir-i hak mullaka
Yarın Hızır ola saka, anı kılan gufran benem

Ete; deri sügük çatan, ten perdelerini tutan
Kudret işim çoktur benim, hem zâhir ü ayan benem

Hem bâînem, hem zâhirem, hem evvelem, hem âhirem
Bu cümlesini yaratıp, tertip eden Yezdan benem

Yoktur anda tercüman andaki iş bana ayân
Bin bir adı vardır Yunus, ol sahib-i Kur'an benem

Yusuf Bulunur Ken'an Bulunmaz

Bu ne derttir ana derman bulunmaz
Ya bu ne yaredir zahmı belirmez

Yitürdüm Yusuf'um Ken'an elinde
Yusuf'um bulundu, Ken'an bulunmaz

Beyim ârif isen, var sen yolunca
Bunda başlar yiter, kanlar sorulmaz

Mânisiz kişiden hiç nesne gelmez
Kovası yok, kuyudan su çekilmez

Kuyu cismindürür mâni kovası
Çekerler kovayı suyu belirmez

Erenler kapısı mürüvvet kapısı
Sıtk ile gelenler, mahrum gütülmez

Yunus bu mânide gark oldu gitti
Geri gelmekliğe akli belirmez

Sensin Bize Bizden Yakın

Sensin bize bizden yakın, görünmezsün hicap nedir
Çün aybı yok görklü yüzün, üzerinde nikap nedir

Sen eyittin ey Padişah, yehdillâhü limen yeşâ
Şerikin yok senin hâşâ, suçlu kimdir ikap nedir

Levh üzre kimdir yazan, azdıran kim, kimdir azan
Bu işleri kimdür düzen, bu suale cevap nedir

Rahîmdürür senin adın, rahîmliğin bize dedin
Mürşitlerin mücdeledi, lâtaknetu hitap nedir

Bu işleri sen bilirsin, sen verirsün sen alırsın
Ne kim kıldım çün bilirsin, ya bu soru hisap nedir

Kani bu mülkün sultanı, bu ten ise kani canı
Bu göz görmek diler anı, bu mebd ü meâd nedir

Yunus bu göz anı görmez, görenler hot haber vermez
Bu menzile ho akıl ermez, bu kovduğun serap nedir

Cana Kıyan Gelsin

Bugün sohbet bizim oldu, bize bizim diyen gelsin
Bu aşk zehrin seve seve içübeni kanan gelsin

Bugün meydan-ı aşk içre, çağırıp bir ün eyledim
Müezzilik bizim oldu, imam olduk uyan gelsin

Kanaat hırkasın geydim, selâmet başını çektim
Melâmet gömleğin biçtim, ârif olup giyen gelsin

Bu ummanda delim gevher; eğerçi var, ele girmez
Bahası candır alınmaz, bugün cana kıyan gelsin

İşit derviş bu sözümü, ne etmişem kendüzümü
Hiç satmışam özümü, bu cefaya doyan gelsin

Suret nakşın yumak ile, gönül milki temiz olmaz
Akıp rahmet suyu çağlar, gönül çirkin yuyan gelsin

Yunus Emre anı görmüş, eline bir divan almış
Âlimler okuyamamış, bu mânadan duyan gelsin

Canı Yağmaya Verdik

Niderüz biz hayat suyun, canı yağmaya verdik
Cevherleri sarraflara, madeni yağmaya verdik

Benim ol bezirgân kim, hiçbir assı gözetmedim
Çünkü assıdan da geçtik, ziyanı yağmaya verdik

Bu yolun ârifleri geçirmezler her metal
Biz şöyle uryan gideriz, cihanı yağmaya verdik

Küfür ile iman dahi, hicap imiş bu yolda
Safalaştık küfürle, imanı yağmaya verdik

Senlik benlik olucağız, iş ikilikte kalır
Çıktık ikilik evinden, sen beni yağmaya verdik

Bu bizim pazarımızda, yokluk olur müşteri
Geçtik bitmez sağınca, zamanı yağmaya verdik

Pâyanlı devr ü zaman, nice anlasın Yunus'u
Pâyansız devre erdik, devranı yağmaya verdik

Hakikatin Kâfiri

Söylememem harcı, söylemeğin hâsıdır
Söylemeğin harcı, gönüllerin pasıdır

Gönüllerin pasını ger sileyim der isen
Şol sözü söylegil kim, ol söz hulâsasıdır

Kulil hak dedi Çalap, sözü doğru deyene
Bugün yalan söyleyen, yarın utanasıdır

Cümle yaratılmışa, bir göz ile bakmayan
Şer'in evliyasıysa hakikatte âsıdır

Şeriat haberini şerh ile eydem işit
Şeriat bir gemidir, hakikat deryasıdır

Ol geminin tahtası ne denli muhkem ise
Deniz mevci kafi olacak uşanasıdır

Bundan içeri haber işit, edeyin ey yar
Hakikatin kâfiri, şer'in evliyasıdır

Biz talib-ilmiz, aşk kitabın okuruz
Çalap müderris bize, aşk hot medresesidir

Evliya safa nazar ideli günden beru
Hâsıl oldu Yunus'a her ne kim olasıdır

Huri İle Gilmanı

Ben dervişim deyene, bir ün edesim gelir
Seğirdüben sesine, varıp yetesim gelir

Sırat kıldan incedir, kılıçtan keskincedir
Varıp anın üstüne, evler yapasım gelir

Altında Gayya vardır, içi nar ile pürdür
Varuben ol gölgede, biraz yatasım gelir

Oda gölgedir deyu, ta'n eylemen hocalar
Hatırınız hoş olsun, biraz yanasım gelir

Ben günahımca yanam, rahmet suyundan yunam
İki kanat takınam, biraz uçasım gelir

Andan Cennete varam, Cennette Huriler görem
Hurî ile Gilmanı, bir bir koçasım gelir

Derviş Yunus bu sözü, eğri büğrü söyleme
Seni sigaya çeker, bir Molla Kasım gelir

Suçumu Örtür Hırkam

Ey bana derviş diyen, nem ola derviş benim
Ya bu adıma lâayık, hanî elimde iş benim

Derviş derler adıma, bakarlar suratıma
Bilmezler ki dirliğim, külli sıtayış benim

Dil ile şeyhim ulu, yolda alüdan alü
Aklim evi kaygılı, nefsim asâyış benim

Suretîm güler halka, ya kani kulluk Hakka
Bu dirliğime bak a, hep işim yanlış benim

Kendi izimi bilirem, saluslanuben yürürem
Buğz ü kibr ü adâvet, gönlümü almış benim

Suçumu örtür hırkam, dirliğim cümlesi ham
Bir gün yırtılısar perdem, zehi düşvar iş benim

Derviş deye dolundum, ulu suçta bulundum
Yunus umduğum Haktan, rahmet imiş benim

Göz Açıp Yummuş Gibi

Geldi geçti ömrüm benim, şol yel esip geçmiş gibi
Hele bana şöyle gelir, şol göz açıp yummuş gibi

İşbu sözü Hak tanıktır, bu can gövdeye konuktur
Bir gün ola çıka gide, kafesten kuş uçmuş gibi

Miskin âdem oğlanını, benzetmişler ekinciye
Kimi biter, kimi yiter, yere tohum saçmış gibi

Bu dünyada bir nesneye, yanar içim, göyner özüm
Yiğit iken ölenlere, gök ekini biçmiş gibi

Bir hastaya vardın ise, bir içim su verdin ise
Yarın anda karşı gele, hak şarabın içmiş gibi

Bir miskini gördün ise, bir eskice verdin ise
Yarın anda karşı gele, hulle donun biçmiş gibi

Yunus Emre bu dünyada, iki kişi kalır derler
Meğer Hızır İlyas ola, âb-ı hayat içmiş gibi

Aşkın İle Mest Olalı

Aşkın şarabın içeli kandaliğim bilmezem
Şöyle yavu kıldım beni, isteyüben bulamazam

Derya-vü umman olmuşam, gevherlere kân olmuşam
Hüsünde hayran olmuşam, kendüzüme gelimezem

Zatına yol bulamadım, senden nişan alımadım
Çünkü seni bilemedim, kulluğunu kılmazam

Yoluna basaldan kadem, varlığımı kıldım adem
Gözden ırılma sen bir dem ki sensiz ben olumazam

Adın dolalı ellere, senden nişan alımazam
Aşkın ile mesut olalı, Cennet'lere kalımazam

Benim urup bünyadımı, Yunus yazaldan adımı
Kestim kamudan umudu, aşkından ayrılmazam

Dertliler Bulucağaz

Aldı benim gönlümü, nolduğumu bilmezem
Yavu kıldım ben beni, isteyip bulamazam

Gönülsüz girdim yola, halim hiç gelmez dile
Bir dem derdim demeğe, dertli bulamazam

Şâkirim derdimle, sataşım güle güle
Dertliler bulucağaz, ben beni bulamazam

Eydürler ise bana, senin gönlün kim aldı
Nice haber vereyim, ağlarım eydimezem

Bu benim gönlüm alan, doludur cümle cihan
Kanceru bakar isem, ansız yeri görimezem

Ayık olup oturma, ayık sözün götürme
Severim aşk esrügün, ben ayık olamazam

Yunus'a kadeh sunuben, Enelhak demin uran
Bir yudum sundu bana, içtim ayılımazam

Be Dedirmeğil Bana

Ben bu ile garip geldim, ben bu ilden bezerim
Bu tutsaklık tuzağın, demi geldi üzerim

Çünkü ben bunda geldim, ben anı bunda buldum
Mansur'em dâre geldim, üç kül oldum tozarım

Dört kitabın okudum, tahsil ettim bitirdim
Ne hacet kim, karayı ak üstüne yazarım

Dört kitabın mânisi, bellidir bir elifte
Be dedirmeğil bana, ben bu yolda azarım

Yetmiş iki millete suçum budur hak dedim
Korku hiyanetedir ya ben niçin kızarım

Şeriat oğlanları niçin yol keser bana
Hakikat deryasında bahrî oldum yüzerim

Dost bana gelsin demiş, benim kaydımı yemiş
Ben yüzüm karasından teberrükler düzerim

Yunus bu kuş dilidir, bunu Sülayman bilir
Gerçek âşık bu yolda, ne duyduğun sezerim

45

Bir İle Bir Ol

Bu sırrı ne bilsin usanlar, uyalar
Ne varsın bu yola azıksız yayalar

Nolaydı ben onu görsem bu göz ile
Ne doysun bu gözler, doymaz kayalar

Âşıklar elinde, diken yok gülünde
Cevher çok gönlünde dalanlar bulalar

Geliniz varalım, Yusuf'u görelim
Yüzünün nurundan, bin açlar doyalalar

Yunus sen bir olgil, bir ile bir olgil
Bir olan âşıklar, bu sırdan duyalalar

46

Dolap

Dolap niçün inilersin
Derdim vardır inilerim
Ben Mevlâya âşık oldum
Ânın için inilerim

Benim adım derfli dolap
Suyum akar yalap yalap
Böyle emreylemiş Çalap
Derdim vardır inilerim

Beni bir dağda buldular
Kolum kanadım yoldular
Dolaba lâyük gördüler
Derdim vardır inilerim

Ben bir dağın ağacıyım
Ne tatlıyım ne acıyım
Ben Mevlâya duacıyım
Derdim vardır inilerim

Dağdan kestiler hezenim
Bozuldu türlü düzenim
Ben bir uslanmaz ozanım
Derdim vardır inilerim

Dülgerler beni yondu
Her âzam yerine kondu
Bu inillim Haktan geldi
Derdim vardır inilerim

Suyum alçaktan çekerim
Dönüp yükseğe dökerim
Görün ben neler çekerim
Derdim vardır inilerim

Yunus bunda gelen gülmez
Kişi muradına ermez
Bu fânide kimse kalmaz
Derdim vardır inilerim

Allah

Aşkın odu ciğerimi, yaka geldi, yaka gider
Garip başım bu sevdayı, çeke geldi çeke gider

Kâr etti firak canıma, âşık oldum ol Sultana
Aşk zencirin dost boynuma, taka geldi, taka gider

Sâdıklar durur sözüne, gayrı görünmez gözüne
Bu gözlerim Dost yüzüne, baka geldi, baka gider

Arada olmasın naşı, onulmaz bağrımın başı
Gözlerimin kanlı yaşı, aka geldi, aka gider

Bülbül eder âh ü figan, hasretle yandı bu can
Benim gönülcüğüm ey can, çıka geldi, çıka gider

Âşık Yunus söyler bu sözleri, efgan eder bülbülleri
Dost bağçesinde gülleri, koka geldi, koka gider

Âşık Kişi

Din ü millet sorar isen, âşıklara din ne hacet
Âşık kişi harap olur; bilmez ne din, ne diyanet

Âşıkların gönlü, gözü, mâşuk depe gitmiş olur
Ayrık surette ne kalır, nice kılsar zühd ü tâat

Tâat kılan uçmak için, din tutan Tamu için
Ol ikiden fâriğ olur, neye benzer bu işaret

Her kim Dost sever ise, Dosttan yana gitmek gerek
İşi gücü Dost olucak, cümle işten olur âzat

Anın gibi Mâşukanın haberin kim getirir
Cebrâil mürsel sığmaz, şöyle olundu işaret

Soru hesap olmayısa dünya âhiret koyana
Münker ü Nekir ne sorar, terk olucak cümle murat

Havf ü reca gelmez anda, varlık yokluk bırakana
İlm ü amel sığmaz anda, ne terazi ne sırat

Ol kıyamet bazarında, her kula başı kaygısı
Yunus sen âşıklar ile hiç görmeyesin kıyamet

Ne Oldu

İster idim Allah'ı, buldum ise ne oldu
Ağlar idim dün-ü-gün, güldüm ise ne oldu

Erenler meydanında, bir yuvarlanır top idim
Padişah çevgânında kaldım ise ne oldu

Erenler meclisinde deste kızıl gül idim
Açıldım, ele geldim, soldum ise ne oldu

Danışmentler, âlimler medresede buldu ise
Ben harâbât içinde buldum ise ne oldu

İşit Yunus'u işit, üş, yine deli oldu
Erenler mânasına daldım ise ne oldu

50

Sen Derviş Olamazsın

Dervişlik der ki bana
Sen derviş olamazsın
Gel ne deyeyim sana
Sen derviş olamazsın

Derviş bağı baş gerek
Gözü dolu yaş gerek
Koyundan yavaş gerek
Sen derviş olamazsın

Döğene elsiz gerek
Söğene dilsiz gerek
Derviş gönülsüz gerek
Sen derviş olamazsın

Dilin ile şakırsın
Çok mâniler okursun
Vara yoğa kakırsın
Sen derviş olamazsın

Kakımak varmışsa ger
Muhammed de kakırdı
Bu kakımak sende var
Sen derviş olamazsın

Doğruya varmayınca
Mürşide yetmeyince
Hak nasip etmeyince
Sen derviş olamazsın

Derviş Yunus gel imdi
Ummanlara dal imdi
Ummana dalmayınca
Sen derviş olamazsın

Şöyle Sanırlar Beni

Sofuyum halk içinde tesbih elimden gitmez
Dilim marifet söyler, gönlüm hiç kabul etmez

Boynumda icâzetim, riya ile tâatim
Endişem ayruk yerde, gözüm yolum gözetmez

Hoş dervişem sabrım yok, dilimde ezkârım çok
Kulağımdan gireni, hergiz içim işitmez

Görenler elim öper, tac ü hırkama bakar
Şöylece sanırlar beni, zerrece günah etmez

Taşımada ibadetim, sohbetim hoş tâatim
İç pazara gelince, bin yıllık ayyar etmez

Dışım derviş, içim boş, dilim tatlı, sözüm hoş
İllâ ben ettiğimi, dinin denşüren etmez

Görenler sofu sanır, selâm verir utanır
Anca iş koparaydım, el erüben güç yetmez

Söylersem marifeti saluslanırım kafi
Miskinliğe dönmeğe, gönlümden kibir gitmez

Yunus eksikliğini Çalabına arzeyele
Anın keremi çoktur, sen ettiğın ol etmez

Bu Baktığın Irak Nedir

Vuslat eri oldun ise, bu dert ile firâk nedir
Dostu yakın gördün ise, bu baktığın irak nedir

Vuslat eri olan kişi, gerek varlıktan el yuya
Ey bu yola giden kişi, bir görelim yarak nedir

Vuslat eri oldun ise, göz hicabın bildin ise
Dostu ayân gördün ise, bu varlığı bırak, nedir

İlim hot göz hicabıdır, dünya âhiret hesabıdır
Kitap hot aşk kitabıdır, bu okunan verak nedir

Zinhar gözünü aç gör, nefis duzağın seç gör
Dost menziline geç gör, andan yeğrek durak nedir

Eydiresim kim gözüm görür, dâva, mânaya erür
Gündüzün gün şule verir, gece yanan چراغ nedir

Yunus der; âşikâre nihan, Hak doludur iki cihan
Gelsin beru Dosta giden, hür ü kusur Bûrak nedir

Bildiklerim Unutmuşum

Ey yârenler tırman bana, ben gene noldum bilmezem
İlm ü amel sorman bana, divâne oldum bilmezem

Ayrıksı nesne tutmuşam, bildiklerim unutmuşam
Canımı aşka atmışam, anda ne buldum bilmezem

Aklım yavu vardı benim, dağıldı fikrim kamusu
Boşaldım üş doldum veli, ne ile doldum bilmezem

Aşkım beni yakıpdürür, gönlüm Dosta akıpdürür
Devşirimezem ben beni, dembeste kaldım bilmezem

Ben aşksızın olumazam, aşk olucak ben olumazam
Aşkır canımın hâsılı, aşka kul oldum bilmezem

Sen beni şeyh oldu deyu, benden nasihat isteme
Ben sanırım ki bilirem, üş şimdi bildim ki bilmezem

Âşık Yunus sen canını, Dost yoluna eyle feda
Bu şeyh ile buldum hakkı, ben gayrı nesne bilmezem

Baştan Ayağa Yareyim

Gönlüm düştü bu sevdaya
Gel gör beni aşk neyledi
Başımı verdim kavgaya
Gel gör beni aşk neyledi

Ben ağlarım yana yana
Aşk boyadı beni kana
Ne âkilim ne divane
Gel gör beni aşk neyledi

Mecnun oluben yürürüm
Dostu düşümde görürüm
Uyanır melûl olurum
Gel gör beni aşk neyledi

Aşkın beni mest eyledi
Aldı gönlüm hasteyledi
Öldürmeğe kast eyledi
Gel gör beni aşk neyledi

Gâh eserim yeller gibi
Gâh tozarım yollar gibi
Gâh akarım seller gibi
Gel gör beni aşk neyledi

Akan sulayın çağlarım
Dertli yüreğim dağlarım
Yârim için ben ağlarım
Gel gör beni aşk neyledi

Benzim sarı, gözlerim yaş
Bağrım pâre, ciğerim baş
Halden bilen dertli kardaş
Gel gör beni aşk neyledi

Miskin Yunus biçâreyim
Baştan ayağa yâreyim
Dost elinden âvareyim
Gel gör beni aşk neyledi

Vay Ana Kim

Âşıkları Tamu'su yandırmıya
Uçmağına bular baş indirmiyе
Yedi Tamu bir âha katlanmıya
Yedi deniz aşk odun söndürmiye

Bin bir belâ çekmeyince Nuh gibi
Tufanında gemiye bindirmiyе
İsmail gibi kurban olmayınca
Cebril güzel koçu indirmiyе

Musâ gibi çobanlık etmeyince
Kelimim deyu Tûr'a göndermiye
Yunus imdi dal bu mâna gencine
Vay ana kim Allah uyandırmıya

Ecel Ere Ölem Birgün

Ey yarenler, ey kardeşler, ecel ere ölem bir gün
İşlerime pişman olup kendüzüme gelem bir gün

Yanlarıma kona elim, söz söylemez ola dilim
Karşıma gele amelim, nittüm ise görem bir gün

Oğlan gider danışmene, salâdır dostu düşmene
Şol dört tekbir namaz ile, vaktim tamam kılam bir gün

Beş karış bezdir donum, yılan, çıyan yiye tenim
Yıl geçe obrula sinim, unutulup kalam bir gün

Başıma dikeler hece, ne irte bilem ne gece
Âlemler ümidi Hoca, sana fermân olam bir gün

Yunus Emrem sen bu sözü, dahi tamam etmemişsin
Tek yürüyeyim, neyleyim, üstadıma gelem bir gün

İlminde Gark Olalı

İlminde gark olalı üç ben beni bilimezin
Dille söyleyüben vasfına iremezsin

Sıfâtın gelmez dile, kandalığın kim bile
Sun'un saymak dille, ben hiç kadir olumazın

Hem evvelsin, hem âhir, kamu yerlerde hazır
Hiç mekam yoktur Sensiz, ben niçin görimezin

Görmedin deli oldum, yanıldım günah kıldım
Ussum, aklım aldıldım, esridüm ayılmazın

Çünkü beni esrittün, can ü gönül ilettün
Ayırma beni senden, biliştim yât olmanızın

Bana canı sen verdin, Azrâile buyurdun
Senden artık kimseye, emaneti vermezsin

Ey Yunus'u yaradan, götür hicabı aradan
Sâdıkım yolunda ben, yalan dâva kılmazın

Bana Seni Gerek Seni

Aşkın aldı benden beni, bana seni gerek seni
Ben yanarım dün-ü günü, bana seni gerek seni

Ne varlığa sevinirim, ne yokluğa yerinirim
Aşkın ile avunurum, bana seni gerek seni

Aşkın âşıkları öldürür, aşk denizine daldırır
Tecellî ile doldurur, bana seni gerek seni

Aşkın şarabından içem, Mecnun olup dağa düşem
Sensin dün-ü gün endişem, bana seni gerek seni

Sofilere sohbet gerek, Ahîlere Ahret gerek
Mecnunlara Leyfî gerek, bana seni gerek seni

Eğer beni öldüreler, külüm göke savuralar
Toprağım anda çağıra, bana seni gerek seni

Cennet Cennet dedikleri birkaç köşkle birkaç huri
İsteyene ver sen anı, bana seni gerek seni

Yunus'dürür benim adım, gün geçtikçe artar odum
İki cihanda maksudum, bana seni gerek seni

Seni Haktan Yiğani

Seni Haktan yiğani her ne ise ver gider
Ne beslersin bu teni, sinde kurt kuş yer gider

Ölümün bak gözün aç, dökülür sakal-ü saç
Yılan çıyan gelir aç, yiyip içip sır gider

Bize bizden ulular, haber söyler der gider

Kesgil haramdan elin, çekgil gıybetten dilin
Azrâil eli ermedin, dükkânı der gider

Ecel erer kurur baş, tez tükenir uzun yaş
Düpdüz olur dağ-ü taş, gök dürülür, yer gider

Çün can ağar Hazret'e, yarak et âhirete
Tanla duran tâate, Tanrı evine er gider

Miskin Yunus ölücek, sini nurla dolacak
İman yoldaş olucak, Âhirete şir gider

60

Canlar Feda

Canlar feda olsun sana, bu can kaygısı değil
Sen can gerek bana, cihan kaygısı değil

Sen bir ganî sultansın, canlar içinde cansın
Çün âyan gördüm Seni, pinhan kaygısı değil

Aşkın oku demiri, dokunur yüreğime
Aşk için ben öleyim, demir kaygısı değil

Durduğum yer Tûr ola, baktığım didâr ola
Ne hacet Musâ bana, sen ben kaygısı değil

Bu Yunus'u andılar, kervan göçtü dediler
Ben uyuyup kalmışım, kervan kaygısı değil

61

Eteğın At Edinip

Sen canından geçmeden, cânan arzu kıalarsın
Belden zünnar kesmeden, imân arzu kıalarsın

Men arefe nefschu dersin illâ değilsin
Melâikten yukarı, seyran arzu kıalarsın

Tıfl-ı nâreste gibi, eteğın at edinüp
Ele çevgân almadan, meydan arzu kıalarsın

Bilemedin sen seni, sadeffe ne cevhersin
Mısıra sultan iken, Ken'an arzu kıalarsın

Yunus imdi her derde, Eyyup gibi sabr eyle
Derde katlanımsın, derman arzu kıalarsın

Medet

Ey cânıma cânânım, ey derdime dermânım
Âlemlere sultanım, medet Allah'ım medet

Bu derdim onmaz gibi, Azrail gülmez gibi
Umduğum olmaz gibi, medet Allah'ım medet

Dünyayı bakî sandım, gaflet içinde kaldım
Ölüm, var imiş bildim, medet Allah'ım medet

Gene zârî kılayım, Çalabıma yalvarayım
Allah'a sığınayım, medet Allah'ım medet

Âşık Yunus kıl zârî, günahın yusun Bârî
Göresin Peygamberi, medet Allah'ım medet

Kani Armağanın

Ecel oku erdi cana, kafele göçtü dur deyeler
Gâfil olan yolda kalır, tez yarağı gör deyeler

Anmaz idim ol Sultanı, ne işe gönderdi beni
Emanet verilen anı, gel issine ver deyeler

Çün can bedenden çekile, şol elif kamet büküle
Gözünden gevher döküle, gel merteben sor deyeler

Şöyle yürürken nâz ile, adın deftere yazıla
Kara yerde ev düzüle, gel günahkâr gir deyeler

Kabrin sual eder sana, kani armağanın bana
Armağansız gelen bunda, yılan çıkan yer gider

Münâfıkın akli şaşa, Rabbim bilmem deye hâşâ
Kabir dar ola kavuşa, Hak buyurdu kır deyeler

Mü'min olan gele dile, cevap vere güle güle
Cennet'ten hüriler gele, kabrin dolu nur deyeler

Yunus sabret bu mihnete, bir gün eresin rahate
Yine Hakkın lütfu yete, gel Cennet'e gir deyeler

Gözüm Seni Görmek İçin

Gözüm seni görmek için, elim Sana ermek için
Bugün canım yolda kodum, yarın Seni bulmak için

Bugün canım yolda koyam, yarın ivazın veresin
Arz eyleme Uçmağın, hiç arzum yok Uçmak için

Benim Uçmak neme gerek, hergiz gönlüm ana bakmaz
İşbu benim zâriliğim, değıldirdürür bir bağı için

Uçmak Uçmağım dediğin, müminleri yiltediğin
Bir ev ile bir kaç hûrî, hevesim yok koçmak için

Bunda dahi verdin bize, ol hûrîlerden çift helâl
Andan dahi geçti arzum, arzum Seni görmek için

Sofulara ver Sen anı, bana Seni gerek Seni
Ben nice terk idem Seni, şol bir ala çardak için

Yunus hasretdürür Sana, hazretini göster ana
İşin zulüm değıldürür, dât eyleçil varmak için

Beslerdim Bu Nazik Teni

Dosttan haber geldi bana, durayım anda varayım
Müjdeleyene canımı vereyim anda varayım

Şol bir iki arşın bezin, ne yeni var, ne yakası
Kefen edinip eğınime, sarayım anda varayım

Can alıcı hot geliser, emaneti ver deyiser
Ben emaneti issine vereyim anda varayım

Yazuğum çok, günah öküş yürürüm bu dünyada hoş
Ettiklerimin hesabın, vereyim anda varayım

Beslerdim bu nazik teni, terk etmeyem derdim anı
Kara toprağa ben anı, karayım anda varayım

Canım gitti üş ben kaldım, nâçar oldum yola girdim
Düşmanlarım şâd olduğun, göreyim anda varayım

Üş bu ömür harmanını, derdim devşirdim ben anı
Yunus eydür bu harmanı, yece vereyim anda varayım

Hiç Gönlüme Gele mi

Ne acep olur şu âdem oğlanı
Öleceğin hiç gönlüne gele mi
Azrâil kaynağın urup canına
Alacağıın hiç gönlüne gele mi

Azrâil alır bu cümle canları
Toprağa düşürür nazık tenleri
Gayireler sana yensiz donları
Giyeceğin hiç gönlüne gele mi

Gelir növbetin dolanı dolanı
Ağlasana sen bulanı bulanı
Halkın önünde beğeni beğeni
Yunacağıın hiç gönlüne gele mi

Gece gündüz zikreylesin dili
Gizli değil ayân Sana halimiz
Karanlık kabirde bir gün yalnız
Kalacağıın hiç gönlüne gele mi

Yunus Emre'm eydür hele burada
Heman ömrüm zâyi geçti arada
Yarın Hak yanında yüzü karada
Olacağıın hiç gönlüne gele mi

İşidirim Sözü

İşbu vücudum, şhrine, bir dem giresim gelir
İçindeki Sultanın, yüzün göresim gelir

İşidirim sözü, görimezem yüzünü
Yüzünü görmekliğe, canım veresim gelir

Ol Sultanım halvetinin, yedi hücreci vardır
Yedisinden içeri, varıp giresim gelir

Her kapıda bir kişi, yüzbin çerisi vardır
Aşk kılıcın kuşanıp, cümle kırasım gelir

Erenlerin sohbeti arttırır marifeti
Bî dertleri sohbetten, her dem süresim gelir

Leyli vü Mecnun benem, Şeyda-yi Rahmen benem
Leyli yüzün görmeğe, Mecnun olasım gelir

Dost oldu bize mihman, bunca yıl bunca zaman
Gerçek İsmail'leyin, kurban olasım gelir

Erenlerin nazarı toprağı gevher eyler
Erenler kademinde, toprak olasım gelir

Miskin Yunus'un nefsi, dört tabiat içinde
Aşkla can sırrına, pinhan varasım gelir

Ne Gülmen Gülmektir

Ey aşk eri aç gözünü, yer yüzüne eyle nazar
Gör bu lâtf çiçekleri, bezenüben, geldi geçer

Bunlar böyle bezenüben, Dos'tan yana uzanuben
Bir sor Ahî sen bunlara, kancerudur azm-i sefer

Her bir çiçek bin nâz ile, öğer Hakkı niyaz ile
Bu kuşlar hoş âvaz ile, ol Padişahı zikr eder

Öğer anın kadrlığın, her bir işe hazırlığın
İlle ömrü kasırlığın, anıcağız benzi solar

Rengi döner gündən güne, toprağa dökülür gene
İbretdürür anlayana, bu ibreti ârif duyar

Ne bilmegün bilmekdürür, ne gülmegün gülmekdürür
Son menzilin ölmekdürür, duymadınsa aşktan eser

Ger bu sırrı duyaydın, ya bu gamı yiyezdin
Yerinde eriyezdin, gideydi senden bu kâr-ü bar

Bildik gelen geçer imiş, bildik konan göçer imiş
Aşk şarabın içer imiş, bu manâdan her kim duyar

Yunus bu sözleri ko gil, kendüzünden elin yu gil
Senden ne gele bir de gil, çün Hak'tan gelir hayr-ü şer

Kan Yaş Akıtır Aktan Karadan

Ayırma beni senden Yaradan
Düşer ölürüm ben bu yaradan
Öldüğüm için gam mi çekerim
Alır canımı bir gün Yaradan

Öldü diyenler, kaydım yiyeler
Bir kuş oluben, çıkam aradan
Ağlama derim şol gözlerime
Kan yaş akıtır, aktan karadan

Varam kul olam şeyh eşğinde
Hırka dikenem bin bir pâreden
Derviş Yunus'un maksudu budur
Alıp şeyhini çika aradan

Gördüğüm Seni Sanayım

Şöyle hayran eyle beni aşkın oduna yanayım
Her kanceru bakar isem, gördüğüm seni sanayım

Hem beni okur Sübhanım, eşğindir dün gün yönüm
Anda çıkar benim günüm, bunda neye eyleneyim

Yedi Tamu dedikleri, katlanmaya bir âhıma
Şeriz Uçmak aldamaya, bunda neye aldanayım

Yüz bin Hûri gelir ise aldamaya bu canımı
Aşkın gönlüm yağmaladı, Senden nice usanayım

Senin kokun duydu canım, terkini urdu cihanın
Hergiz bilinmez mekânın, seni kanda arayayım

Her dem söylenir haberin, hergiz bulunmaz eserin
Götür yüzünden perdeyi, didârına göyünayım

İlm-ü hikmet okuyanlar, aşktan fakir-dürür bunlar
Mansur oldum asın beni, hep dillerde söyleneyim

Yunus demedi bu sözü, cana doldu Dost özü
Kördür münafığın gözü, ya ben nicesi göstereyim

Bunca Varlık Var İken

Kemdürür yoksulluktan nicelerin varlığı
Bunca varlık var iken, gitmez gönül darlığı

Batmış dünya malına, bakmaz ölüm haline
Ermiş Karun malına, zehî iş düşvarlığı

Bu dünya kime kaldı, kimi berhudâr kıldı
Süleyman'a olmadı, anın berhudârlığı

Süleyman zembil ördü, kendi emeğin yerdi
Anınla buldular anlar Peygamberliği

Gel imdi Miskin Yunus, nen var Hak'ka harc eyle
Gördün elinden gider, bu dünyanın varlığı

72

Birgün

Bir gün ol Hazret'e karşı varam ağlayu ağlayu
Azraile hem canımı verem ağlayu ağlayu

Çün Azrail ala canım, geçe benim ömrüm günüm
Kefen ola cümle tonum, geyem ağlayu ağlayu

Ben yürüyem yana yana, gözüm yaşı döne kana
Bir gün şol karanlık sine, girem ağlayu ağlayu

Mühür uralar dilime, zincir uralar koluma
Amel defterim elime, alam ağlayu ağlayu

Âşık Yunus'un budur işi, yoluna fedâdır başı
İman et bize yoldaşı, deyim ağlayu ağlayu

73

Aşk Gelicek Cümle Eksikler Biter

Nolur ise ko ki olsun nolusar
Tek gönül Mevlâyı bulsun nolusar
Aşk denizi gene taşmış kan akar
Âşık-ı bi çare dalsın nolusar

Bir denize düşen ölür dediler
Ölür ise ko ki ölsün nolusar
Aşk gelicek cümle eksikler biter
Bitmez ise ko ki kalsın nolusar

Âkıbet şol göze toprak dolusar
Bir gün öndün, ko ki dolsun nolusar
Dünyanın mansıplarıyle izzetin
Yunus kodu alan alsın nolusar

74

Gelmez İse

Ol dost bize gelmez ise
Ben Dost'a geru varayın
Çekeyim cevri ü cefayı
Dost yüzün görüvereyin

Sermaye bir avuç toprak
Anı dahi aldı bu aşk
Ne sermaye var, ne dükkân
Bazara neye varayın

Kurulmuştur dükkân bazar
Dost içine girmiş gezer
Günahım çok gönlüm sezer
Ben Dost'a çok yalvarayın

Gönlüm eydür Dost benimdir
Gözüm eydür Dost benimdir
Gönlüm eydür göze sabret
Bir dem haberin sorayın

Hak nazar kıldığı cana
Üş bin gözle bakmak gerek
Ana kim Ol nazar kıla
Ben anı nice yereyin

Taptuğum eydür Yunus'a
Bu aşk Hak'ka erse gerek
Kamulardan ol yücedir
Ben ana nice varayın

130

75

Bir Şaraptan İçmek Gerek

Bir şaha kul olmak gerek
Hergiz mâzul olmaz ola
Bir eşik yasadınmak gerek
Kimse elden almaz ola

Bir toy toylamak gerek
Bir soy soylamak gerek
Bir sözü söylemek gerek
Melekler de bilmez ola

Bir kuş olup uçmak gerek
Bir kenara geçmek gerek
Bir şaraptan içmek gerek
İçenler de ayılmaz ola

Çevik bahri olmak gerek
Bir denize dalmak gerek
Bir gevher çıkarmak gerek
Sarraf anı bilmez ola

131

Bir bağıceye girmek gerek
Teferrücler etmek gerek
Bir gülü yıllamak gerek
Hergiz o gül solmaz ola

Kişi âşık olmak gerek
Mâşukunu bulmak gerek
Aşk oduna yanmak gerek
Ayrık oda yanmaz ola

Yunus imdi sen tek otur
Dâva mânasını yetür
Özün gibi bir er getir
Hiç cihana gelmez ola

Bana Bu Ten Gerekmez

Bana bu ten gerekmez cân gerektir
Ol bâkî cennet'e iman gerektir
Zehi mürşit ki bizi Hak'ka iltür
Âşık canı ana kurban gerektir

Bular hot geçti Uçmak arzusundan
Didâr göstermeye Sultan gerektir
Niderim Uçmağı yahut huriyi
Bana dergâhında seyran gerektir

Eğer Muhammed'e ümmet olursan
Dilinde zikr ile Kur'an gerektir
Namaz ü vird ü tesbih, zikr ü Kur'an
Înâyet bunlara Hak'tan gerektir

Hakikat şerbetin içen âşıklar
Başı açık, teni uryan gerektir
Âşık Yunus bu sırrı anlayanın
Ciğeri büryan, gözü giryan gerektir

Baştan Ayağa Yareyim

Ben Dost ile dost olmuşam, kimseler dost olmaz bana
Münkirler bakar gülüşür, selâm dahi vermez bana

Ben Dost ile dost olayım, canımı feda kılayım
Ölmezden öndün öleyim, dünya bâki kalmaz bana

Terkeyledim kamu işi, Hak yoluna kodum başı
Dost yüzüne göriceğiz, sabr-ü karar olmaz bana

Kimseler bilmez halimi, aşk odu yaktı canımı
Seçmezem soldan sağımı, namus-ü âr olmaz bana

Ben bir âşık-ı bî çareyim, baştan ayağa yâreyim
Ben bir deli divaneyim, aklım da yar olmaz bana

Sanırlar beni deliyim, Dost bağçesi bülbülüym
Mevlânın kemter kuluyum, kimse baha saymaz bana

Bülbül oluben öterim, Dost bağçesinde biterim
Gül alırım, gül satarım, bağüban olmaz bana

Ey biçare Yunus senin, aşk oduna yandı canın
Yana yana Dost'a giderin, perde hicap olmaz bana

İzinin Tozuna Sürsem Yüzümü

Arayu, arayu bulsam izini
İzinin tozuna sürsem yüzümü
Hak nasip eylese görsem yüzünü
Yâ Muhammed canım arzular seni

Bir mübarek sefer olsa da gitsem
Kâ'be yollarında kumlara batsam
Hup cemalin bir gez düşte seyretsen
Yâ Muhammed canım arzular seni

Zerrece kalmadı kalbimde hile
Sıtk ile girmişim ben hak yola
Ebubekir, Ömer, Osman da bile
Yâ Muhammed canım arzular seni

Ali ile Hasan Hüseyin anda
Sevgisi gönülde, muhabbeti canda
Yarın mahşer gününde, ulu divanda
Yâ Muhammed canım arzular seni

Arafat dağdır bizim dağımız
Anda kabul olur bizim duamız
Medine'de yatar Peygamberimiz
Yâ Muhammed canım arzular seni

Yunus meth eyledi seni dillerde
Sevilirsin bütün gönüllerde
Ağlaya, ağlaya gurbet ellerde
Ya Muhammed canım arzular seni

Her Kaçan Anarsam Seni

Her kaçan anarsam Seni kararım kalmaz Allahım
Senden gayrı gözüm yaşın, kimseler silmez Allahım

Sensin ismi bâkî olan, Sensin dillerde okunan
Senin aşkına dokunan, kendini bilmez Allahım

Sen yarattın cism-ü canı, Sen yarattın bu cihanı
Mülk Senindir kerem kâni, kimsenin olmaz Allahım

Okunur dilde destanın, açılır bağ-ü bostanın
Sen baktığın gülistanın, gülleri solmaz Allahım

Aşkın bahrına dalmayan, canını feda kılmayan
Senin cemalin görmeyen, meydana gelmez Allahım

Zâr olur âşkın işi, durmaz akar gözü yaşı
Senden ayrı düşen kişi, didârını görmez Allahım

Âşık Yunus Seni ister, lûtf eyle cemalin göster
Cemalin gören âşıklar, ebedî ölmez Allahım

Şöyle Garip Bencileyin

Acep şu yerde var mı ola
Şöyle garip bencileyin
Bağrı başlı, gözü yaşlı
Şöyle garip bencileyin

Gezdim Rum ile Şam'ı
Yukarı elleri kamu
Çok istedim, bulamadım
Şöyle garip bencileyin

Bendeler garip olmasın
Fırkat oduna yanmasın
Hocam kimseler olmasın
Şöyle garip bencileyin

Bir garip ölmüş diyeler
Üç gündülden sonra duyalar
Soğuk su ile yuyalar
Şöyle garip bencileyin

Söyler dilim, ağlar gözüm
Gariplere göyner özüm
Meğer ki, gökte yıldızım
Ola garip bencileyin

Nice bu dert ile yanam
Ecel ere bir gün ölem
Meğer ki sinimde bulam
Şöyle garip bencileyin

Hey Emrem Yunus biçare
Bulunmaz derdine çare
Var imdi gez şardan şare
İşte garip bencileyin

81

Allah Sana Sundum Elim

Sensin kerîm, sensin rahîm, Allah sana sundum elim
Senden artık yoktur emim, Allah sana sundum elim

Ecel geldi vâde erdi, bu ömrüm kadehi doldu
Kimdir ki içmeden kaldı, Allah sana sundum elim

Gözlerim göğe süzüldü, canım göğüsten üzüldü
Dilim tetiği bozuldu, Allah sana sundum elim

Üş biçildi kefen donum, Hazret'e yönelttim yönüm
Acep nice ola halim, Allah sana sundum elim

Urdular suyum ıladı, kavim kardeş cümle geldi
Esen kalsın kavim kardeş, Allah sana sundum elim

Geldi salacam sarılır, dört yana salâ verilir
El namazıma derilir, Allah sana sundum elim

Salacamı getirdiler, makberime yetirdiler
Halka olup oturdular, Allah sana sundum elim

Çün cenazeden şeştiler, üstüme toprak saçılar
Hep koyubeni kaçılar, Allah sana sundum elim

Yedi Tamu, sekiz Uçmak, her birinin vardır yolu
Her bir yolda yüzbin çarşı, Allah sana sundum elim

Geldi Münker ile Nekir, her birisi sordu bir dil
İlâhi Sen cevap vergil, Allah sana sundum elim

Görün acep oldu zaman, gönülden eyleniz figan
Ölür çün anadan doğan, Allah sana sundum elim

Yunus tap uzat bu sözü, Allahına dutgil yüzü
Didârdan ayırma bizi, Allah sana sundum elim

Gördü Gözüm

Ey âşıklar, ey âşıklar, aşk mezheb-ü dindir bana
Gördü gözüm Dost yüzünü, kamu yas düğündür bana

Ey Padişah, ey Padişah üş ben beni verdim sana
Genc-ü hazinem kamusu, Sensin benim önden sona

Evvel dahi bu akl-ü can, senin ile ey asl-i kân
Âhır yine Sensin mekân, üş varurem Senden yana

Senden sana varır yolum Senden Seni söyler dilim
İlle Sana ermez elim, bu hikmete kaldım tana

Ayrık bana ben dimeyem, kimesneye sen dimeyem
Bu kul, o sultan dimeyem, işitenler kalsın tana

Dost aşkına ulaşıldan, dünya Âhiret bir oldu
Ezel ebet sorar isen, dünle bu gündür bana

Ayrık bize yas olmiya, gönümüzde pas olmiya
Zira Haktan gelen avâz, savulmaz düğündür bana

Ben aşkımdan ayrılmıyam, dergâhından ırılmıyam
Benden dahi gider isem, Seninle varam Sana

Ol Dost beni veribidi, var dünyayı bir gör dedi
Geldim gördüm hoş ârâyış, Seni seven kalmaz ana

Kullarına vâd eyledi, yarınki gün görmem dedi
Ol dostların sevindiği, yarınım bu gündür bana

Bu ah ile, bu zâr ile, bu hikmeti kim ne bile
Bilse dahi gelmez dile, tuttum yüzüm Senden yana

Sensin bana can-ü cihan, Sensin bana genc-i nihân
Senden dürür assı ziyan, ne iş gele benden bana

Yunus Sana tuttu yüzün, unuttu cümle kendüzin
Cümle Sana söyler sözün, söz söyleten Sensin ana

El Hamdü-Lillah

Haktan gelen şerbeti içtik Elhamdü lillâh
Şol kudret denizini geçtik Elhamdü lillâh

Şu karşıkı dağları, meşeleri, bağları
Sağlık, safalıkla aşık Elhamdü lillâh

Kuru idik yaş olduk, ayak idik baş olduk
Havalandık kuş olduk, uçtuk Elhamdü lillâh

Vardığımız illere, şol sefa gönüllere
Halka Taptuk mânisin, sağık Elhamdü lillâh

Beri gel barışalım, yâd isen bilşelim
Atımız eğlendi, eştik Elhamdü lillâh

İndik Rûm'u kışladık, çok hayr-ü şer işledik
Üş bahar geldi, geri göçtük Elhamdü lillâh

Derildik pınar olduk, irkildik ırmak olduk
Aktık denize daldık, taşık Elhamdü lillâh

Taptuğun tapusunda, kul olduk kapusunda
Yunus Miskin çiğ idik, piştik Elhamdü lillâh

Sakıngıl

Mâna eri bu yolda melûl olası değil
Mâna duyan gönüller, hergiz ölesi değil

Ten fânidir, can ölmez, çün gitti geri gelmez
Ölür ise ten ölür, canlar ölesi değil

Gevher seven gönüller, yüzbin yıl arar ise
Haktan nasip olmasa, hergiz bulası değil

Sakıngıl yârın gönlün, sırçadır simayasın
Sırça sındıktan geru, bütün olası değil

Çeşmelerden bardağın, doldurmadan kor isen
Bin yıl durursa, kendüzünden dolası değil

Şol Hızır'la, şol İlyas, âb-ı hayat içtiler
Bir kaç yıllar içinde, bunlar ölesi değil

Yarattı Hak dünyayı, Peygamber dostluğuna
Dünyaya gelen gider, bâki kalası değil

Yunus gözün görürken, yarağın eyleyu gör
Gelmedi anda varan, geri gelesi değil

Söyler İsem Sensin Sözüm

Sensin benim canım canı, Sensiz kararım yokdürür
Uçmak'ta Sen olmaz isen, vallah nazarım yokdürür

Baksam Seni görür gözüm, söyler isem Sensin sözüm
Seni gözetmekten artuk, yeğrek şikârım yokdürür

Çün ben beni unutmuşam, şöyle Sana gitmişem
Ne kalde, ne halde isem, bir dem kararım yokdürür

Eğer beni Cercis'leyin, yetmiş gez öldürür isen
Dönem geru Sana varam, zira ki ârim yokdürür

Yunus dahi âşık Sana, göster didârını ana
Yârim dahi Sensin benim, ayruk nigârım yokdürür

Aşkına Düşen Kişi

Ey Dost Senin aşkın oku, key katı taştan geçer
Aşkına düşen kişi, canla baştan geçer

İşi dün-ü gün zâr olan kişi aşkınla yar olur
Derd-i seri Sen olsan, düğeli işten geçer

Âriflere bu dünya hayal-ü düş gibidir
Kendini Sana veren, hayal-ü düşten geçer

Başında akli olan, ücretle amel kılmaz
Hurilere aldanmaz, göz ile kaştan geçer

Bu dünyanın sevgisi, ağulu aşâ benzer
Sonunu sayan kişi, ağulu aştan geçer

Gerçek âşık ol ola, can vermez ol eve
Dostla bazar için, nice bin baştan geçer

Miskin Yunus ol Dostu, hakikat seven kişi
Uzlet ihtiyar eder, yâd-ü bilişten geçer

Korktuğumla Yar Oldum

Nitekim ben beni bildim, yakın bil kim Hak'kı buldum
Hakkı buluncaydı korkum, şimdi korkudan kurtuldum

Ayrık düşünmez korkmazam, bir zerrece kayurmazam
Ben şimdi kimden korkayım, korktuğum ile yâr oldum

Azrâil gelmez canıma, sorucu gelmez sinime
Bunlar beni ne sorsunlar, anı sorduran ben oldum

Ya ben onca kaçan olam, ol buyruğunu buyuram
Ol geldi gönlüme doldu, ben ana bir kân oldum

Aşkıllar bizden alalar, aşksızlar hot ne bileler
Kimler ala kimler vere, ben bir ulu dükkan oldum

Yunus'a Hak açtı kapu, Yunus Hak'ka kıldı tapu
Bâki devlet benimkiymiş, ben kul iken sultan oldum

Nideyim Gönümü

Nideyim gönümü aşktan usanmaz
 Varır aşka düşer, hiç bana tınmaz
 Döner gönüm bana öğüt verir hoş
 Âşık olan kişi, aşktan usanmaz

Âşık kim câna kaldı, âşık olmaz
 Can terkin urmayan Maşuka ermez
 Âşık bir kişidir, bu dünya malın
 Âhiret gussesin bir pula saymaz

Âşık öldü deyü salâ verirler
 Ölen hayvan olur âşık ölmez
 Bu dünyadan âhiretten içeri
 Âşıkın yeri vardır kimse bilmez

Âşıklar meydanı Arştan yücedir
 Çalarlar çevgâni topu belirmez
 Yunus bu tevhitte mahv oldukça
 Gene gelmekliğe akli belirmez

Canlar Canını Buldum

Canlar canını buldum, bu canım yağma olsun
 Assı ziyandan geçtim, dükkânım yağma olsun

Ben benliğimden geçtim, gözüm hicabın açtım
 Dost vaslına iriştim, gümanım yağma olsun

İkilikten usandım, birlik hânına kandım
 Derd-i şarabın içtim, dermanım yağma olsun

Varlık çün sefer kıldı, Dost andan bize geldi
 Viran gönül nur doldu, cihanım yağma olsun

Geçtim bitmez sağınçtan, usandım yaz-ü kıştan
 Bostanlar başın buldum, bostanım yağma olsun

Yunus ne hoş demişsin, bal-ü şeker yemişsin
 Ballar balını buldum, kovanım yağma olsun

Ben Gelmedim Dâva İçin

Benim bunda kararım yok, ben bunda gitmeğe geldim
Bezîrgânem metaim çok, alana satmağa geldim

Ben gelmedim dâva için, benim işim sevi için
Dost'un evi gönüllerdir, gönüller yapmağa geldim

Dost esrûğü deliliğim, âşıklar bilir neliğim
Denşürüben ikiliğim, birliğe bitmeğe geldim

Ol hocamdır ben kuluyum, Dost bağçesi bülbülüyüm
Ol hocamın bağçesine, şâd olup ötmeğe geldim

Bunda bilîş olan canlar, anda bilîşirlermiş
Bilişüben Hocamla, halim arzetmeğe geldim

Yunus Emre âşık olmuş, Maşuka derdinden ölmüş
Gerçek erin kapısında, canım arz etmeğe geldim

Anlamadan Eyledik

Dilsizler haberini, kulaksız dinleyesi
Dilsiz kulaksız sözün, can gerek anlayası

Dinlemeden anladık, anlamadan eyledik
Gerçek erin bu yolda, yoklukta sermayesi

Biz sevdik âşık olduk, sevildik maşuk olduk
Her dem yeni dirlikte, sizden kim usanası

Yetmiş iki dil saçtı, araya sınır düştü
Evvel bakışı biz baktık, yermedik âm-ü hâsı

Miskin Yunus ol veli, yerde gökte dopdolu
Her taş altında gizli, bin İmran oğlu Musî

Her Dem Yeni Dirliktedir

Bir gez yüzün gören kişi, ömrü geçe unutmıya
Tesbihi sen olasin, dilinde ayruk nesne eyitmiye

Namaza duran zâhidin gözleri Seni görürse
Unuda tesbihini, mihraba secde etmiye

Ağzına şeker aluben, gözleri Sana tuş olan
Unuda ol şekerini, ayruk, çiğneyip yutmiya

Ben Seni sevdiğim için baha derler ise
İki cihan milkin virem, dahi bahası yetmiye

İki cihan dopdolu, bağ-ü bostan olursa
Senin kokundan yahşi gül bostan içinde bitmiye

Gül-ü reyhanın kokusu, âşıklara maşuk yeter
Âşık olanın maşuku hergiz üğünden gitmiye

İsrâfil surun urecek, mahlûkat duru gelicek
Senin ününden artuk, hiç kulağım işitmiye

Zühre yere inübeni sazin nüvaht eyleser
Âşıkın işreti Sensin, gözü ol yana gitmiye

Nider âşık hânımanı, ya sensiz iki cihanı
İki cihan feda Sana, kimesne gûman dutmiya

Sekiz Uçmağın hurîsi, eğer bezenüp geleler
Gönlüm sevdiğinden özkeyi hiç kabul etmiye

Âhirette ne ola kim, dünyada ol olmiya
Hurî, gılman gelicek, âşık elin uzatmiya

Yunus Seni sevelden, beşaret oldu canına
Her dem yeni dirliktedir, hergiz ömrün eskitmiye

Şol Göz Ki Seni Gördü

Şol göz ki Seni gördü, ol neye nazar etsin
Şol can ki Seni duydu, tende ne karar etsin

Aşkına düşen âşık, derdine yanar dün gün
Vaslıdır ana derman, hekim ne tımar etsin

Aşkın ezeli Hâcem, yoklukta komuş varın
Bu remzi duyan âşık, yokluğu şikâr etsin

Sen bir gani sultansın, canlar içinde cansın
Vasfın kaleme gelmez, dil kanda şümar etsin

Gerçek Şaha kul olan, gönlünü Sana veren
Seni kendinde bulan, kanceru sefer etsin

Bu çeşniyi tadana, kim ne vereler kana
Derdine düşen cana, hekim ne tımar etsin

Bu sırrı duyan kâni, ger âşık ise canı
Açıldı gevher kâni, alana haber etsin

Çün aşkın ola emelim, sürüle gönülden gamım
Vaslına eren bir dem, bin canı nisar etsin

İmdi ki Yunus kalmış Hazret'e yüzü kara
Bir nesnesi yok müflis, neyle bazar etsin

Cennetten Dahî İleri

Sensiz yola girer isem, çarem yok adım atmağa
Gövdemde kuvvetim Sensin, başım götürüp gitmeğe

Gönlüm, canım, aklım, bilim, Seninle karar eder
Can kanadı sevi gerek, uçuben Dost'a gitmeğe

Kendiliğinden geçeni, doğan eder Mâşuk anı
Ördeğe, kekliğe salar, süre, irüben tutmağa

Bin Hamza'ca kuvvet vermiş, kadir Çalap aşk erine
Dağları yolundan ırar, kast eder Dost'a gitmeğe

Yüzbin Ferhat külüngünü alıp, kazar dağlar bünyadını
Kayalar kesip yol eder, âb-ı hayat akıtmağa

Âb-ı hayatın çeşmesi, âşıkların visalidir
Kadehi dolu yürütür, susamışları yakmağa

Âşık mı derim ben ana, Tanrı'nın Uçmağın seve
Uçmak hot bir tuzaktır, eblehler canın tutmağa

Âşık olan miskin olur, hak yoluna teslim olur
Her ne dersin boyun tutar, çare yok gönül yıkmağa

Hak'kın gerçek âşıkları, istemezler Cennet'leri
Cennet'ten dahi ileri gider, makamın tutmağa

Bildik gelenler geçtiler, gördük konanlar göçtüler
Aşk şarabın içen canlar, uymaz göçmeğe, konmağa

Tutulmadı Yunus canı, geçti Tamu'dan, Uçmak'tan
Yola düşüp Dost'a gider, ol aslına uyakmağa

Âşık Canı Ölmeye

Ol can kaçan ölüser, Sen ana can olasin
Ölmüş gönül dirile, andaki Sen olasin

Ölmeği dirlik ola, ölmesiz dirlik bula
Ölmüş gönül dirile, andaki Sen olasin

Sen olduğun gönüller, her dem canın yeniler
Güç olmaz ol divanda, hâkimi Sen olasin

Can bedenden uçucak, menziline göçücek
Ol cihana geçicek, göze ayân olasin

Tozunu yel almaya, bir zerre ırılmıya
Âşık canı ölmeye, maşuku Sen olasin

Yunus sen âşık isen, aşka muvafık isen
Korkma ulaşık isen, ne olursan olasin

Şekeri Ayruğa Sunup

Dost ilinin haberin disem işide misin
Yoldaş olup ol yola sen bile gide misin

Ol ilin bağı olur, şerbeti ağı olur
Kadeh dutmaz ol ağı, nuş edip yuda mısın

Ol elin zevadesi, cefa duta gidesi
Şekeri ayruğa sunup, sen ağı tada mısın

Ol ilde ay gün olmaz, ay gün gedilip dolmaz
Tertipler terk idüben, hesabın unuda mısın

Senlik benlik terk edip, yokluk eline gidip
Aşktan içip esriyip, varlık terk ede misin

İşbu tenin tertibi od-ü yel, toprak, sudur
Yunus sen gör özünü, suda, toprakta mısın

Andan Ayır Buçuk Saat

Cümle âlem terkin uram, ben Dost terkin uramazam
Andan ayrı buçuk saat, ben ansızın durumamazam

Andan ayrı dirliğim, dirlik değildir benim
Koyam ol dirgüre beni, bu ölü dirgürimezem

Huri gelip eydür ise, gönlün bana vergil deyu
Dost'tan artık kimseye, ben gönülümü verimezem

Dost deyu geçti ömrüm, başarmadım Dost kulluğun
Koyam ol başara beni, ben hiç iş başarımazam

Bir gezden ol oldum, dahi benden ümit yoktur bana
Ben ol isem pes ol kanî, bu sırra erimezem

Değmeler eydür Yunus'a kalkan bu gün yarın deyu
Ceht edüben bu günümü, yarına ırgürimezem

Şol Benim Şeyhimi

Şol benim Şeyhimi görmeğe kim gelir
Zevk ile safalar sürmeğe kim gelir

Şeyhimin illeri, uzaktır yolları
Açılmış gülleri dermeğe kim gelir

Şeyhimin özünü, severim sözünü
Ol mübarek yüzünü, görmeğe kim gelir

Şeyhimin ilini, sorarım evini
Ol sebepli elini öpmeğe kim gelir

Şeyhimin ilinde, asâsı elinde
Şeyhimin yolunda, ölmeğe kim gelir

Aht ile vefalar, zevk ile safalar
Bu yolda cefalar çekmeğe kim gelir

Şeyhimin şem'ine bu canım pervane
Salâdır âşıklara, yanmağa kim gelir

Hak için malını, hep vere varını
Aşk için ârını, atmağa kim gelir

Şehidin donunu, yumazlar kanını
Dost için canını vermeğe kim gelir

Ah ile göz yaşı, Yunus'un haldası
Zehrile pişen aşı, yemeğe kim gelir

Bir Ben Vardır Bende

Severim ben Seni candan içeru
Yolum vardır bu erkândan içeru

Şeriat, tarikat yoldur varana
Hakikat meyvası andan içeru

Dinin terk edenin küfürdür işi
Ol ne küfürdür, imandan içeru

Beni bende demen, bende değilim
Bir ben vardır bende benden içeru

Beni benden alana, ermez elim
Kim kadem basa Sultandan içeru

Süleyman kuş dilin bilir dediler
Süleyman var, Süleyman'dan içeru

Tecelliden nasip erdi kimine
Kiminin maksudu bundan içeru

Senin aşkın beni benden alıptır
Ne şirin dert bu, dermandan içeru

Miskin Yunus, gözü tuş oldu Sana
Kapında bir kuldur, Sultandan içeru

Eğer Yarlıgamazsan

Hak Çalabım, Hak Çalabım, Sencileyin yok Çalabım
Günahlarımız yarlığa, ey rahmeti çok Çalabım

Kullar senin Sen kulların, günahları çok bunların
Uçmağına koy bunları, binsinler Bürak Çalabım

Ne Sultan, ne baylardasın, ne köşk ü saraylardasın
Girdin Miskinler gönlüne, edindin durak Çalabım

Ne zühtüm var, ne fâatim, ne gücüm, ne takatim
Meğer senin inâyetin, kıla yüzüm ak Çalabım

Yarlığa-gıl Sen Yunus'u, günahlı kulların ile
Eğer yarlıgamazsan, key kafi firak Çalabım

101

Acep Bu Benim Halim

Acep bu benim canım âzat ola mı yâ Râb
Yoksa yedi Tamu'da yana kala mı yâ Râb

Acep bu benim halim, yer altında ahvalim
Varıp yatacak yerim, akrep dola mı yâ Râb

Can hulkuma geldikte, Azrail'i gördükte
Ya canımı aldıktâ, âsan ola mı yâ Râb

Dar oldu bana düzler, gice ile gündüzler
Dünyaya bakan gözler, didâr göre mi yâ Râb

Allah olucak Kadı, bizden ola mı râzı
Görüp Habib'in bizi, şefî' ola mı yâ Râb

Yunus kabre vardıkta, Münker Nekir geldikte
Bize sual ettikte, dilim döne mi yâ Râb

102

Aşkına Muhammed'in

Hak yarattı âlemi, aşkına Muhammed'in
Ay ü günü yarattı, şevkine Muhammed'in

O! dedi oldu âlem, yazıldı levh ü kalem
Okundu hatm-i kelâm, şanına Muhammed'in

Hep Erenler geldiler, dergâha yüz sürdüler
Zikr-i tevhit ettiler, nuruna Muhammed'in

Veysel Karanî kazandı, âhır yine özendi
Sekiz Uçmak bezendi, aşkına Muhammed'in

Ferîsteler geldiler, saf saf olup durdular
Beş vakit namaz kıldılar, aşkına Muhammed'in

Havada uçan kuşlar, yaşarıp dağ ü taşlar
Yemiş verir ağaçlar, aşkına Muhammed'in

İmansızlar geldiler, andan iman aldılar
Beş vakit namaz kıldılar, aşkına Muhammed'in

Yunus kim ede methi, över Kur'an âyeti
An! Vergil salâvatı, aşkına Muhammed'in

Kördür Münkirin Gözü

Miskinlikte buldular kimde erlik var ise
Merdivenden iterler, kim yüksekten bakar ise

Gönlü yüksekte gezer, dembedem yoldan azar
Dış yüzüne ol sızar, içinde ne var ise

Ak sakallı bir koca, bilmez ki hali nice
Emek yemesin hacca, bir gönül yıkar ise

Sağır işitmez sözü, gece sanır gündüzü
Kördür münkirin gözü, âlem münevver ise

Gönül Çalabın tahtı, gönüle Çalap baktı
İki cihan bedbahtı, kim bir gönül yıkar ise

Sen sana ne sanırsan, ayruğa da anı san
Dört kitabın mânası, budur eğer var ise

Mânada götürmüşler, kardaştan yar yeğrekdir
Oğuldan dahi tatlı, eğer doğru yâr ise

Gördüm yârın doğrudur, baş kogil ayağına
Çıkar ciğerim yedir, eğer çaren var ise

Gördün yarın eğridir, nen var ise ver kurtul
Ululardan öğüttür, işittiğin var ise

Az söz er yüküdür, çok söz hayvan yüküdür
Bilire bir söz yeter, sende güher var ise

Bildik gelenler geçmiş, konanlar geri göçmüş
Aşk şarabından içmiş, kim mâna duyar ise

Yunus yolundan ırmasın, yüksek yere durmasın
Sinle sırat görmesin, sevdiği didâr ise

Dost Elinden Öürsem

Dost elinden öürsem, hiç gümansız geru gelem
Ganimet görem bu demi, can şükranı veri gelem

Canın diri tutan kişi, Dost katından irak düşer
Feda kılam yüz bin canı, iraklıktan beru gelem

Cercis'leyn ol Dost beni, yetmiş gez öldürür ise
Bin gez dahi öür isem, yüz bin gez ileru gelem

Yüz bin gez doğam uyagam, Dost burcunda cevân kılam
Hem Bunda olam, hem Anda, Bunda Anda varı gelem

Yavu kıldım ne çare, yürürem dün gün âvare
Sorulara cevap budur, ben esrügem deyu gelem

Bin yıl toprakta yatarsam, ben komayam Enelhakkı
Ne vakif gerek olursa, aşk nefesin uru gelem

İnanmayan, gel sinime, Dost adını eyit, kıgır
Kefen donum pâre kılup, toprağımdan duru gelem

Bundan böyle nolasını, değme âkil şerh etmeye
Yunus eydür âşıklara, Dost haberin veri gelem

Gerçek Erin Halini

Yalan söyler görmeyen, haberi gören bilir
Gerçek erin halini, yolda can veren bilir

Tutma gönülde kini, hoş tut gönülde miskini
Dünya âhiret ekini, ekip götüreren bilir

Âdemin toprağın dört ferişte götürdü
Suyunu neden kattı, yapıp yağuran bilir

İsrafil, Azrâil, Mikâil, Cebrâil
Kıyamet ne gün kopar, yarın sur uran bilir

Dokuz kırk yaşayan eylemedi dünyada
Saati bir dem imiş, sohbeti süren bilir

Ölmez dirliğı bulduran, evliya sohbetidir
Yunus dahi bilmezse, okunan Kur'an bilir

106

Sen Viran Olmayınca

Gönül kanda dolana, mâşukun bulmayınca
Kişi âşık mı olur gönülsüz kalmayınca

Gönüldür anan Onu, esir eyleyen seni
Kimi âzat eylesin, sen âzat olmayınca

Boynu zincirli geldik, key kati esir olduk
Er nazar eylemedi halimiz bilmeyince

Bir yandan överler, aylak nesne verirler
Bahâsın ne bilesin, sen satın almayınca

Bahâsı canın anın, mal ile davar değil
Sevdik mi ele girer, sevdiklerin vermeyince

Dostu kanda bulasın, sende durmak ile sen
Ol imâret eylemez, sen viran olmayınca

Sözü Yunus'tan işit, kibir kılma tut öğüt
Ol seni sora gelmez, sen yavu varmayınca

107

Ne Verir İsen Elin İle

Eğriliğin koyasın, doğru yola gelesin
Kibr ü kini çıkargıl, erden nasip alasın

Ne verir isen elin ile, şol varır senin ile
Ben disem inanmazsın, varıcağaz bulasın

Gönülde pas oturur, anda seni yitürür
İçeru Şah oturur, girmezsin kim göresin

On ikidir hücresi, dervâzesi yedidir
Anda iki dilber var, bilmezsin ki sorarsın

Biçare miskin Yunus, aşktan dâva kııarsın
Dost'tan haber gelincek, yüz sürüyü varasın

Yalvar

Can ü gönülden seversen
Yalvar kul, Allah'a yalvar
Maksuda ermek dilersen
Yalvar kul, Allah'a yalvar

Yalvar a kardeş yalvara
Varmıyasın yüzü kara
Ümmet isen Peygambere
Yalvar kul, Allah'a yalvar

Geceler uykudan uyan
Gizli sırlar olsun ayân
Mahrum olmaz Allah deyen
Yalvar kul, Allah'a yalvar

Tanı sen kendini tanı
Neden yarattı Hak seni
Nolacağın anubeni
Yalvar kul, Allah'a yalvar

Yunus nuş eyle belâyı
Yürü maksudun dileği
Hem inleyi, hem ağlayı
Yalvar kul, Allah'a yalvar

Şol Cennetin İrmakları

Şol Cennet'in ırmakları
Akar Allah deyu deyu
Çıkmış İslâm bülbülleri
Öter Allah deyu deyu

Salınır Tûba dalları
Kur'an okur hem dilleri
Cennet bağının gülleri
Kokar Allah deyu deyu

Kimi yiyip kimi içer
Hep Melekler rahmet saçar
İdris nebi Hulle biçer
Biçer Allah deyu deyu

Altındadır direkleri
Gümüştendir yaprakları
Uzandıkça budakları
Biter Allah deyu deyu

Aydan arıdır yüzleri
Misk, anberdir sözleri
Cennet'te hûri kızları
Gezer Allah deyu deyu

Hakka âşık olan kişi
Akar gözlerinin yaşı
Pür nur olur içi dışı
Söyle Allah deyu deyu

Ne dilersen Hak'tan dile
Kılavuzla gir doğru yola
Bülbül âşık olmuş güle
Öter Allah deyu deyu

Açıldı gökler kapısı
Rahmetle doldu hepsi
Sekiz Cennet kapısı
Açılır Allah deyu deyu

Rıdvan-dürür kapı açan
İdris-dürür hülle biçen
Kevser şarabını içen
Kanar Allah deyu deyu

Miskin Yunus var Yârına
Koma bu günü yarına
Yarın Hak'kın divanına
Varam Allah deyu deyu

Güzel Kâbetullah

Hak müyesser etse de varsam
Güzel Kâbetullah sana
Bakuben hayranın olsam
Güzel Kâbetullah sana

Kara tonun bürünür
Arş'la beraber görünür
Sana varmayan yerinür
Güzel Kâbetullah sana

Gümüşten kapı açmışlar
Mermerlerle döşemişler
Altın kuşak kuşatmışlar
Güzel Kâbetullah sana

Kâbenin çevresi dağlar
Didâr görmüş sular çağlar
Âşık Yunus durmaz ağlar
Güzel Kâbetullah sana

III

Çıktım Erik Dalına

Çıktım erik dalına, anda yedim üzümü
Bostan issi kakıyup, der ne yersin kozumu

Kerpiç koydum kazana, poyraz ile kaynatım
Nedir deyip sorana, bandım verdim özünü

İplik verdim, çulhaya, sarıp yumak etmemiş
Becit becit ismarlar, gelsin alsın bezini

Bir serçenin kanadın, kırk kağıya yüklettim
Kırk çift dahi çekmedi, şöyle kaldı yazılı

Bir sinek bir kartalı, salladı vurdu yere
Yalan değil gerçektir, ben de gördüm tozunu

Bir küt ile güleştim, elsiz ayağım aldı
Güleşip basamadım, göyündürdü özümü

Kaf dağından bir taşı şöyle attılar bana
Öylelik yere düştü, bozayazdı yüzümü

Balık kavağa çıkmış, zift turşusun yemeğe
Leylek koduk doğurmuş, bak a! şunun sözünü

Gözsüze çu el eyledim, sağır sözüm anladı
Dilsiz çağırıp söyler, dilimdeki sözümü

Bir öküz boğazladım, kaktadım sere kodum
Öküz issi geldi eydür, boğazladın kazımı

Anda da kurtulmadım, nidesimi bilmedim
Bir çerçi de geldi eydür, kanı aldın gözgümü

Gördüm kaplumbağayı, yanın seğırdüp gider
Sordum kanda gidersen, Kayseriyedir azimi

Yunus bir söz söylemiş, hiç bir söze benzemez
Münafıklar elinden, örttü mâna yüzünü

112

Bir Gez Gönül Yıktın İse

Bir gez gönül yıktın ise, kıldığın namaz değil
Yetmiş iki millet dahi, elin yüzün yumaz değil

Bir gönül yaptın ise, er eteğin tuttun ise
Bir gez hayr ettin ise, birine bin az değil

Erden sana nazar ola, için dışın nur ola
Beli kurtulmuştan ola, şol kişi kim gammaz değil

Er odur alçak dura, ayık odur yola vara
Göz odur ki Hak'kı göre, gündüz gören göz değil

Yunus Emre'm sözün satar, söze bal ü yağ katar
Altmış bin sarrafa satar, yükü gevherdir koz değil

113

Aşk Bezirgânı

Aşk bezirgânı, sermâye canı
Bahadır gördüm, cana kıyanı
Zehi bahadır can terkin urur
Kılıç mı keser himmet giyeni

Kamusun bir gör, kemterin er gör
Alu görmegil pelâs giyeni
Tez çıkarırlar fevkal'ulâyâ
Bin İsa gibi dünya yakarı

Tez indirirler tahtesserâyâ
Bir Karun gibi dünya kovarı
Âşık olanın nişanı vardır
Melâmet olur belli beyarı

Zühdüm var deyu ta'n eylemegil
Merdut ederler mağrur olanı
İlim var deyu mağrur olmagil
Hak kabul etti kefen soyarı

Atlası kodu, abâlar geydi
İbrahim Ethem Sırdan duyarı
Çün Mansur gördü, Ol benem dedi
Od'a yaktılar, işittik anı

Od'a yandırdın, külün savurdun
Öyle mi gerek Seni seveni
Zinhar ey Yunus, gördüm demegil
Od'a yakarlar gördüm deyeni

Bu Ne Acayip Uğrı

İstediğimi buldum, aşikâre can içinde
Taşra isteyen kendi pinhan içinde

Kadîmdir hiç ırılmaz, ansız kimse dirilmez
Adım adım yer ölçer, hükmü revan içinde

Tutun deyu çağırır, uğrı dahi çağırır
Bu ne acayıp uğrı, bu çağırın içinde

Siyaset meydanında, galebe eden, bakan ol
Siyaset kendi olmuş, girmiş meydan içinde

Takmış kudret kılıcın, çalmış nefsin boynuna
Nefsini tepelemiş, elleri kan içinde

Sayru olmuş iniler, Kur'an ünün diniler
Kur'an okuyan kendi, kendi Kur'an içinde

Bu tilsimi bağlayan, cümle dilde söyleyen
Yere, göke sığmayan, girmiş gönül içinde

Yüce yüce Aşk düzer, kenduzin anda bezer
Gör nice cevân ider, hırka kaftan içinde

Türlü türlü imâret, köşk ü saray yapan ol
Kara nikap tutunmuş, girmiş külhan içinde

Baştan ayağa değın, cümle hükm eden oldur
Hak'tan ayru ne vardır, kalma güman içinde

Birsen birliğe gel bak, ikiyi elden bırak
Bütün mâna bulasın, sıdk ü iman içinde

Oruç, namaz, gusl ü hac, hicabdır âşıklara
Âşık andan münezzeh, hastır insan içinde

Girdim gönül bahrına, daldım anın ka'rina
Seyr ederken iz buldum, baktım bu can içinde

Bu izimi izledim, sağım solum gözledim
Çok acayıpler gördüm, yoktur cihan içinde

Yunus senin sözlerin, mânadır bilenlere
Söyleniser sözlerin, devr ü zaman içinde

115

Muhammed

Canım kurban olsun Senin yoluna
Adı güzel, kendi güzel Muhammed
Şefaaf eyle bu kemter kuluna
Adı güzel, kendi güzel Muhammed

Mümin olanların çoktur cefası
Âhirette olur zevk ü safası
On sekiz bin âlemin Mustafa'sı
Adı güzel, kendi güzel Muhammed

Yedi gökleri seyran eyleyen
Kürsi'nin üstünde cevân eyleyen
Miraçta ümmetini dileyen
Adı güzel, kendi güzel Muhammed

Âşık Yunus neder dünyayı Sensiz
Sen Hak Peygambersin şeksiz, gümansız
Sana uymayanlar gider imansız
Adı güzel, kendi güzel Muhammed

Şerh-i Gazel-i Yunus Emre

Niyazi-i Mısri

Bismillâhirrahmanirrahîm

**Çıktım erik dalına, anda yedim üzümü
Bostan issi kakıdı, der ne yersin kozumu**

Bu beytten murad oldur ki her amel ağacının bir türlü meyvası ve yemişi olur. Ve zâhırde her meyvanın bir mahsus ağacı olduğu gibi kezalık her ilmin bir mahsus âleti vardır. Anın ile hâsıl olur. Meselâ ilm-i zâhirin husulüne âlet lûgat ve sarf ve nahiv ve âdâb ve mantık ve meani ve hikmet ve hey'et ve kelâm ve hadîs ve usul ve fıkıh ve tefsirdir. Ve ilm-i bâtının husulüne âlet evvelâ hulûs-i daim ve olgun mürşit nefesi ile fâsılasız zikir ve az yemek ve az konuşmak ve az uyumak ve yalnız kalmaktır. Ve ilm-i hakikatin husulüne âlet terk-i dünya ve terk-i ukba ve (terki) terketmektir.

İmdi aziz merhum erik ve üzüm ve ceviz ile şeriat ve tarikat ve hakikate işaret ederler. Zira eriğin taşrası yenür içi yenmez. Erik gibi olan meyvaların cümlesi amelin zâhirine misaldir. Ve üzüm gibilerin cümlesi amelin bâtınına misaldir. Zira üzüm hem yenir ve hem nice türlü nimetler andan zuhura gelir. Sucuk ve köfte ve pekmez ve turşu ve sirke ve bunların emsali nice türlü nimetler hâsıl olur. Ve lâkin içinde bir miktar riya ve tezkiye çekirdeği olmakla amel-i bâtına denilir hakikate denilmez. Ve ceviz sırf hakikate misaldir ki içinde asla yabana atacak bir şey yoktur. Hem yenir ve hem nice marazlara ve illetlere şifa hâsıl olur.

İmdi bir kimse erik talep ederse erik ağacından ister. Ve üzüm talep ederse bağından talep eder ve ceviz talep ederse ceviz ağacından talep eder.

İmdi her kim üzümü erik ağacından talep ederse ol kimesne ahmak ve cahildir. Kuru yere zahmet çeker, külli emeği hebadır, hâsıl ve mahsulü ancak zahmettir.

Pes imdi bu malûm olduysa bir kimesne zâhir amelinin doğru olup olmadığını bilmek isterse anı şeriaten ve erbabından talep eder. Ve fıkıh kitaplarına müracaat eder. Andan bilip öğrenip amel eder. Ve eğer bâtın amelinin salâhını ve fesadını ve tenezzülünü ve terakkisini bilmek isterse mürşidin telkini ile ve usul-i esmâ ile gönül kitabına ve ilm-i tâbire müracaat eder. Her gün rüyada ne görürse mürşidine arzeler. Anlar da ona ahvali beyan eder. Andan ol müşkül hallolur. Sülûk edip pir perver olur.

Ve bir kimesne ilm-i hakikatin ki kendini bilmek ve aynı marifet-i Rabdır zevkine ve haline ermek isterse mürşid-i kâmil terbiyesi ve büyük perhiz ateşi ile nefsin cemi-i evsafını ve beşeriyetini ve benliğini yakıp masivâyı reddederek tamamıyla mahv-i vücud-i zilli kıldıktan sonra aynı vücud-i hakiki olup fenası aynı beka olmağıle olur. İmdi bu üç ilmin başka başka yolu vardır. Yolu ile talep olunursa ümittir ki az müddette maksat hâsıl olur. Nitekim erik ve üzümün ve cevizin başka semereleri olup herbiri kendi ağacından talep olunduğu gibi.

İmdi bir kimesne zâhir amelini işlerken ben bâtın ilmini ve ilm-i hakikati zâhir ameli ile ele getirip tahsil ederim dese ve birçok zahmetler çekse, meselâ kendiliğinden esmâullahâ müdavemet eylese ve oruçlar tutup halvetler çekse ol kişinin bu hali erik ağacından üzüm talep etmeğe benzer.

Bostan issiden murat mürşid-i kâmindir. **"Niçin kozumu yersin"** deyu çekişip kakıdığı tenbihtir ki *"Niçin olmaz yere riyazât ve mücahede eder, yorulursun. Üç ilmi bir amel ile ele getirem mi sanırsın? Her birinin başka ameli ve muallimi ve mürşidi vardır"* deyu ehl-i kemal olanlar bunların gibi kendince sülûk edenleri gördükte azar edip *"Niçin böyle edersin. Sana evvelâ lâzım olan budur ki var her bir meyva ne ağacından bittiğini bil, andan amel eyle. Senin misalin buna benzer ki bir kimesnenin bağçesinde uğurlayın erik ve*

üzüm yemeğe ağaca çıka, ceviz taşılaya. Bostan issi anı gördükçe ni -
çin yersin kozumu dediği gibidir." Zira hakikat mürşid-i kâmilin ilmi
ve mülküdür. Ve anın ameli ve âleti onu bilmeğe meleke ve istidat
hâsıl etmek ve mürşid-i kâmil izni ile terbiyesiyle ağır perhizler ve
ona tam teslim ve kendi renginden çıkıp mürşidin rengi ile hem-
renk olmaktır.

İmdi mürşid görse ki bir kimesne kendiliğinden esmâya ve per-
hize devam eder. Ona der ki: "*Sahibinden izinsiz bahçeye hırsızlığa
niçin girersin?*"

Pes imdi tarikat ve hakikat ilmi mürşid-i kâmilin bağçesi ve
mülküdür. Ve Allahı zikretmek ve perhiz ol bağçenin kapısıdır. Her
kim ki kendiliğinden sülûk eyler bir gayri kimsenin bağına hırsızlığa
girmiş gibi olur.

Bunun hariçte bir misali de ona benzer ki bir kimesne bir alay
dülger aletlerini pazardan alsa ve kendiliğinden dülgerlik etmek is-
tese ol kimesne ol sanatı işlemeğe başladıkta her murat ettiği işte
kanı alete kanı pusata yapışacağı bilmez. Bir usta anı gördükte:
"*Bre sanat uğrusu, küstah, hâmdest, bizim sanatımızı uğralamak mı
istersin? Bu bizim aletimizi sen niçin aldın*" der. Eğerçi ki ol kimesne
ol aletleri pazardan akçesiyle almıştır.

İmdi Azizin bu beyitten muradı mürşitsiz ben tarikate ve haki-
kate kendi bildiğim ile amel etmekle vâsıl olurdum deyu çalışanla-
rın ahvalini temsil tariki ile beyandır. Yani meselâ böyle olan ve
mürşitsiz yola giden kimsenin hali her meyva kanı ağaçta bittiğin
bilmiyen ve gönlü üzüm istedikte erikte biter sanan ve erik ağacı
deyu ceviz ağacına çıkan kimse ve cümle renkleri siyah sanan kör
gibi olur.

Yunus Emre (Allah sırrını takdis etsin) bu hali kendine nisbet
etti. Câizdir ki kendi bir zaman böyle mürşitsiz çalışıp bir şey hâsıl

edemeyip sonra mürşide vardı ola. Ve dahi câizdir ki kendisinden
muradı gayrilere tariz ve tenbih ola.

**Kerpiç koydum kazana poyraz ile kaynattım
Nedir deyip sorana bandım verdim özünü**

Yunus (Allah sırrını tasdis etsin) Hazretlerinin bu beyitten mu-
radı kendiliğinden riyazat edenlerin riyazatının hâsılını temsil tariki
ile beyandır. Yani bu gibilerin hali hemen poyraz ile çamur kayna-
tıp yemeğe ve yedirmeğe benzer. Zira bir kimse kendi her ne yerse
isteyene de andan verir. Pes imdi poyraz yemeği pişirmek değil bel-
ki dondurur. Farazâ pişirir olduğu takdirde çamur yenmeğe yara-
madığı gibi bunun gibi perhizden gıda-yı ruh hâsıl olmaz. Ruhun gi-
dası olmayacak marifetullah ve Allah'ın ilhamı ve varidat-ı ilâhiye
hâsıl olduğu gibi ol riyazattan da kalb rahatsızlığı hâsıl olur ki feni
itiatlar ve dahi versvese-i şeytaniye ve efkâr-ı fâside misullülardır
ki bunlar kalbi ve ruhu helâk ederler.

Poyraz ile dediği Muhammed'in mayası ve mürşidin telkini ol-
madığına işarettir.

İmdi mürşidin nefesi ateşinden telkin çakmağı ile tâlibin kalbi
kavına bir kıvılcım yetişmezse yahut büyüklerin nazar-ı billûruna
tâlip kendini teslim-i tam ile mukabil gelmezse emeği hebadır. Her
ne kadar çalışsa da boştur. Ol ateşi bulup ciğerini pişiremez. Nite-
kim yönün ocağa dönmiyen her ne kadar üfürse ocağı yakamaz ve
yemek pişiremez. Lâzım gelir ki çamur yiye. Pes imdi bunun emsali
kimseler daim çamur yerler. Ve âkıbet küfre düşerler. Ve kendileri-
ne muhtaç olanlara da daima çamur yedirirler. Allah saklaya.

Ekseriya küfre düşenler bunlardan zuhur eder. Bir ehl-i sülûk
bunlardan birisine sataşırsa kar gibi soğutup buz gibi dondurur. Sü-
lûk ehline her bunun gibi soğuk nefeslilerden kaçınmak lâzımdır.

Azizin bu beyitten muradı tâlibi indî mücahededen men ve bunun emsali kimseler ile yaklaşmaktan önlemektir.

**İplik verdim çulhaya sarıp yumak etmemiş
Becit becit ısmarlar gelsin alsın bezini**

Bu beyt olgunlaşmamış mürşit ahvalini beyan eder. İmdi Hak'ki isteyene olgun mürşit lâzım olduğunu bildirdikten sonra her mürşide gönül vermeyip bir üstad-ı âkıl ve mürşid-i kâmil bulmağa çalışmak da lâzım olduğunu beyan buyurlar. Yani perişan kalbimi bir mürşide teslim ettim kalb selâmeti bulmak için, henüz dertlerimin birine derman ve ilâç bulmadan bana "*Hilâfet makamına erdin, işin tamam oldu*" der. Bildim ki nâkıstır. Zira iplik tefrika-i ulâya işarettir. Yumak cem'e işarettir. Bez olmak fark bād-el-cem'e işarettir ki kemal bundadır.

Bu beyt şeyhe teslim olmaktan maksut nedir anı bildirir ki tâ ki arayan bilip maksut ne idüğün bile, bir mürşide vardığı zaman kâmil mi değil mi malûm ola. Zira dert bilinmeyince derman bulunmaz. Evvelâ talip bilmek gerek ki mürşide varmaktan maksut kendi vücudunda bilkuvve konulan kemalât-ı insaniye her ne ise fiile gelmesine çalışmaktır. Meselâ bir çekirdek kendisini bağçivana teslim eder, hal dili ile der ki: "*Ey bahçıvan, lütfeyle, bana bir hoş terbiye eyle, benim derunumda konulan bilkuvve kemalâtım taşra gele, birim bin ola ve sen dahi kemal ile yâd olasın.*"

İmdi bahçıvanın iyisi terbiyesinden bellidir.

Ama azizin **iplik verdim çulhaya** diye temsili gayet lâtifdir. Zira her ne kadar insanî olgunlukta tavırlar ve menziller çoksa da, usulü üçtür. Biri fark ve biri cem ve biri cem-ül-cem ki ona şeyhler fark bād-el-cem derler. Pes imdi iplik farka işarettir. Yumak cem'e işa-

rettir. Bez cem-ül-cem'e işarettir. Asıl maksut ise iplik yumak olmak değil dühüma ile gayrisinden mahcup olmamaktır.

İmdi Hakkı anlamak kolaydır. Zira şahitler ve delilleri çoktur. Hakk'a vardıktan sonra dönüp halkı bulmak güçtür. Zira müstakil vücudu yoktur. Kemal ise gene dönüp halka gelip Hakk'ı halka ve halkı Hakk'a âyine bulup ahadühüma ile âhardan mahcup olmamaktır.

İmdi benim henüz kalbimin perişanlığı dururken ve işimden dahi bir iş bitmeden "*Sen kâmil oldun*" diye beni lâf ü güzaf ile halife edip kendi gibi şöret issi edeyim der.

Becit becit ısmarlar diye gaip sigasiyle beyan ettiği mürşidin muradı ile tâlibin maksudu arası uzak olup ve mürşidin hali tâlibe malûm olup tâlibin maksudu mürşide malûm olmadığına işarettir. Zira tâlip yumak olmadığını bildi, mürşit tâlibin bildiğini bilmedi veyahut câiz ki bir vasıta ile teklif etmiş ola, göreyim aldanır mı diye.

Bu fakir biçare Mısri'den Yunus Hazretleri'nin bu dokuz beytini şerh ve beyan etmeyi bazı ihvan iltimas etmekle yazılıp sekiz ay miktarı evrak arasında şöyle perişan kalmıştı. Sebep ol idi ki acaba Aziz'in muradı üzere oldu mu veya olmadı mı?

Bir gece rüyada Yunus Hazretleri'ni gördüm. Bu fakire azim beşşat ile iltifat gösterip buyurdular ki: "*Benim ol sözlerime yazdığın şerhi çıkar, fıkara menfaatlensin*" dedi. Ve "*İplik verdim çulhaya beytine yazdığın sözü yazma, işte şu mânayı yaz!*" diye bu yazılan mânayı beyan buyurdular. Bu beyte bir başka mâna yazılmış idi, andan fariğ olup bu mâna yazıldı.

**Bir serçenin kanadın kırk kağnıya yüklettim
Çifti dahi çekmedi şöyle kaldı kazını**

Bu beyt tarikat ilminin şerefi ve lüzumu ve sülûk ehlini sülûke teşvik beyanındadır. Ve dahi zâhirin tashihten bâtını tarafına ihtimam ziyade olması lâzım idüğün beyan ider. Zira amelin zâhiri kolay, bâtını ziyade güç olduğun bildirir.

İmdi kağrı ile yürümek zâhir ameline misaldir. Kanat ile uçmak bâtın ameline misaldir. İmdi bâtın ehlinin ameli dışı gören riya ehline ziyade ağır gelir. Zira riyalı amel kolaydır. Ve dahi her ne kadar çok olsa bahası azdır, saman gibi. Ama hulûs ile olan amel güçtür ve ağırdır. Lâkin her ne kadar az olursa da pahası ziyadedir, altın gibi. "*Fikrî saatin hayrûn min ibadeti senetin ve cezbetûn min cezbatirrahmani tûvâzi amelessakaleyn*"dir. Ve dahi bunlarda terk var, kağrı ile gitmek gibi değildir, zira tarikat ehlinin evvel ameli terk-i dünyadır. Terk melekût âlemine doğru uçmağa kanattır: Murat yakın ile olan ibâdetdir.

"*Ve ecnihatûn tatirû bigayri rişin ilâ melekûti rabbil âlemina.*"

Yani ehlullahın kanatları var, tüyü yoktur. Zira nurdandır. Melekût âlemine doğru uçarlar. Ol kanat bunlarda terkleri sebebiyledir. Ve şeyhlerin telkini ile ve Muhammed'in mayası ile ve usul-i esmaya müdavemet ile ve ağır perhizler ile biter.

Hâsıl-ı kelâm demek olur ki tarikat ehlinin en ednasının hulûsunu ve sıdkını ve yakınini ve hüsn-i itikadını kırk âbidin gönlü çekemez. Zira bunlarda terk vardır: "*Hubb-üd-dünya re'sü külli hatinetin ve terk-üd-dünya re'sü küllü ibâdetin*"dir.

İmdi bir kimse nohut kadar cevheri kırk kağrıya yüklettim çekemedi demiş olsa murat onun kıymetidir ki hadd-i zatında yüz altın eder. Bu surette bir cevheri kırk elli kağrıya yükletmek kabildir.

Bu temsil ehl-i halin edna mertebesinde olanlara göredir. Zira serçe kuşların zayıfidir. Uzak sefer edemez. Yüksek mertebede olanlar doğanlar ve şahinler gibidirler. Onların birinin ameli ve yakini ve zevki yüz bin âbidin amellerinden ve yakınlerinden ve zevklerin-

den ziyadedir. Onların kanadını kağrı değil belki yer, gök, arş, kürsi çekemez.

Bir sinek bir kartalı salladı vurdu yere

Yalan değil gerçektir ben de gördüm tozunu

Bu beyt bazı riyaset ve mevki ve dâva sahipleri olan ve ilimde kâmil geçinen dünya leşi kuzgunlarının ehl-i tarika münkirlerinin hallerini ve gözde hor ve hakir ve fakir, miskin gezen âriflerin kemallerini beyan eder. Yani bunların zâhirlerinin fakr ü fenasını ve tezellül ü meskenetlerini görüp istihza tariki ile onlara bazı sual eyleyip onlardan birisi bu gözüne sinek kadar görünmiyen âriflerle söze ve irfana geldikte sinek misali olan fakir şahin gibi ol kartalı kaldırıp yere vurduğunu beyan eder. Yani gözde hor olan derviş azamet ve şöret issi olan filân efendiye galip olup onu sindirdi.

"**Ben de gördüm tozunu**" dediği Aziz kendileri de ümmi ve fakir-ül hâl olup nice zâhidler ve âlimler ona ilzam tariki ile bazı suallere başladıklarında suallerine cevaptan sonra kendileri de onlara bazı şey sorup cevabında onları âciz ettiğini beyan eder, yani ol hal bana da vâki oldu, onlar gibi kartallara ben de rastgeldim demektir: "*Men ahlâsa lillâhi erbaine sabahan zaharet yenâbiül ilmi min kalibihi alâ lisanihi*" Hadd-i zatında bir kimse kırk gün halisen ve muhlisen sabaha dahil olsa, yani kırk gün hulûs üzerine olursa ilim pınarları onun kalbinden lisan üzere cari olur. İmdi bunların hod bazısı kırk hafta ve bazısı kırk yıl hulûs ile sabaha dahil olmuşlardır, ya ömründe kırk gün hulûs görmiyen gönüle galip olsa acep midir?

İmdi kartalın, kuzgunun, arı ile ne münasebeti vardır? Kartal her ne kadar gözde büyük ise de yediği leştir ve kendinden çıkan dahi cifedir. Ama arı her ne kadar gözde küçük ise de yediği güzel kokulu çiçeklerdir, kendinden çıkan dahi güzel lezzetli baldır. İmdi doğan ve şahin misilliler ile münasebeti olmadığı besbellidir.

**Bir küt ile güreştim elsiz ayağım aldı
Şunu da basamadım göyündürdü özümü**

Bu beyt yukarıki beytte bir miktar acaiplik anlandığından yine tâliplere nefsi kırma yolunu talim edip buyururlar ki: **"Bir küt ile güreştim."**

Buradaki **küt**ten murat nefstir ki gözü şehvetleri sevme ile tezyin olunmuştur.

Elsizden murat şeytandır ki nârdan halk olunmuştur. İnsanda gazap sıfatı ol ateşin yalınındandır.

Nefs çocuk gibidir. Gıdası vermez isen kesilir ve lâkin açlıktan hararet ve kuruluk hâsıl olur. Bu hararet galip olup soğukluk ve rutubet yani nefsin isteği olan yemek ve içmek ister. Onun için yine nefsin muradını vermeğe muhtar olup verir idim. Yani murat üzere nefsimi yenemezdim demektir.

Bu beyt yukarıki beytin zıddıdır. Yani der ki sureta her ne kadar zayıf isem de her düşmanıma Hakkin izni ile galip oldum. Ama nefis ile şeytana bilkülliyeye galip olup ellerinde halâs olamadım. **"Özümü göyündürdü"** der.

Ve bu beytte tenbih var ki sâlik-i ârif her ne kadar nefis ü şeytana galip olursa da yine kendini nefsin mağlûbu bile, mağlûp değil ise de. Dâva ehli olmaya, fena ehli ve züll ü iftikar ehli ola. Kendini daima âciz ve zelil göstere ve nefsin ucbe "kötü ihtiraslara" düşürmekten sakına. Zira her kim nefsin beğendi ve onunla dost oldu, cümleye düşman oldu ve her düşmana mağlûp oldu, aziz ise de.

Ve her kim ki nefsin düşman oldu ve daim nefse muhalefetten hâli olmadı, cümleye dost oldu. Ve her düşmana galip oldu, her ne kadar zelil ise de. Pes imdi kütten murat şehvet sıfatıdır ki cazibedir. Yani eli var ayağı yok, murat nefstir. Ve elsizden murat gazap sıfatıdır ki dafiadır. Yani ayağı var eli yok, murat şeytandır. Yani Al-

lahın muradına muvafakat ve şeytana muhalefet üzere oldum. Nefse galip olmak vaktinde şeytan nefse yardım edip gazap sıfatıyla nefsimi yardımcı olup, ikisi bir olup bana galip oldular. Ve dahi ibadetlere râgıp oldukça şeytan beni men'edip def'ederdi, fâriğ olmazdım. Nefs şeytana yardım edip üzerime yorgunluk bırakıp ibadet terkini sevdirebilir ve lezzet verirdi. Daim bu cenk ile onlara gâh galip ve gâh mağlûp olurudum. Bilkülliyeye ellerinden halâs bulup şerhlerinden emin olamadım diye sülûk ehlini bu ikisi ile daim muhalefet üzere olmağa kandırır.

Gör imdi derviş ne acep sinektir ki devler ve periler ile kahraman ve Süleyman gibi cenk eder. Ve nefis ü şeytan ne yaman düşmanlardır ki bu ikisinin elinden enbiya ve evliya ağlayıp inlemekten hâli olmamışlardır. Zira bu ikisinin elinden kimse halâs olmaz, meğer kendiliğinden tamamen fâni ola, ol kurtulur ancak.

**Kaf dağında bir taş şöyle attılar bana
Öğlelik yola düştü bozayazdı yüzümü**

Kaf dağından murat şer'-i şeriftir ki cümle halkı sarıp dairesine atmıştır. Ve büyük âlimler (Kesserehümullahü ve kavvahüm ve refea şanehüm- Allah onları çoğaltsın, onları kuvvetlendirsın, şanlarını yüceltsin) ol dağ üzere her tarafından ahval-i halka nazar edip dururlar ki her ne cânıpten bir halel zuhur edecek olursa etraftan ona taş atıp katil mi icap eder veyahut had mi veyahut tâzir mi veyahut tedip mi icabeder, filhal emri icra edip ol tarafın yıkılan yerini tamir ederler. Zira âlemin nizam ü intizamı onların vücutları sebebiyledir. Her ne yüzden bu Din-i İslâm'a ve şeriate muhalif bir kimseyi görseler veya işitseler min indillâh bunlara gayret-i diniye düşer, onu önlemeğe çalışırlar.

Büyük şeyhlerin sözleri ise ekseriya mutlak olmakla anlaşılması gayet zor olup ulema bunların mutlak kelâmalarını şeriate muhalif

zannedip ekseriya lânet taşını bunların üzerlerine atarlar. Ve lâkin ol sözlerden meşayihin muradı ulemanın anlayışına doğan mâna olmamakla onların lânet taşları meşayihe dokunmaz. Zira üzerlerine hücum ederlerse ol sözün şeriate muvafakati yüzünü beyan edip ol lânetten kurtulurlar.

Yunus Hazretleri buyururlar ki ulema benim mutlak kelâmımı anlamakla bana lânet taşını attılar. Benim muradım onların anladıkları gibi olmamakla taş yol ortasında kaldı.

"Öğlelik yol" demekten murat; öğle günün ortasıdır; ilm-i zâhir de nisf-ı ilimdir. Zira ilmin akidelere ve amellere müteallik olanı ilm-i kelâm ve ilm-i fıkhıdır ki ilm-i zâhirdir. Ve ahlâka ve içi temizlemeye ait olanı ilm-i ahlâk ve ilm-i hakikattir ki ol ilm-i bâtındır.

İmdi ulema-yi zâhirin ziyade iyi anlıyanının ilmi yol ortasına dektir. Öğlelik yol dediği ona işarettir.

"Bozayazdı yüzümü" dediği yani az kaldı ki muradımı anlıyalar ve saklaması üzerime farz olan ilmi onlara keşfetmiş olam diye korktum. Zira rububiyet sırrını keşfetmek küfürdür. Tefsir-i Kadi'de *"Ya eyyühherasulü bellig mâ ünzile ileyke mim rabbike"* âyetinin tefsirinde der ki: *"Esrar-ı ilâhiden bazı sır vardır ki ifşası haramdır."* Ve İhyâ-i Ulûm'da Zeynel Abidin'den nakledip buyurur ki:

"Ya rübbe cevheri ilmin lev ebuhü bih ilekiyle li ente mimmen ya'büdül vesenâ- Bazı ilim cevherleri vardır ki ben onları ifa etmiş olsaydım bana "Sen puta tapanlardansın" denilirdi."

Bu beytin mânasını beyan etmek lâzım değil, ehline malûmdur.

"Balık" ilham tariki ile gönüle vârit olan Allah'ı bilmektir ki birlik denizinde olur. O derya dahi ârifin gönlü fezasında olur. Gâhi dalgalanıp balık gibi derya arasından taşra gelenlerin ârif sahilde olanlara dağıtır. Lezzetinden can-ü dil gıday-ı ruhaniler bulur.

"Kavak" bir meyvasız boyu güzel ağaçtır. Murat, marifet dâvası eden softadır ki esir-i riyasettir. Büyük velilerin düşünce ve sohbet-

lerinden bazı kelimeler ezberleyip yanına gelen gözü bağıllara ol hakikatleri kendi hali olmak üzere satar, maksudu dünyayı yemek ve yutmaktır.

"Zift turşusu" dediği oldur ki ne kendi hazzeder ve ne dinliyenler hazzederler. Kendi hazzetmez, zira bilir ki kendi hali değildir. Ve dinliyenler dahi hazzetmezler, zira candan gelmiyen marifet lezzetsizdir.

Bunun misillileri kâmillerden birisi böyle vasf ü beyan etmiştir:

"Emmel hıyâmü feinnehâ kehiyamihim- ve erâ nisâel hayyi gay - re nisâiha- Çadırlar, o benim dostlarıımın çadırları gibidir, fakat obanın kadınlarına bakıyorum eski bildiğim kadınlar değil başka kadınlardır. (Tefsiri: Kalıp o kalıp, ruhu başkadır.)"

Yani marifet sözünü cahil diline alır, dünyayı yemek için. Arif onu görür, bilmemezlikten gelir, maarif sözlerini kor, turşu sözlere başlar ki saklandığını kâmiller bilirler. Zira leylek koduk doğurmuş gibi olur.

"Leylek"ten murat Allah'ın büyük kullarıdır. Zira leylek zâhirde yemek, içmek ve tenasül yüzünden olan halini halka gösterir. Ama bir seferi vardır, onu kimse bilmez ki ol seferi neredir. Kezalik, arif billâh olan kâmilin de dış görünüşü halkladır. Ama iç dünyasını kimse bilmez ki nedir. Ve arifin gönlü ne makamda ve ne haldedir. Yedi kat gökleri, Arş'ı ve Kürsi'yi arasalar arif billâh nerede idüğün bilmezler.

"Leylek koduk doğurmuş" dediği ekseriya Allah'ın büyük velileri tesettür-i hal ile bağılıdır. Hususiyle balığın kavağa çıktığını gördükçe ziyade tesettür ile belki gayb kubbelerinin altında gizlenir. Hallerini gizlemek için cahilâne sözler söylerler. Nitekim kavak cahil, arifane sözler söyler ki itibar edeler; daima yüksekte ola. Leylek ise cahilâne hareket edip kendini öyle gösterir, halk bana iltifat etmesinler, seferimden geri kalmayım diye. Halk ise kavağın sözüne

inanırlar, leyleğin sözüne ta'nedip "Bak a şunun sözünü" diye ayıplarlar. Ama ehil olanlar ikisinin de sözüne itimat etmeyip "Bak a şunun sözüne" diye taaccüp ederler.

**Yunus bir söz söylemiş hiçbir söze benzemez
Erenler meclisinde bürür mâna yüzünü**

Hadd-i zatında Yunus Emre'nin bu sözü gibi bir söz gelip geçmiş şeyhler tarafından söylenmemiştir. Gerçi görünüşte alay ve istihzaya ve çocuk eğlencelerine benzer; ama bâtinen Allah gelinleri olan ilâhî sırlar ve hakikat mânası olan bakirelerin yüzlerine nâmahremden örtmek için çekilmiş duvak ve nikap gibidir, tâ ki nâmahrem gözü görmeye ve eli ermeye.

Yunus Emre'ye bu beyt sahih olur:

**Her bir âşık bu yolda bir türlü nişan vermiş
Biri nişan vermedi nişanımdan ileru**

Bu kasidenin bir misali de buna benzer ki buzağının burnuna kirpi derisinden burunsalık bağlarlar, tâ ki anası depsin emzirmesin diye. İmdi nâmahrem olanlar her beytin sütünü emmek istedikçe her beyt hakikî sütünü vermez reddeder.

Bu kaside ağreb-ül garaiptendir. Misli gelmediğinden ancak Yunus Emre'ye mahsustur. Kuddise sırrıhül'aziz.

Sözlük

Abâ:	Babalar, elbise.
Adl:	Adalet
Ağan:	Yükselen
Ağyar:	Yabancılar
Ahır:	Son
Ahiler:	Kardeşler, bu isimde bir cemiyet
Âkil:	Akıllı
Aldar:	Aldatır
Alına:	Hilesine
Alûdan alû:	Âcizlerin âcizi
Â'mâl:	işler
Âm:	Herkes
Arasat:	Haşir meydanı
Arı:	Temiz
Ârş:	En yüksek makam
Arzuman:	Arzu
Asân:	Kolay
Assı:	Faide
Aşkeretmedüm:	Âşikâr etmedim
Âvazesin:	Sesini
Avrattan:	Kadından
Ayân:	Açık, belli
Âyet:	Kur'anı Kerim'in cümleleri
Aynıma:	Gözüme
Ayruk:	Başka
Ayyar:	Çok kurnaz
Azıksız:	Azığı yok

Bâdeler:	Şaraplar
Badiyeler:	Büyük küpler
Bâr:	Ağızdaki pas, yük
Bârî:	Yaradan
Bârigâh:	Büyüklerin kabul yeri
Bâru:	Hisar kale
Bâsîr:	Gören
Baş:	Yara
Bâtın:	İç
Baydür:	Zengindir
Becit:	Çabuk
Bednam:	Adı kötüye çıkmış
Begayet:	Ziyadesiyle
Bekadan:	Ölümsüz âlemden
Beli:	Evet
Bencileyin:	Benim gibi
Bend:	Set
Berdâr:	Asılmış
Berhudar:	Bahtiyar
Berk:	Sağlam
Beşaret:	Müjde
Bezminde:	Meclisinde
Bid'at:	Dince ekseriya hoş görülmeven
Bî dert:	Dertsiz
Biği:	Gibi
Bilüm:	İlmim
Bulanu bulanu:	Bulanarak
Bünyat:	Temel
Bürç:	Burç

Busarık:	Duman, sis
Buşar:	Kızar, darılır
Buşup:	Kızıp
Bühtan:	İftira
Bürhan:	Kesin delil
Büryan:	Ateşte kızartılan
Bürak:	Cennet atı
Büt:	Put
Cebbar:	Hükümünü yürüten
Cercis:	Bir peygamber
Cevlân:	Dolaşmak
Cevrin:	Eziyetini
Cezbe:	Aşkın taşması
Cezire:	Ada
Cinan:	Cennetler
Cür'asın:	Bir yudumunu
Çâha:	Kuyuya
Çardak:	Küçük köşk
Çengini:	Çenk denilen sazını
Çerçi:	Gezginci satıcı
Çeri:	Asker
Çevgân:	Top oynamak için ucu eğri değnek
Çirk:	Kir
Çöksü:	Ağır basan şey
Çukallu:	Zırhlı
Dâd:	Adalet
Dakı:	Dahi, itiraz

Danişment:	Âlim
Dâr:	Ev, darağacı
Dâraltı:	Debdebesi
Da'vi:	Dâva
Degzinmeğe:	Dönüp dolaşmağa
Dekdür:	Buraya kadardır
Delim:	Çok
Deme:	Nefesi kesilmiş
Deniser:	Denilecektir
Denlû:	Kadar
Denşürüp:	Değiştirip
Depe:	Buna doğru
Derelüm:	Toplayan
Derdüm:	Derdim
Derildi:	Toplandı
Deyre:	Kiliseye
Derzi:	Terzi
Didâr:	Yüz, görünüş
Dirgirüp:	Diriltip
Div:	Dev
Duru:	Kalktığı zaman
Dutgıl:	Tut
Düveli:	Büsbütün
Düraç:	Bir kuş
Duzah:	Cehennem
Düğürlü:	Nişanlı
Dün:	Gece
Dür:	İnci
Dürür:	Dır

Dürüştüm:	Uğraştım
Düş:	Rüya
Düşvar:	Güç
Efgân:	Bağırıp çağırma
Egin:	Sırt
Eğit:	Söyle
Ervah:	Ruhlar
Erte:	Sabah
Eshab:	Peygamberi görüp iman edenler
Esridüm:	Sarhoş oldum
Esruk:	Sarhoş
Eşkere:	Aşikâre
Elestü:	Allahın ruhlara hitabı: Değil miyim?
Eyâ:	Ey, hey
Eyyam:	Günler
Eydem:	Söyleyeyim
Eydeyim:	Söyleyeyim
Eyit:	Söyle
Eynine:	Sırtına
Ezkâr:	Allahı anmak
Fâriğ:	Vazgeçmiş
Faş:	Açığa vurmak
Farz:	Yapılması mecburî
Fâsit:	Bozuk
Fazlından:	İhsanından
Fenâ:	Yokluk
Ferîşteler:	Melekler

Feramuş:	Unutmak
Ferraş:	Döşeyici
Ferş:	Yer yüzü
Fisk:	Günah
Feyekün:	Olur
Filhal:	Hemen
Füzulluk:	Lüzumsuzluk
Gavvas:	Dalgıç
Gayya:	Cehennemde bir dere
Gedâ:	Dilenci
Ger:	Eğer
Gen:	Geniş
Gevher:	Cevher
Gez:	Defa, Kere
Giriftar:	Yakalanmış
Giryân:	Ağlayan
Gilman:	Cennetin genç erkekleri
Gıybet:	Arkadan söylemek
Göglekten:	Gömlekten
Görklü:	Güzel, mübarek
Göynar:	Yanar
Göynüklerüm:	Yanıklarımı
Göyündüm:	Yandım
Göynü:	Yanık
Gufran:	Günahın affı
Gul gul:	Hafif ses
Gussa:	Keder
Güher:	Cevahir

Gülâp:	Gül suyu
Gülbenkini:	Bir türlü muayyen nağmesini
Güman:	Şüphe
Gümrah:	Azgın, yolunu şaşırmış
Günüldüm:	Yüzümü döndüm
Hadis:	Peygamber'in sözü
Hâk:	Toprak
Halâyık:	Mahlûklar
Halvet:	Yalnız kalmak
Harâbât:	Meyhane
Harir:	İpek
Hari:	İpek
Hâs-ü-âm:	En yakınlar ve başkaları
Havf:	Korku
Hayfâ:	Yazık
Hece:	Hece, mezar taşı
Hemden:	Yakın arkadaş
Hemişe:	Daima
Hergiz:	Asla
Heva:	Fena arzular
Hevasetin:	Fena meyillerin
Hezaran:	Binlerce
Hezen:	Büyük dal
Hil'at dürür:	Kıymetli elbisedir
Hırkapuş:	Hırka giyen
Ho:	Muhakkak
Honunu:	Sofrasını
Hot:	Muhakkak

Hotbin:	Kendini gören, beğenen
Hulle:	Cennet elbisesi
Humar:	Sarhoşluğun sonu
Hup:	Güzel
Hûr-ü kusur:	Huriler ve köşkler
Hüccet:	Kuvvetli delil
Hurrem:	Memnun
İcazet:	Müsaade
İhlâs:	Bir şeyi Allah için yapmak, "charite"
İkâp:	Azap
İleyünde:	Önünde
İlletümüz:	Sebebiz
İltmek:	Götürmek
İnâyet:	Allahın ihsanı
İns-ü can:	İnsanlar ve cinler
İrmeğe:	Varmaya
İrşât:	Doğru yola girme
İrte:	Sabah
İsebni:	... oğlu İsa
İssi:	Sahibi
Ivaz:	Karşılık
İrılma:	Ayrılma
İrmaz:	Ayırmaz
Kad:	Boy
Kadem:	Ayak
Kafle:	Kafile
Kaftan kafa:	Dünyanın her tarafına

Kakıyup:	Öfkelenip
Kamusu:	Hepsi
Kallâş:	Hilekâr, sahtekâr
Kandayidi:	Nerede idi
Kânım:	Madenim, kaynağım
Karannu:	Karanlık
Karavaşlu:	Cariyeli
Karûn:	Meşhur zengin
Ka'rında:	Dibinde
Karayın:	Karıştırayım
Karır:	İhtiyarlar
Kasırlığın:	Kısalığını
Kati:	Ziyade
Katremdürür:	Damlamdır
Kaydım yiyeler:	Beni düşünürler, "iyi veya fena"
Kayıkma:	Sapma
Keksüz:	İradesiz
Kelim:	Konuşan, musâ
Kelp:	Köpek
Keleci:	Söz
Kem:	Az, kötü
Kemter:	Pek aşağı
Kerîm:	Cömert
Kemine:	Kusurlu
Kerâmât:	Kerametler
Kevn:	Varlık, var olmak
Key:	Pek
Kiçi:	Küçük
Ki-lü-kalini:	Dedikodusunu

Kılısar:	Yapacak
Ko:	Bırak
Kocunmadık:	Çekinmedik
Koçasım:	Kucaklamam
Kodu:	Bıraktı
Koduk:	Sıpa
Kogıl:	Bırak
Körde:	Mezarda
Kulhuvallah:	Söyle ki o Allah'tır
Kulilhak:	Doğruyu söyle
Kulmaş:	Sahtekâr
Külüng:	Taş kıracak çekiç
Kün:	Ol
Lâtaknetû:	Ümidinizi kesmeyiniz
Lebbeyk:	Emre hazırım
Ledün:	Allah'a mahsus bilgi
Levhte:	İlahî bir âlemde
Levlâk:	Sen olmasaydın
Likin:	Lâkin
Lillâh:	Allah için
Limen:	Kime
Mağrip:	Batı
Mahbup:	Sevilen
Mahfilinde:	Meclisinde
Mâhi:	Balık
Mâsivayı:	Allah'tan başkasını
Mansurum:	Ben Hallâcı Mansur'um

Ma'zul:	İşinden çıkarılmış
Mead:	Öbür dünya
Melekût:	Melek âlemi
Melûl:	Mahzun
Men:	Ben
Menzil:	Konak yeri
Mestanesin:	Sarhoşa benziyorsun
Meşrik:	Doğu
Mevç:	Dalga
Meyinin:	Şarabının
Meykedeye:	Meyhaneye
Mihman:	Misafir
Miraç:	Göklere çıkış
Mir'at:	Ayna
Miskal:	En küçük bir ölçü
Miskin:	Fakir, mütevazı
Mısmıl:	Temiz
Molla:	Hoca
Muhakkik:	Her şeyi iyi bilen
Muhip:	Seven
Murtat:	Dininden dönmüş
Mus'tulayam:	Müjdeliyeyim
Müdam:	Daima
Müddeiler:	Demagoglar
Müderris:	Profesör
Mülket:	Mülk
Mü'min:	İnanmış
Münâcat:	Allaha yalvarma
Münafık:	Yalancı dindâr

Münkir:	İnkâr eden
Mürsel:	Peygamber
Mürted:	Dinsiz
Müşküm:	Miskimi
Nagâh:	Ansızın
Nakdım:	Paramı
Nakş:	Resim
Nalış:	İnleyiş
Hâr:	Alçak, diken
Naşı:	Rakîp
Nebiye:	Peygambere
Nefsek:	Senin nefsin
Neligün:	Ne olduğunu
Nefsehu:	Kendi nefsini
Nigâr:	Süs, güzel kız
Nihan:	Gizli
Nikap:	Peçe
Nisar:	Saçmak
Nişe:	Nasıl
Nitelikten:	Nasıllıktan
Nuş:	Bal, içmek
Nutfeden:	Meni damlasından
Obrula:	Çöke
Olgıl:	Ol
Onmaz:	İyileşmez
Öküş:	Çok
Öleşe:	Ayıra

Öndün:	Daha önceden
Özge:	Başka
Payvandı:	Ayak bağı
Pelas:	Âdi bez
Pelhengini:	Dervişlerin kendilerine eza için kullandıkları bağlarını
Pendi:	Nasihati
Peymanesi:	Büyük kadehi
Pinhan:	Gizli
Pür:	Dolu
Rabbül'enam:	Mahlukatın Tanrısı
Râhi:	Yolu
Rahtını:	Takımını
Razdaşını:	Sırdaşını
Razım:	Sırrım
Rehzen:	Yol kesen
Revan:	Can, giden
Rind:	Geleneğe pek aldırmayan
Rıdvan:	Cennetin müdürü
Ruşen:	Açık
Rûzi:	Nasip
Sadak:	Doğru söyledi
Saginç:	Zan
Sâim:	Oruçlu
Sait:	İyi adam
Salât:	Namaz
Saluslanuben:	Mürailik ederek

Sarraflayın:	Sarraf gibi
Sathezaran:	Yüz binlerce
Sataştum:	Çattım, uğradım
Sayru:	Hasta
Sayvanımızı:	Gölgeliğimizi
Sebakımı:	Dersimi
Selâtin:	Sultanlar
Semender:	Ateşte yanmayan hayvan
Sengini:	Taşını
Sera:	Saray
Serhengi:	Çavuşu
Serteser:	Baştan başa
Server:	Reis
Sermest:	Sarhoş
Sergerdan:	Başı dönmüş
Sevüye:	Sevgiye
Segirdüben:	Koşarak
Seyran:	Gezmek, görmek
Sigaya çekmek:	Sorguya çekmek
Simürg:	Zümrüt Anka kuşu
Sin:	Mezar
Sir:	Tok
Sitayış:	Öğmek
Sındım:	Kırıldım, bozuldum
Sınık:	Kırık
Sırat:	Cehennemine üzerine kurulan köprü
Sıymışam:	Kırmışım
Sızınıp:	Eritip
Sun'un:	Kudretin

Supha dek: Sabaha kadar
Sur: Kıyamet borusu
Suvarmazsın: Sulamazsın
Sücuda: Secdelere
Süğük: Kemik
Sünnet: Peygamberin tuttuğu yol

Şar: Şehir
Şakirüm: Şükrediyorum
Şât: Memnun
Şaylığa: Saadete
Şehd: Bal
Şekâvet: Kötülük
Şerh: Açıklama
Şeriat: Resmi din yolu
Şeybetin: İhtiyarlığın
Şeyhem: Ben şeyhim
Şirk: Allah'a ortak tutmak
Şol: Şu
Şor: Karışık, tuzlu
Şular: Şunlar

Taat: İbadet
Tahir: Temiz
Talabır: Çırpınır
Tamu: Cehennem
Ta'n: Ayıplamak
Tapşurayın: Teslim edeyim
Tapu: Huzur

Tarac: Yağma
Tayınır: Ayağı kayar
Teal: Gel
Tebürrük: Hediye
Tecelli: Görünüş
Teferrüç: Gezinmek
Tehi: Boş
Tengini: Dar olan şeyi
Teşviş: Karıştırma
Tevhid: Birlemek
Tiryak: Zehirin zıddı
Ton: Elbise
Toylayan: Doyuran
Tuş: Rastgelmek, taraf
Tutsaklık: Esirlik
Tuyur: Kuşlar

Uçmak: Cennet
Ura: Vura
Umusu: Ümidi
Uruben: Vurup
Urucek: Vurunca
Uryan: Çıplak
Us: Akıl
Usanlar: Gafiller
Ussum: Aklim
Uşşak: Âşıklar
Uşanası: Kırılacak
Uşattı: Kırdı

Uyar:	Uyandır
Uttun:	Kazandın
Ügün:	Akılın
Üş:	İşte
Üter:	Kazanır
Ütrük:	Bırak, terk et
Vâcip:	Yapılması lâzım olan şey
Veli:	Lâkin, evliya
Vem:	İlmek fiilinden mim
Veribidim:	Gönderdim
Veribiye:	Göndere
Vird:	Muntazam okunan dua
Vü:	Ve
Vühuş-ü:	Vahşiler ve
Yâdluk:	Yabancılık
Yargum:	Fermanım
Yarlıgamazsan:	Affetmezsen
Yavlak:	Ziyade, pek
Yalap yalap:	Parıl parıl
Yarak:	Hazırlık
Yât:	Yabancı
Yava:	Kaybolmuş, kaçmış köle veya kuş
Yavu:	Kaybolmuş
Yegrek:	Daha iyi
Yeksan:	Bir eşit
Yehdillâhü:	Allah hidayet eder

Yıganı:	Ayrıranı
Yıylarsın:	Koklarsın
Yıyüben:	Yiyip
Yör:	Yürü
Yumuşa:	Hizmete
Yur:	Yıkar
Zahmi:	Yarası
Zâhit:	Fazla sofu
Zâkir:	Allahı çok çok anar
Zâri:	İnleyiş
Zebanesi:	Dili
Zeber:	Üst
Zebun:	Âciz
Zehi:	Ne acayip, ne güzel
Zir:	Alt
Zühd:	Sofuluk
Zülcelâl:	Allah, büyüklük sahibi
Zünnar:	Hristiyanlık alâmeti olan kuşak

BURHAN TOPRAK KİMDİR

Burhan Toprak 1906'da Manisa'da doğdu. İzmir Erkek Lisesi ve Sorbonne Üniversitesi'ni bitirdi. Türkiye'ye döndükten sonra o zamanki adı Sanayi-i Nefise Mektebi olan Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nde sanat tarihi öğretmenliği yaptı. 1935'de Namık İsmail'in ölümünden sonra müdür oldu. 1948'e kadar süren bu görevi sırasında akademide bölüm şefliğine getirdiği Leopold Levi, Louis Sue, Rudolp Belling ve Bruno Taut gibi yabancı uzmanlar aracılığı ile öğretim-egitim yöntemlerini geliştirmeye önem verdi. Akademi yangınından sonra müdürlükten ayrılmasına rağmen öğretmenlik yapmaya devam etti. Andre Gide'den Dar kapı, Epiktetos'tan Düşünceler ve Sohbetler, Louis Hourticp'ten Sanat Şaheserleri Gaston Migeon'dan İslam Sanatları isimli kitapları Türkçe'ye çevirdi. Üç ciltlik Yunus Emre Divanı'nı yayınladı. Çeşitli yazılarını ve çevirilerini içeren Ballar Balını Buldum ve Sanat Tarihi Kitapları da eserleri arasındadır.

BURHAN TOPRAK'IN ESERLERİ

YUNUS EMRE DİVANI Üçüncü cilt.

Risale-i Nushiyye ve Bursalı İsmail Hakkı ile Niyazi-i Mısri'nin şerhleri, Remzi Kitabevi, 1934

BALLAR BALINI BULDUM

A. H. Yaşaroğlu Kitabevi

DÜŞÜNCELER VE SOHBETLER (Epiktetos)

İnkilap Kitabevi, 4. Baskı

DE PROFUNDİS (Oscar Wilde)

A. Gide'nin Wilde'a ait hatıraları ile Wilde'in cezaevinden yolladığı dört mektup, İnkilâp Kitabevi, 3. Baskı

ESTETİK (Ch. Lalos)

İnkilâp Kitabevi, 2. Baskı

DİN VE SANAT (L. Massignon, F. Mauriac, B. Groethuysen,

Montherlant, Soares), Suhulet Kitabevi

DAR KAPI (Andre Gide)

Varlık Yayınevi, 4. Baskı

SANAT ŞAHESERLERİ (L. Hourticp-Burhan Toprak)

(Rönesanstan bugüne kadar), G. S. Akademisi Yayınları, 1958, 4. Baskı

İSLAM SANATLARI (G. Migeon)

Y. S. A. Yayınları